

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER BÖLÜMÜ ANA BİLİM DALI
ALMAN DİLİ VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

HEDEF KÜLTÜRE AİT DEYİMLERİN YABANCI DİL
ÖĞRENCİSİNİN KÜLTÜRLERARASI YETİSİNİN
GELİŞİMİNE KATKISI

Yağmur ÖZKUL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hasan YILMAZ

Konya-2012

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı	Yağmur ÖZKUL
Numarası	095218011007
Ana Bilim / Bilim Dalı	Yabancı Diller Eğitimi/Alman Dili Eğitimi
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Öğrencinin	
Tezin Adı	Hedef Kültüre Ait Deyimlerin Yabancı Dil Öğrencisinin Kültürlerarası Yetisinin Gelişimine Katkısı

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yağmur ÖZKUL	
	Numarası	095218011007	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Yabancı Diller Eğitimi/Alman Dili Eğitimi	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Hasan YILMAZ	
	Tezin Adı	Hedef Kültüre Ait Deyimlerin Yabancı Dil Öğrencisinin Kültürlerarası Yetisinin Gelişimine Katkısı	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan *Hedef Kültüre Ait Deyimlerin Yabancı Dil Öğrencisinin Kültürlerarası Yetisinin Gelişimine Katkısı* başlıklı bu çalışma 11/12/2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Yrd. Doç.Dr. Hasan YILMAZ	Danışman	
Prof. Dr. Fatih TEPEBAŞILI	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Erdiñç YÜCEL	Üye	

ÖNSÖZ

Bu çalışmada günlük iletişimde sık kullanılan Almanca deyimlerden bir seçki yapılmış ve bunların kültürlerarası iletişim sürecinde yabancı dil öğrencisi için niçin gerekli olduğu örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın; Almanca deyim öğretimiyle uğraşan, yabancı dil öğretimini kültürlerarası yaklaşıma uygun planlamak isteyen araştırmacılara ve yabancı dil olarak Almanca öğrenenlere fayda sağlaması en büyük dileğimizdir.

Öncelikle bu çalışmada başından beri beni destekleyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hasan YILMAZ'a teşekkür ediyorum.

Ayrıca bu süreçte katkılarından dolayı Prof. Dr. Fatih TEPEBAŞILI ve Yrd. Doç. Dr. Erdiñ YÜCEL hocalarıma sonsuz müteşekkirim.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yağmur ÖZKUL
	Numarası	095218011007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Yabancı Diller Eğitimi/Alman Dili Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Hasan YILMAZ
Tezin Adı	Hedef Kültüre Ait Deyimlerin Yabancı Dil Öğrencisinin Kültürlerarası Yetisinin Gelişimine Katkısı	

ÖZET

Bu çalışmada “kültürlerarası yeti” kavramının çıkış noktası ve bu kavramı oluşturan unsurlar incelenmiştir. Ayrıca dilbilgisi-çeviri yönteminden kültürlerarası yaklaşıma kadar olan dil öğretim metotlarından ve bu süreçte oynadıkları rollerden bahsedilmiştir. Günlük hayatın vazgeçilmez ögesi olan deyimlerin ise hedef kültürü tanımada ne derece önemli olduğu vurgulanmış ve bu dil unsurlarının kültürlerarası yetinin gelişimine katkısı mercek altına alınmıştır.

Bu araştırma sonucunda deyimlerin yeni bir dil ediniminde hedef kültürü daha somut bir şekilde yansıtması ve öğrencide kültürel farkındalık oluşturması bakımından önemli olduğu sonucuna ulaşılrken, ülkemizde ders kitapları müfredatının buna uygun olmadığına dikkat çekmiştir. Çalışmanın sonunda bu eksikliğin giderilmesi ve deyimlere yabancı dil öğretiminde daha fazla yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca öğrencilerde kültürlerarası yetiyi geliştirilebilmek için özellikle nelere dikkat edilmesi gerektiği hususunda somut önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası Yeti, Deyimler, İletişim.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yağmur ÖZKUL
	Numarası	095218011007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Yabancı Diller Eğitimi/Alman Dili Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Hasan YILMAZ
Tezin İngilizce Adı	Contribution of the idioms related to the target culture to the development of intercultural ability of the learners of a foreign language	

SUMMARY

In this study, the emergency point of the concept “intercultural competence” and the elements forming it were investigated. Language teaching methods from Grammer Translation Method to Intercultural Approach and their roles in this process were mentioned. The vitality of phrases that are indispensable elements of everyday life was emphasized and their contribution to the development of Intercultural Competence was analyzed.

At the end of this study, while we are reaching the result that phrases are important in reflecting the target culture concretely in a new language acquisition and raising cultural awareness at students, we observe that curriculum of textbooks in our country are not suitable to this result. In the end of research, it was emphasized that phrases must be given more importance in the language acquisition and this shortcoming should be overcome. Moreover, concrete suggestions were put forward about what to must be put stress to improve cultural competence at students.

Key Words: Cultural competence, Phrases and Communication.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
1. GİRİŞ	1
1. 1. Çalışmanın Amacı ve Önemi.....	2
1. 2. İlgili Araştırmalar.....	3
2. Dil	11
2. 1. Dilin Özellikleri.....	11
2. 2. Ana dil.....	12
2. 3. Kültür.....	12
2. 4. Dil-Kültür İlişkisi.....	13
2. 5. Yabancı Dil.....	13
2. 6. Ana Dil Dışında İkinci Bir Dil Öğrenmenin Gerekliği.....	15
3. Dört Temel Dil Becerisi	16
3. 1. Dinleme Becerisi ve Öğretimi.....	16
3. 2. Konuşma Becerisi ve Öğretimi.....	17
3. 3. Okuma Becerisi ve Öğretimi.....	18
3. 4. Yazma Becerisi ve Öğretimi.....	19
4. İletişim	21
4. 1. İletişim Türleri.....	23
4. 1. 1. Sözel İletişim.....	23
4. 1. 2. Sözel Olmayan İletişim.....	24
4. 1. 3. Yazılı İletişim.....	25
4. 2. İletişim Sürecinin Unsurları.....	26
4. 3. İletişimde Beden Dili.....	27
4. 3. 1. Kültürlerarası İletişimde Beden Dili.....	28

5. Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri.....	32
5. 1. Dilbilgisi Çeviri Yöntemi.....	33
5. 2. Düzvarım Yöntemi.....	37
5. 3. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi.....	40
5. 4. Görsel İşitsel Yöntem.....	42
5. 5. İletişimsel Yaklaşım.....	43
5. 5. 1. İletişimsel Yaklaşım Dayalı Derslerde Kullanılabilecek Materyaller.....	47
5. 5. 1. 1. Özgün Malzeme.....	47
5. 5. 2. İletişimsel Yeti.....	51
5. 5. 3. Edimbilim.....	53
5. 5. 3. 1. İletişimsel Yeti ve Edimbilim İlişkisi.....	53
5. 6. Kültürlerarası Yaklaşım.....	55
5. 6. 1. Kültür İçi İletişim.....	57
5. 6. 2. Kültürlerarası İletişim.....	58
5. 6. 3. Kültürlerarası Yeti.....	59
5. 6. 4. Kültürel Yanlış Anlaşılmalar.....	60
6. Ülke Bilgisi.....	66
6. 1. Ülke Bilgisi Yaklaşımları.....	67
6. 1. 1. Ülke Bilgisinde Bilişsel Yaklaşım.....	69
6. 1. 2. Ülke Bilgisinde İletişimsel Yaklaşım.....	69
6. 1. 3. Ülke Bilgisinde Kültürlerarası Yaklaşım.....	72
7. Deyimler.....	74
7. 1. Deyimlerin Genel Özellikleri.....	75
7. 2. Deyimlerde Eşdeğerlik.....	77
7. 2. 1. Tam Eşdeğerlik.....	78
7. 2. 2. Kısmi Eşdeğerlik.....	78
7. 2. 3. Sıfır Eşdeğerlik.....	79
7. 3. Yabancı Dil Bilgisi Açısından Deyimlerin Önemi.....	79
7. 3. 1. Dört Temel Dil Becerisi ve Deyimler.....	81

8. Geçmişten Günümüze Almanca Derslerinde Kültür Aktarımı.....	85
8. 1. Almanca Derslerinde Deyim Aktarımı.....	90
9. Günlük İletişimde En Çok Kullanılan Deyimler.....	95
10. SONUÇ.....	106
11. KAYNAKÇA.....	109
12. EKLER.....	115
13. ÖZGEÇMİŞ.....	119

1. GİRİŞ

Dil bir milletin dünü, bugününü ve yaşam tarzını yani kültürünü yansıtır. Dile hakim olabilmek, o dilin içinde şekillendiği, o dile özgü dünya ile tanışmak anlamına gelir. Dilbilgisi-çeviri yönteminden kültürlerarası yaklaşıma kadar olan dil öğretim metotları sürecinde her metot, bir önceki metotta tespit ettiği eksiklikleri gidermek iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Seksenli yıllarda ise iletişimsel yaklaşımla birlikte, yabancı dil öğrencisinin iletişimsel yetiye sahip olması gerektiği, dilde amacın iletişimsel yetinin kazandırılması olduğu özellikle vurgulanmış; bunun için ise, dört dil yetisinin aynı anda geliştirilmesi gerektiği düşüncesi oluşmuştur. Ardından bu yetinin, hedef kültürü göz ardı ederek asla kazanılamayacağı gerçeği de “Kültürlerarası Yaklaşım”ın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Yabancı dil dersinde, öğrenciden beklenen artık dilbilgisi kurallarını, dil kalıplarını ya da kelimeleri ezberlemesi değildir. Önemli olan dil öğrenen kişinin öğrendiği dili hayatına aktarabilmesidir. Bunun için de dilini öğrendiği ülkenin kültürü yakından tanınması gerekmektedir. Dil en iyi konuşulduğu ülkede öğrenilir; fakat her öğrencinin yurt dışına gitme olanağı olmadığı için mümkün olduğunca derslerde kültür aktarımı ön plana alınmalıdır.

Derslerde kültür karşılaştırma çalışmaları yapılırken, her iki kültürün farklı ve benzer yanları incelenmelidir. Öğrenci yalnızca yabancı kültürle değil, aynı zamanda kendi kültürü ile de ilgili bazı açıklayamadığı durumlarla karşılaşabilir. Bu durumda iki kültürü karşılaştırarak çözüm bulmaya çalışmalıdır. Böylece; alışkanlıklarının dışına çıkarak, daha geniş bir açıdan, farklı kültürleri kendi başlıkları içinde kabul etmeyi ve olaylara nesnel bakabilmeyi öğrenecektir.

Mecazi anlamlar içeren, az kelimeyle karşı tarafa etkili bir şekilde mesaj vermeyi kolaylaştıran deyimlerin de kültürün taşıyıcısı olduğu düşünülürse, iletişim sürecindeki rolü yadsınamaz. Deyimler günlük hayatımızda sıkça başvurduğumuz anlatım biçimlerindedir. Bazen bir durumu anlatmak için birkaç cümleye ihtiyaç

vardır; bu durumu deyimle öyle güzel anlatırız ki o deyim birkaç cümleden daha etkili olur.

Almanca ve Türkçedeki deyimler özellikle aralarında eşdeğerlik olmadığı durumlarda yanlış anlaşılmalara sebep olabilir ve iletişimi aksatabilir. Kültür farklılıklarından doğan iletişim sorunlarını ortadan kaldırmak ve öğrencilerin farklı kültürlerle hoşgörü ile yaklaşmalarını sağlayabilmek için, deyimlerin de ders ortamına aktarılması gerekir.

Bu araştırmada amaçlar doğrultusunda öğrencilerin görüş, önbilgi ve önyargılarını belirlemek amacıyla betimsel yöntem kullanılmıştır. Bilgilerin elde edilmesinde ise kaynak tarama ve gözlem yoluna gidilmiştir.

1. 1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Kültürlerarası yaklaşım, yabancı dil öğretiminde gerekli olan dinleme, konuşma, yazma ve okuma ile dilbilgisi becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra, dilin kültürden ayrı düşünülmemeyeceğini belirterek öğrenciye, ilgili dilin kültürünün de öğretilmesini hedeflemektedir. Kültürlerarası yeti ise insanların farklı kültüre mensup insanlarla bir arada yaşayabileceğini, birbirinden öğrenebileceğini ve birbirine saygı duyabileceğini öğretir.

Kültürlerarası yaklaşım doğrultusunda kültürlerarası yetiye sahip kişi, empati kurarak yabancı kültüre saygı duyma becerisini geliştirir. Bu anlayış çerçevesinde kültürlerin ortak ve farklı yönlerini, “öteki” diye adlandırılan yabancının düşünce ve davranışlarını daha iyi anlayabilir.

Yabancı kültürü tanımada deyimler ise son derece önemlidir. Günlük iletişimde sıkça kullanılan deyimler, öğrencinin kendi kültürünü yabancıninkiyle karşılaştırmasını, yabancı kültürü anlamasını ve kendi kültürüyle ilgili önceden bilmediklerini keşfetmesini sağlar.

Bu çalışmada amaç, öğrencide kültürlerarası yetinin gelişiminde deyimlerin faydası olup olmadığı ve eğer varsa nasıl bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktır. Bu süreçte öğrencilerin deyimlerle ilgili düşünceleri ve deyimlerin öğrenci motivasyonu üzerine etkileri mercek altına alınacaktır. Ayrıca deyimlerin derslerde nasıl aktarılması gerektiği konusuna da değinilecektir.

1. 2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde tez konusu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar hakkında bilgi verilecektir. Bu amaçla, kültürlerarası yaklaşım ve deyim alanında yapılmış olan bilimsel çalışmalar sonucu elde edilen bulgulara değinilecektir.

Roche, Jörg (2001). *Interkulturelle Sprachdidaktik*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.

Bu kitap kültürlerarası yaklaşım ile ilgili yapılan en kapsamlı çalışmadır. Roche, kültürün hayatımızın her alanında yaşamımızı belirlediğine dikkat çekmektedir. İlk olarak dil ve kültürün birbirinden ayrılmaz olduğunu ispat etmeye çalışan yazar, kültürlerarası dil öğretim yönteminin hedefini açıklamıştır. Başarılı kültürlerarası iletişim kurmak için ilgili kültürün dilini bilmenin önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca adı geçen kitapta günümüze dek yapılan çalışmalara da yer verilirken somut önerilerde de bulunulmuştur.

Pehlivan, Filiz (2007). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Etkileşim Odaklı Yaklaşım Uyarınca Metin Çalışmaları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Pehlivan tarafından hazırlanan çalışmada kültürlerarası yaklaşım ön plandadır. Pehlivan çalışmasında “Türkçe Okuyorum 1, 2, 3” adlı ders kitaplarında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerle kültürel öğelerin aktarımını incelemiştir.

Çalışmada, kişinin öğrendiği yabancı dil aracılığıyla o dilin konuşulduğu toplumun kültürüyle, dünya görüşüyle tanıştığı belirtilmektedir. Yabancı dil öğretiminde kültürel öğelerin gerektiği gibi aktarılmaması durumunda kişilerin kendi kültürlerinin bakış açısıyla hareket edecekleri ve bunun da iletişim kopukluklarına neden olacağı belirtilmiştir. Bu iletişim kopukluklarıyla karşılaşmamak için yabancı dil öğrenen kişilere toplumların farklı kültürlerinin, düşünce biçimlerinin olduğunun ifade edilmesinin gerekliliği konusuna değinilmiştir.

Pehlivan, tezinin sonuç bölümünde bu çalışmanın, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, kültürlerarası etkileşim odaklı yaklaşım uyarınca metin çalışmalarının nasıl yapılabileceğini, alıştırmalarla nasıl desteklenebileceğini ve gelecekte ne gibi eklemeler yapılması gerektiğini anlatmaya yönelik bir araştırma olduğunu belirtmiştir.

Gülden, Öznur (2003). *Foreign Language Education Today and Intercultural Communication Theory*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gülden, araştırmada dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir, görüşünden yola çıkarak dil, düşünce ve kültür olguları arasındaki karşılıklı etkileşimi incelemiş ve kültürlerarası yaklaşıma gelinceye kadar yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntem ve yaklaşımların belli başlıları üzerinde durmuştur. Daha sonra söz konusu yaklaşımın ortaya çıkmasında etkili olan dönemin kültürel, politik ve ekonomik gelişimini sergileyerek, temel ilke ve kavramları ele almış ve yabancı dil öğretiminin değişen statüsüne üstlendiği yeni görevleri öğretmen, öğrenci, öğretim süresi, yöntem ve materyaller gibi eğitimin temel öğeleri açısından incelemiştir.

Araştırmanın son kısmında İstanbul Üniversitesi'nin Yabancı Diller Bölümünde İngilizce Hazırlık sınıfı okuyan öğrencilere bir anket çalışması uygulanmış ve kültürlerarası yaklaşıma ilişkin ülkemizde yabancı dil öğretiminin içinde bulunduğu durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Balcı, Umut (2006). *Konkrete Poesie im Dienste Interkulturellen Lernens am Beispiel von Daf-unterricht. Eine Empirische Untersuchung anhand Deutscher und Türkischer Texte*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Balcı, söz konusu çalışmasında kültür kavramını tanımlamış ve farklı bilim adamlarının kültüre bakış açılarını değerlendirdikten sonra kültür ve kültürlerarası eğitim arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Somut şiirlerin, kültürlerarası eğitim bağlamında öğrencilerdeki önyargıların ortadan kaldırılmasında önemli rol oynadığı ve öğrencilerde kültürlerarası dayanışmaya yönelik olumlu önemli değişikliklerin ortaya çıkmasına katkıda bulunduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada ayrıca “Deutsch Aktiv Neu” ve “Moment Mal” adlı Almanca yabancı dil ders kitaplarında yer alan somut metinler ve şiirler kültürlerarası öğrenmenin ışığında incelenmiştir. Sekiz ana bölümden oluşan çalışmada kültürlerarası öğrenmeyle farklı kültürlerdeki öğrencilerin önyargısız birlikte yaşayabileceği sonucuna ulaşılmış ve böylece öğrencilerin konuşma yetisinin ve kültürel bilgilerinin gelişebileceği ifade edilmiştir.

Gür, Sertan (2007). *Alltagswissen und Landeskunde in den Lehrwerken Hier Sind Wir & Hallo Freunde 8 Eine Bildanalyse im Bereich Deutsch als Fremdsprache*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

İletişimsel yaklaşımı ele alan bu araştırmada kültür bağlamında Türkiye’de ilköğretim ve liselerde okutulan Almanca derslerindeki “Hier sind Wir” ve “Hallo Freunde 8” kitaplarında resimlerin ne derecede günlük yaşam ve ülke bilgisini aktardığını saptamaya çalışmıştır. Gür çalışmasında insanların birbirleriyle iletişim halinde olmak istediklerinde sadece dili bilmelerinin anlaşma için yetersiz olduğunu, birbirlerinin yaşam tarzları hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini savunmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı orta öğretim kurumları Almanca dersi öğretim programında yer alan; dili öğrenilen ülkeye ilişkin bilgi edinme ve kültürlerarası empati becerisini geliştirme ifadesinden bahsedilmiştir. Bu ifade doğrultusunda

Türkiye'deki Almanca ders kitaplarıyla ilgili yapılan bir araştırmaya yer verilmiş ve sonuçlarının maalesef olumsuz olduğunu tespit edilmiştir.

Orta öğretim kurumlarında okutulmakta olan ders kitaplarında ülke bilgisi açısından önemli ifadelere yer verilse de, kültür karşılaştırması yapılmadığı ve bu tür etkinliklerin de öğretmen kitabında da bulunmadığını tespit edilmiştir. Kısacası, öğretim programında yer almasına rağmen Türkiye'de yabancı dil olarak Almanca derslerinde kültür ve ülke bilgisi kavramlarına yeterince yer verilmediği ortaya konulmuştur.

Aktaş, Tahsin (2004). *Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti*. S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, 45-57.

Aktaş, makalesinde öncelikle dil ve dil ile alakalı kavramlar üzerinde durmuş, ardından iletişimin önemine ve dilin iletişim sürecindeki fonksiyonuna değinmiştir. Aktaş'a göre, yabancı dil öğretiminde de esas olan öğrencilerin öğrendikleri dili iletişim amacıyla kullanabilmeleridir. Bu sebeple dilin sadece dilbilgisi boyutu üzerinde durulmamasını, dilin dört temel beceriyle (okuma-yazma-konuşma-dinleme) birlikte öğretilmesi gerektiğini savunmaktadır. Yalnızca belli bir dil becerisinin kazandırılmasını hedefleyen geleneksel anlayışları ve özellikle dilbilgisi çeviri yöntemini eleştirmekte ve bütün dil becerilerinin toplu olarak öğretilmesini öngören iletişimsel yaklaşımı öne çıkarmaktadır. Aktaş, dilbilgisi çeviri yönteminin, dilin kurallarını ve sistemini öğrenciye kavratmayı başarsa bile, sözel iletişimin temelinde yatan konuşma becerisini geliştirme konusunda yetersiz kaldığını belirtmektedir.

Aktaş, Tahsin (2008). *Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım*. *Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 61-66.

Bu makalede yabancı dil öğretim kuramlarının çağdaş dil bilim kuramlarından hiçbir zaman ayrı düşünülemeyeceğini vurgulamıştır. Ayrıca Aktaş, kültürlerarası

yaklaşım ile yetişen bir öğrencinin bir yandan kendi duygu ve düşüncelerini değişik doğal iletişim ortamlarında bir başkasına kolaylıkla aktarma olanağına kavuşacağını, diğer yandan da başkalarının duygu, düşünce ve fikirlerini öğrenme fırsatı elde edeceğini belirtmektedir.

Çalışmasında, kültürü dışlayan bir yabancı dil öğretiminin başarılı olamayacağına ilişkin hipotezlerini kanıtlamak için Türk kültürünün değişik boyutlarından örnekler veren yazar, bunların Alman ve İngiliz kültüründe verilmiş şekillerini ve yabancı dil öğretim boyutunda ortaya çıkabilecek sorunları incelemiştir. Her üç kültürden verdiği örneklerle tezini güçlendiren Aktaş, yabancı dil öğretiminde öğretmene büyük bir görev düştüğünü belirterek, öğretmenin yabancı dil ile kendi ana dilini, kültürünü iyi bilmesinin yanında; bilgili ve deneyimli olması gerektiğini vurgulamıştır.

Gökmen, M. Ertan (2005). *Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Edinç. Dil Dergisi, 128, 69-78.*

Yabancı dil öğretiminde kültür kavramının önemini vurgulayan yazar özellikle dil öğretiminde, bireylerin kendi kültürlerinin dışındaki kültürlere de açık olmalarının diğer ülkelerle ilişkilerde kolaylık sağlayacağını belirtmiştir. Bu makalede kültürlerarası yetiye sahip kişinin yalnızca kendi kültürüne değil yabancıya da eleştirel bakabilme becerisine sahip olacağını savunmuştur. Yabancı kültürle karşılaşmada, kişinin kendi kültürüyle yabancı kültürü karşılaştırma olanağı bulabileceğini ve bunun da önyargıları ortadan kaldıracağı makalede açıklanmıştır.

House, Juliane (1997). *Zum Erwerb interkultureller Kompetenz im Unterricht DaF.*

House'nin makalesi kültürlerarası yaklaşımın yabancı dil derslerinde edinimini konu almaktadır. Yazar, yüksek düzeyde yabancı dil bilgisinin kültürel bilgi gerektirdiğini savunmaktadır. Alman, Amerikan ve İngiliz öğrencilerin kültürel

farklılıklardan dolayı yaşadıkları sorunlar gerçek hayattan örneklerle yansıtılmıştır. Başkalarını her zaman anlayabileceğimiz ve ne de olsa başkalarının da bizi anlayabileceği düşüncesinden uzak durulması gerektiği vurgulanmıştır. Derslerde hayatın gerçekliğinin tam olarak yansıtılamayacağını belirten House, bu yüzden öğrencilerin tam manasıyla gerçek hayata hazırlanamayacağını savunmaktadır. Makalenin sonunda kültürlerarası yetinin edinimi için önceden planlanmış çeşitli etkinliklerin oluşturulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Christ, Herbert (1997). *Fremdverstehen und Interkulturelles Lernen.*

Christ, makalesinde yabancı dil eğitiminde kültürel öğelerin öğretilmesinin önemine değinirken öğrencilerin farklı kültürel ve toplumsal çevrede yaşayan kişilerle karşılaştıklarında onlarla daha sağlıklı iletişim kurabilmek amacıyla yabancı dil öğrendiklerini ifade etmektedir.

Yabancı bir dil öğrenmenin aynı zamanda yabancı bir kültürü öğrenmek anlamına geldiğini belirten yazar, yabancı dil derslerinde yabancı kültürü tanıma konusunda birkaç örnek vermiştir. Bunlardan en dikkat çekicisinde video cihazlarıyla ilgili çalışma yapan öğrenci grupları konu edinilmiştir. Alman ve Fransız öğrenciler karşılıklı olarak okulları ve okullarındaki günlük hayatı kayıt ederek birbirlerine göstermektedirler. Bu esnada her iki gruba da şaşırtıcı gelen farklılıklar ortaya çıkmıştır. Örneğin, Fransız eğitim sisteminde uygulanan okullarda sabah töreni esnasında çizgide bekleme ve tören sonrası tekdüze halinde sınıflara gitme kültürü, kendi ülkelerinde bu tarz bir uygulama olmadığı için Alman öğrencilere tuhaf ve anlamsız gelmiştir. Fransız öğrencilere de Alman okullarındaki hoparlörlerin ders zili amacıyla kullanılmasının yanı sıra okul yönetiminin duyurularını iletmek amacıyla da kullanılması tuhaf gelmiştir.

Bu sonuçlardan yola çıkan Christ, ortak projelerin ve araştırmaların, karşılaştırmalı sunumların farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmak için son derece yararlı olacağını savunmaktadır.

Aygün, Mehmet (2003). *Türkçe ve Almancada “Göz’le İlgili Deyimler”in İncelenmesi*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13 (1), 71-88.

Aygün, çalışmasında her iki dildeki deyimleri sözdizimi ve anlambilimi açısından inceleyerek kullanım şekilleri üzerinde durmuştur. Deyimlerin hem sözdizim hem de anlabilim açısından değişik şekillerde kullanılabilirdikleri, bazen her iki dilde de aynı yapıda kuruldukları, bunun yanında büyük çoğunluğunun değişik yapılarda olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Gürbüz, Umut (2005). *Die Rolle der Phraseologismen bei der Erlernung einer Fremdsprache*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14, 311-318.

Gürbüz, bu bildiride deyimlerin yabancı dildeki öneminden bahsetmiştir. Yabancı dil öğrenenlere deyimler konusunda temel bilgiler verilmesinin, öğrencilerin deyimleri anlama ve kullanma becerilerini artıracakı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada, üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinden oluşturulan deney grubuna bir grup deyim bağlam içinde öğretilmiş ve kontrol grubuna ise böyle bir öğretim yapılmamıştır. Deney grubu öğrencilerinin bu deyimleri öğrenip öğrenmedikleri son test yöntemiyle araştırılmıştır. Çalışmanın sonunda, deney grubunda yer alan öğrencilerin belirlenen deyimleri bağlam sayesinde daha kolay öğrendikleri saptanmıştır.

Duru, Hüseyin (2009). *Atasözleri ve Deyimlerin Yabancılara Öğretilmesinde Yöntem ve Teknikler*, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Duru, tezinde deyim ve atasözü kavramlarını açıklamış, bunların öğretiminin neden gerekli olduğundan bahsetmiştir. Asıl konu olarak yabancılara Türkçe atasözleri ve deyimlerin öğretiminde temel, orta ve ileri seviyelere göre hangilerinin nasıl öğretilmesi gerektiğini örneklerle açıklamıştır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde genel olarak kültürlerarası yeti kavramı ve deyimler konusunun birbiriyle ilişkisini doğrudan ele alan uygulamalı bir araştırma

göze çarpmamaktadır. Kültürlerarası yeti kavramı daha çok yabancı dil öğretim yöntemleriyle ilgili araştırmalar içinde alt başlık olarak incelenmiştir. Bazı araştırmalarda ise bu kavram temel çıkış noktası olup yabancı dil ediniminde sürece katkısından söz edilmiştir. Deyimler ise daha ziyade kendi içinde yapı ve anlam özellikleri ölçüt alınarak araştırılmıştır. Bazı çalışmalarda da deyimlerle atasözleri karşılaştırma yapılarak benzerlik ve farklılıkları analiz edilmiştir.

Bu çalışmada ise bu eksikliği gidermek amacıyla her iki kavram birbirinden ayrı değil de bütün olarak incelenmiştir ve kültürlerarası yetinin deyimleri öğrenmede öğrenciler üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu araştırılmıştır.

2. Dil

Dil kavramı üzerine yapılmış birçok tanım bulunmaktadır. Burada bunlardan bazılarına yer verilecektir.

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir” (Ergin, 1993: 3).

“Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir” (Aksan, 1977: 13).

Dil üzerine yapılan tanımlardan yola çıkıldığında, en geniş anlamıyla dil; toplumların düşünce ve duygularını, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak bildirmeye yarayan bir anlatım aracıdır.

2. 1. Dilin Özellikleri

Dil canlı bir varlıktır: Dilde bazı kelimeler zamanla yok olabilir, bazıları anlam değişikliğine uğrayabilir, başka dillerden kelimeler alınmasıyla veya türetme yoluyla yeni kelimeler oluşturulabilir.

Dil sosyal bir kurumdur: Sosyaldır, çünkü milletin ortak varlığıdır. Millet dil sayesinde iletişimde bulunur.

Dil düşüncenin göstergesidir: Bir insanın düşünce dünyasını konuşmasından anlayabiliriz.

Dil bir anlaşma aracıdır: İnsanlar duygu, düşünce ve isteklerini dil aracılığıyla karşısındakine anlatmaktadır.

Dilin temeli bilinmeyen bir zamanda atılmıştır: Dilin ne zaman, nasıl doğduğu kesinlik kazanmamıştır.

Dil bir kurallar dizgesidir: Her dilin kendine özgü kuralları vardır. Ağızdan çıkan her ses konuşmayı oluşturmaz. Bu sesler belirli kurallar doğrultusunda yan yana gelerek heceyi, hecelerin yan yana gelmesi sözcükleri, sözcüklerin yan yana gelmesi cümleleri oluşturmaktadır.

Dil kültürün aynasıdır: Dil bir toplumun kültürel özelliklerini taşır. Kültürün önemli bir ögesi olan dil aynı zamanda kültürün gelişmesini sağlar. Kültürün gelecek kuşaklara taşınması dilin yardımıyla olur.

2. 2. Ana Dil

Ana dil; başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir. Kısacası ana dil; insanın içinde doğup büyüdüğü, aile ya da toplum çevresinde ilk öğrendiği dildir.

2. 3. Kültür

Kültür, bir milleti öteki milletlerden ayıran o topluma has maddi ve manevi değerlerin, birikimlerin ve davranış tarzlarının bütünüdür.

Kültür, bir toplumu millet haline getiren ve milletten millete değişen değerler bütünü demektir. Toplumdan topluma ayırıcı bir nitelik taşıdığı halde, aynı toplum içindeki fertleri birbiriyle kaynaştıran ve uyumlu kılan bir niteliğe sahiptir. Algılama biçimimizi, çeşitli durumlara nasıl tepkiler verdiğimizizi, diğer insanlarla kurduğumuz ilişkileri belirler. Yabancı dilin toplumlar arasında bir köprü görevi üstlendiğini düşünürsek, kültür kavramının önemini daha iyi kavrayabiliriz.

2. 4. Dil-Kültür İlişkisi

Dil, kültürün temel taşıdır. Dil ile kültür birbiriyle iç içe geçmiş, ayrılmaz bir bütündür. Ulusu ulus yapan öğelerin en başta gelenidir; kültürün belkemiğidir. Dili şekillendiren kültürü anlamadığımız takdirde dilde de yetkin olamayız. Dil ve kültür geçmişle gelecek arasında bir köprü vazifesi görür. Bir toplumun oluşmasında ve ayakta kalmasında ortak dil ve kültürün önemli bir payı vardır. Kültür ve dil bir toplumun yaşayış biçiminden önemli izler taşır. Kültür ve dil bu yüzden bir milletin en önemli ortak özelliklerindedir.

Dil olmadan insanların iletişim kurup anlaşabilmeleri çok zordur. Yabancı dil öğrenmek, yabancı ülkenin insanlarıyla gerek yurt içinde gerekse yurt dışında sağlıklı iletişim kurabilmenin ilk ve en önemli şartıdır. İlgili ülkenin kültürünü öğrenmeden dilini bilmek ise, sağlıklı bir iletişim kurmak için yeterli değildir.

İkinci bir dili öğrenebilmemiz için de o dilin ait olduğu kültür hakkında bir farkındalığa sahip olmamız, kendi kültürümüzle o kültür arasında bir ilişki kurmamız zorunludur. Yani kültürel farkındalık yanında kültürlerarası farkındalığa da sahip olunması gereklidir. Dilini öğrendiğimiz ülkenin kültürünü ne kadar iyi bilirsek, dile hakimiyetimiz de o kadar güçlü olacaktır.

2. 5. Yabancı Dil

Yabancı dil, bir insanın ana dilinin dışında, genellikle sonradan öğrendiği başka bir ulusun veya topluluğun dilidir.

“Yabancı bir dil edinme, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup kullanma değildir. Çeşitli toplumların dünyaya bakış açılarına, düşünme ve değer sistemlerine açılan bir kapıdır yabancı dil. Bir toplumun, ya da bir toplumun bireylerinin çeşitli etkinliklerini, davranış biçimlerini kavrayabilme yolu, o toplumun dilini öğrenmekten, bilmekten geçer” (Ozil, 1991: 96).

“Yabancı dil öğrenmek bir dünyayı, yabancı bir kültürü de anlamak demektir. Yabancı olanı anlamaya, çözmeye çalışmak ise öğrenciye bilgi ve düşünce zenginliği kazandırarak onun dünyaya bakış ufkunu genişletir” (Tapan, 1995: 156).

Yabancı dil öğretimi, aynı zamanda kültür öğretimidir. İnsanlar ait oldukları toplumun ve o topluma ait kültürün kelime ve kavramlarıyla kendilerini ifade ederler. Bir yabancı dil öğrenmek, yalnızca öğrenilen dilin dilbilgisi kurallarını, kelimeleri öğrenmek değil, öğrenilen yabancı dilin konuşulduğu toplumun kültürünü de öğrenmektir. Birey, yabancı dili sayesinde yabancı kültür ile kendi kültürü arasında karşılaştırma yapar, ilişkiler kurar, farklılıkları ve benzerlikleri fark eder.

Yabancı dil öğrenme yabancı bir kültür ile diyaloga girmek demektir. Yabancı dil dersleri iki kültürün birbirleriyle sürekli etkileşim içinde olduğu bir süreç, öğrencinin hem kendi kültürü hem de yabancı kültür ile buluştuğu, hesaplaştığı alandır.

Yabancı bir dil öğrenmek, yabancı bir kültürü anlamak demektir. Yabancı olanı anlamak ise öğrenciye bilgi ve düşünce zenginliği kazandırarak onun dünyaya bakış ufkunu genişletir. Öğrenci yabancı gerçekle karşılaştığında onu ilk önce kendi önbilgisi ve deneyimleri ile kavramaya çalışır. Yabancı olanla kendisinininki arasında karşılaştırmalar yapar, ilişkiler kurar, her iki kültürün benzer ve farklı yanlarını görür. Bu ise onun yalnız yabancılar hakkında bilgilenmesini değil, aynı zamanda kendi kültürüne de yeni bir açıdan, daha nesnel bakmasını sağlar.

Yabancı dil derslerinde kazanılması gereken bazı temel ilkeler ise şöyledir;

- Öğrencinin alışık olduğu bakış açısını bırakarak, kendisini yabancıya yerine koyabilmeyi, olaylara onun bakış açısıyla bakabilmeyi öğrenmesi (Einfühlungsvermögen),
- Kendi dünyasına yabancı bir gözle bakabilmeyi öğrenmesi (Rollendistanz),
- Yabancı olanın başkalığını kavrayabilmesi ve buna katlanabilmeyi öğrenmesi (Ambiguitätstoleranz),

- Kendi dünyasını anlaşılır kılmayı (Identitätsdarstellung) öğrenmesi gerekir (Tapan, 1995: 157).

2. 6. Ana Dil Dışında İkinci Bir Dil Öğrenmenin Gerekliği

Tek bir yabancı dil bilmenin yeterli olmadığı anlayışıyla beraber günümüzde Almanca dersleri ikinci yabancı dil olarak yerini almaktadır. Burada ikinci bir dil öğrenmenin ne gibi faydaları olabileceği maddeler halinde verilmiştir.

İkinci yabancı dil;

- Öğrencilerin; dünyayı ve farklı bakış açılarını daha iyi tanımaları, anlamaları ve bunlara karşı hoşgörü geliştirmelerini,
- Kültürel gelişimlerini hızlandırmalarını ve başka kültürler için farkındalık kazanmalarını,
- Kendi ana dilinden başka dillerin konuşulduğu ortamlarda yabancı dilde kendilerini ifade etme becerisini kazanmalarını,
- Eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerine sahip olmalarını,
- Küresel dünyada yer alabilmelerini ve uluslararası platformlarda yaşam boyu öğrenen bireyler olmalarını sağlar.

Görüldüğü gibi ana dil dışında yeni bir dil bilmek bireyin kişisel ve sosyal gelişiminde önemlidir. Ayrıca iş bulma aşamasında İngilizcenin yanı sıra Almancanın bilinmesinin bireye avantaj sağlaması da yeni bir dil öğrenmeyi gerektiren nedenler arasındadır.

3. Dört Temel Dil Becerisi

Dil öğrenimi, dört temel beceri olarak kabul edilen; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır. Dili bir iletişim aracı olarak kullanmayı öğretirken bu dört temel becerinin birlikte kazandırılması gerekmektedir. Dilin bir iletişim aracı olarak kullanılmasının yolu dört temel becerinin bir bütün halinde öğretilmesinden geçmektedir. Bu becerileri kazanmak kendi ana dilimizi olduğu kadar herhangi bir yabancı dili öğrenmede de önemlidir. Modern yabancı dil öğretiminde de bu becerilerin bir bütün olarak ele alınıp kavratılması, birinin diğerine tercih edilmemesi anlayışı ağırlık kazanmaktadır. Aşağıda bu dört temel dil becerisi sırasıyla incelenecektir.

3. 1. Dinleme Becerisi ve Öğretimi

Dinleme öğretiminde amaç, öğrencilerin yabancı dildeki sesleri tanıması, vurgulama ve tonlamaların neden olduğu anlam değişikliklerini fark etmesi ve konuşmacıdan gelen mesajı tam ve doğru olarak anlamasını sağlamaktır. Dinleme öğretimi, normal hızda konuşulduğunda küçük ayrıntıların anlaşılmasından çok, genel bir bilginin alınmasını sağlamaya yöneliktir.

Dinleme egzersizlerinde seçilen konuşmanın gerçek hayata yakın olma kriterinin göz önünde tutulması gerekmektedir. Sınıflarda dinleme becerisine önem verilmesi ve dinleme aktivitelerinin yapılmasının sebebi çocukların gerçek hayatta karşılaşabilecekleri durumlarda başarılı ve doğru tepkiyi vermelerini sağlamaktır. Sınıfta yapılan dinleme gerçek hayattaki gibi değildir. Dinleme becerisine dayalı aktiviteler gerçek hayat durumlarına benzetilmeli ve o özelliklere sahip olmalıdır.

Dinleme öğretimi çalışmaları yapılırken öncelikle hedefin belirlenmesi gerekir. Daha sonra öğrencide hangi davranışları geliştireceğine karar verilmesi gerekir. Dinleme çalışmalarda amaç, sadece dinleme değil, aynı zamanda duyulanın anlaşılmasını sağlamaktır. Dinleme alıştırmaları yaparken metnin iki ya da en çok üç

kez tekrarlanması gerekir. Metin sınıfın seviyesine uygun olarak seçilmiş ise daha fazlasına gerek kalmaz.

Dinleme ile ilgili öğrencide gelişmesi istenen davranışlar şunlardır:

- Duyduğu metnin;
  - ana hatlarıyla ne olduğunu söyleme\yazma,
  - ayrıntılı olarak ne olduğunu söyleme\yazma,
- Duyduğu metinde geçen;
  - kişilerin tutum ve düşüncelerini söyleme\yazma,
  - olayın nerede, ne zaman ve nasıl olduğunu, oluş sırasına göre söyleme\yazma,
  - kelimelerin anlamını tahmin edebilme,
  - dilbilgisi yapılarının anlamlarının ve kullanışlarının nasıl olduğunu söyleme\yazma,
- Dinlemeden önce, başlık, resim ve diğer ipuçlarına bakarak metnin ne hakkında olacağını tahmin edebilme,
- Değişik tonlama ve vurguların kullanımını fark edebilme,
- Duyduğu metni kendi cümleleriyle başkalarına aktarabilmektir.

3. 2. Konuşma Becerisi ve Öğretimi

Yabancı dil öğretiminde dört becerinin arasında, öğrencilerin öğrendikleri dili anlaşılır bir şekilde konuşabilmesi her zaman en önemlisi olarak görülür. Bir dili bilen kişi o dili konuşan kişi olarak tanımlanır. Gerçekte bir dili bilmek dört beceriyi de içine alır. Ancak yabancı dil öğrenen kişilerin çoğu daha çok konuşmakla ilgilirlenirler. İşte bu yüzden yabancı dil derslerinin en önemli unsuru da öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine olanak sağlamasıdır.

Konuşma becerisini kazanan kişilerin yalnızca dilin kurallarını ve kelimelerin doğru telaffuzunu öğrenmeleri yeterli olmamakta; sözel olmayan jest, mimik gibi bazı davranışları da bilmeleri gerekmektedir. Doğal iletişimde kısa cevapların hatta bazen sözel olmayan cevapların da çok geçerli olduğu düşünülürse başlangıç seviyesinde olan bir öğrencinin bile bu şekilde anlamlı iletişim kurması onu yüreklendirebilir.

Konuşma uygulamalarında dikkat edilmesi gerekenler:

- Öğrenciler; kendilerini ifade ederken dili düzgün kullanmalı, konular arası bağlantı kurabilmelidir.
- Vurgulamaya, tonlamaya ve dilin ritmine hakim olunmalıdır.
- Ne zaman, nasıl konuşulacağı ve zaman zaman da karşıdakini dinlemenin de bilinmesi gereklidir.
- Konuşma öğretiminde özellikle soru-cevap tekniğinin kullanılmasına, ikili ya da grup çalışmalarına sık sık yer verilmelidir.
- Aktivitelerin daha çok öğrencinin konuşmasına dayanması gerekir ve sınıfta her öğrencinin konuşması sağlanmalıdır.
- Aktivitelerin konusu öğrencilerin ilgisini çekmelidir. Böylece motivasyon daha yüksek tutulabilir.

3. 3. Okuma Becerisi ve Öğretimi

Okuma, öğrencinin konuşma ve yazma becerilerini geliştirmesi yönünden önemlidir. Okuma öğretiminde amaç; okumayı zevkli bir hale getirerek öğrencinin doğru, sürekli anlayarak okumasını, kelime hazinesini geliştirmesini sağlamaktır.

Bir yabancı dili gerçek anlamda öğrenebilmek okuma becerisini geliştirmeye bağlıdır. Yabancı dil öğretiminde okuma genellikle belli kelimeleri seslendirmenin ötesine geçemez. Bu anlamda okuma bir metnin ya da kelimeler grubunun söylenmesi olarak görülmektedir. Fakat yazılı bir metni hiçbir anlam çıkarmadan

sadece kelimeleri doğru söyleyebilmek amacıyla okumak gerçek anlamda okuma değildir. Bir başka kişinin okuduğunu dinlemek ve anlamak da okuma sayılmaz.

Okuma öğretiminin amacı; öğrencilerin ilgi, yetenek ve yabancı dil seviyelerine göre farklılık gösterebilir. Yabancı dil sınıflarında çoğu kez öğretmen bir metni okurken öğrenciler de onu dinlemektedirler. Bu durumda öğrenciler okunulan metnin içeriğini anlayamazlar ve sadece dinleme yetileri gelişebilir. Çünkü bu çalışma okumadan çok telaffuzu geliştirmeye dönüktür. Okumada esas amacın, yazarın vermeye çalıştığı mesajın ne olduğunu anlama olduğu vurgulanmalıdır. Yabancı dil metinlerinde yazılan her kelime ve cümlenin anlamını tam olarak çıkarmak güç olabilir; ancak yazarın ne söylemek istediği anlaşılırsa okuma amacına ulaşılmış demektir.

Metnin anlaşılması için izlenebilecek yol:

- Metin bir iki kez banttan dinletilir. Bant yoksa öğretmen veya öğrenci metni sesli olarak okur. Bu aşamada amaç, metnin tamamını gözden geçirerek konusunu anlamaktır.
- Analiz aşamasında metin parçalanarak cümle ve paragraflar üzerinde ayrıntılı olarak durulur.
- Sentez aşamasında öğrenilen tüm cümle ve paragraflar birleştirilerek, bir bütün olarak metnin anlamı ortaya çıkarılır.
- Kontrol aşamasında öğretmen, öğrencilere sorular sorarak, metnin doğru anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol eder.

3. 4. Yazma Becerisi ve Öğretimi

Yabancı dil öğretiminde, dört temel beceri öğrenciye kazandırılırken yazma becerisi genellikle son sırada yer almaktadır. Dil öğretiminde sözlü iletişim kadar yazılı iletişim de önemlidir ve bu becerinin geliştirilmesine konuşma kadar önem verilmesi gerekmektedir. Çünkü yazma eylemi diğer dil becerilerinin geliştirilmesine

katkıda bulunmakla birlikte diğer beceriler gibi dil öğrenim sürecini de olumlu etkiler.

Yazma eyleminde öncelikle dille ilgili öğrenilen bilgilerin kullanılması söz konusudur. Dilin öğretilmesi dilin kullanılmasını gerektirmektedir. Sözlü iletişim kurarken yapılan dil yanlışları hoşgörü ile karşılanırken yazılı iletişim kurmada aynı hoşgörü gösterilmemekte, dili doğru ve düzgün kullanma önemli olmaktadır. Dili ve o dilin kurallarını doğru kullanmanın yanı sıra bir mesajı doğru olarak anlatabilme de çok önemli olmaktadır. Bu sebeple yazma becerisini mekanik bir süreç olarak değil, anlama, düşünme, geliştirme ve üretme alt becerileri olarak algılamak ve değerlendirmek gerekir.

Sınıf içi uygulamalarda da yazma becerisini geliştirmeye dönük çalışmalara yer verilmeli, özellikle her seviyede noktalama işaretlerine ve yazım kurallarına dikkat edilmelidir. Yazma becerisinin sınıf ortamında öğrenciye kazandırılmasının amacı imla ve içerik yönünden doğru ve anlamlı yazabilmesidir. Kimi yabancı dil öğretmenleri de yazmayı sınıf içi öğretim etkinliğinden çok sınıf dışında bir ödev olarak değerlendirmektedir. Kişinin bu beceriyi yalnız başına değil de en çok derslerde öğrenmesi ve geliştirmesi gerekir.

4. İletişim

İletişim, göndericinin mesajını kodlayarak uygun bir kanal aracılığıyla alıcıya ulaştırmasıdır.

İletişim bireyler arası etkileşimi sağlayan ve geliştiren en önemli unsurdur. İletişim genel olarak insanlar arasındaki düşünce ve duygu alışverişini sağlar; başka bir ifadeyle düşünce, yargı ya da bilginin konuşma, yazma ya da işaretler aracılığı ile bir kaynaktan diğerine aktarır.

İletişim kavramı en geniş anlamıyla bir bilginin, bir haberin, bir niyetin ya da bir konuşmanın bir işaret sisteminden, yani dil dediğimiz bir mekanizmadan yararlanarak bir zihinden başka bir zihne yahut da bir merkezden başka bir merkeze ulaştırılması eylemidir. Bu eylemle bir yandan kendi duygu ve düşünce veya bilgilerimizi başkalarına aktarma olağanına kavuşuruz, diğer yandan da başkalarının duygu, düşünce ve fikirlerini öğrenme fırsatını elde ederiz. Böylelikle içinde yaşadığımız dünyamızı, çevremizi ve çevremizde olup bitenleri daha iyi algılamak, değerlendirmek ve yorumlamak için gerekli olan bilgi ve becerilerle donanmış oluruz.

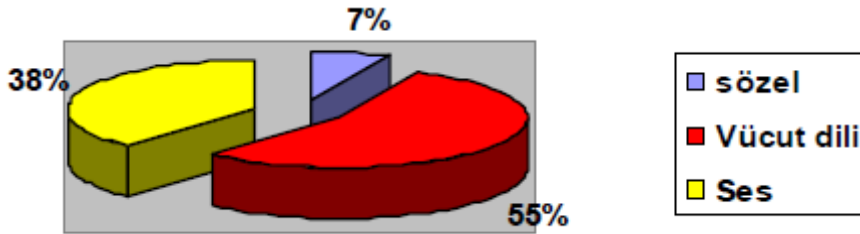
Bilgi paylaşma faaliyeti olan iletişim, kişilerin kendini ifade edebilme ve kendilerini dinletme gereksinimleri sonucunda ortaya çıkar. İnsan, yaşamını iletişim kurarak sürdürür. Yaşam bir bakıma iletişim kurma serüvenidir. İki insan birbirinin farkına vardığı anda iletişim başlar. “İletişim kuramamak imkansızdır” (Watzlawick, 1996: 53). Herkes iletişim içindedir. Sessizliği ve yalnızlığı seçen insan, vücut diliyle, çevrelerine mesaj iletmeye çalışır; yani insanlar sessiz kaldığı zamanlarda bile, ya vücut diliyle dışa doğru, ya da kendisiyle iletişim halindedir.

İletişim, bilginin gönderen tarafından kodlanarak alıcıya bir kanal aracılığı ile gönderilmesi ve alıcı tarafından bu kodun çözülerek gönderene geribildirim verilmesi işlemlerini içerir. İletişimde sözel (konuşma, şarkı söyleme ve tonlama vb.), fiziki (vücut dili, işaret dili, dokunma, göz teması vb.) ve yazma gibi yöntemler kullanılır.

İnsanlar arasındaki yüz yüze etkileşimde vücut dili, ses ve kelimeler olmak üzere başlıca üç önemli kısım vardır. Bilimsel araştırmalara göre bir mesajın etkisinin yaklaşık %7'sini sözel (sadece sözcükler), %38'ini sesli (ses tonu, sesin yükselip alçalması ve diğer sesler) ve %55'ini de sözel olmayan öğeler oluşturur (İzğören, 2000: 6, Pease-Pease, 2003: 13).

- ✓ %55 'i vücut dili ile
- ✓ %38'i ses tonu ile
- ✓ %7'si ise kullanılan içerik ya da kelimeler ile sağlanmaktadır.

Şekil-1: İletişimde kullanılan yollar

Etkili ve doğru bir iletişim için dikkat etmemiz gereken başlıca noktalar aşağıdaki gibidir:

- ❖ Ne söyleyeceğimizi bilmek:
  - Bunu ne zaman söylemenin daha uygun,
  - Nerede söylemenin doğru olduğuna karar vermek,
- ❖ En iyi nasıl söyleneceğini düşünmek:
  - Olayları kısa ve öz anlatabilmek,
  - Akıcı bir dille ve karşımızdaki kişiyle göz kontağı kurarak konuşabilmek,
  - Dikkati yoğunlaştırmak ve verdiğimiz mesajların alınıp alınmadığını fark edebilmek,
- ❖ Gerektiğinde karşıdakini dinlemeyi bilmek,

- ❖ Jest ve mimikleri gerektiğinde kullanabilmek gerekir.

Sağlıklı bir iletişimde dilin sadece sentaktik veya semantik boyutuyla yetinmek doğru bir yaklaşım değildir. Bunları tamamlayacak olan pragmatik boyutu da göz ardı etmemek gerekir. Yoksa iletişim kazaları ortaya çıkabilir. İletişim sürecinde hedef dile ait dilsel unsurlar (konuşma kalıpları), bu unsurların özel kültürel kullanım alanlarını bilmek çok önemlidir.

Bu durum bir örnekle açıklanırsa; “Bir masada kahvaltı yapmak için oturuyorsunuz ve şekere ulaşamadığınız için şöyle diyorsunuz: “*Şekeri uzatabilir misiniz?*” Bu cümle doğru kurulmuş bir soru cümlesidir. Ancak konu bütünlüğü içerisinde olaya yaklaştığımızda bunun aslında bir rica (istek) cümlesi olduğunu anlamaktayız. Yani bu sorunuza muhatap olan kişi, cevaben “Evet, uzatabilirim” deyip, şekeri size uzatmazsa, bir hayal kırıklığı yaşayacağınız kesindir. Bu bağlamda, “*Şekeri uzatabilir misiniz?*” cümlesine, salt grameri bir boyutta yaklaşmak iletişimin sekteye uğramasına sebebiyet verecektir” (Yücel, 2009: 21). Bu örnekten de anlaşıldığı gibi öğrenilen dilin dil bilgisel özellikleri yanında kullanım alanları bilinmezse iletişimde yanlış anlaşılma ya da kopukluk meydana gelebilir.

4. 1. İletişim Türleri

İletişim türleri sözel, sözel olmayan ve yazılı olmak üzere başlıca üç bölümde ele alınır.

4. 1. 1. Sözel İletişim

Sözel iletişim, karşılıklı konuşma ve dinleme etkinliklerini kapsar. Eğitimde sınıf içerisindeki iletişimin büyük ölçüde sözlü olarak gerçekleştiği düşünülürse, bu tür iletişimde mesajın doğru paylaşılmasının öğretim-öğrenme sürecinde taşıdığı önem daha iyi anlaşılır.

Sözel iletişim, konuşan ve dinleyen arasında ortaklaşa gerçekleşir ve her zaman konuşan ve dinleyen arasında bilgi, beceri, tutum ve davranış açısından etkileşim olmasını gerektirir. Aksi halde konuşan ve dinleyen arasında doğru mesaj paylaşımı gerçekleşmez.

Araştırmalar, insanların günlük yaşamda, birbirlerinin ne söylediklerinden çok nasıl söylediklerine dikkat ettiklerini göstermektedir. Karşımızdakinin sözlerinin kapsamı kadar ses tonundaki canlılık da bizi ilgilendirir. Yani semantik öğeler kadar dil-ötesi öğeler de iletişimde etkilidir. Yüksek sesle halimizi, hatırımızı soran birisi, daha sonra sesini kısarak “Akşama bize buyur” derse, bu sözden, “Gelmeni pek istemiyorum” anlamını çıkarırız.

4. 1. 2. Sözel Olmayan İletişim

Sözsüz iletişim, kelimeler olmadan mesajların gönderilmesi ve karşı tarafça kabul edilmesi şeklindedir.

Sözsüz iletişim; duyguları etkili aktarma, iletişim eyleminin yokluğunu olanaksız kılma (suskunlukta bir iletişim biçimidir), insanlar arasındaki ilişkileri tanıma ve belirleme, sözel içerik hakkında bilgi verme, sözcüklerle çelişebilme ve kültüre özgü olma gibi özelliklere sahiptir.

İletişimin tek başına sözcüklerle sınırlı olduğu bir durumu hayal etmek bile zordur. İnsanlar arası iletişimi kuvvetlendiren en önemli etmenlerden biri de sözel iletişimi destekleyen sözsüz mesajlardır. Düşünceler sözlü iletişimle, duygular ise sözsüz iletişimle daha kolay aktarılmaktadır. Mesajların iletimi el kol hareketleri, yüz ifadeleri, jestler ve mimikler, dokunma, göz göze şeklinde olabildiği gibi, doğrudan nesnelere iletişim şeklinde de olabilir (giyim, saç şekli, dekorasyon gibi).

İyi bir dinleyici, iletişim kurduğu kişinin, yalnız söylediklerini değil; yüz, el, kol ve bedeniyle yaptıklarını da “duyar”; çünkü yüz ifadeleri, el ve kol hareketleri, bedenin duruş tarzı, sesin tonu gibi sözsüz mesajlar kullanılarak da iletişim

kurulabilir. Yüz yüze kurulan kişilerarası iletişimlerde, hem sözlü, hem de sözsüz mesajlar aynı anda kullanılır. Bu konuşmalarda, mesaj alışverişinin ancak küçük bir bölümünü sözlü mesajlar oluşturur. Yüz ifadeleri, el kol hareketleri, bedenin konumu ve sesin yükselip alçalmasıyla gönderilen sözsüz mesajlar iletişimde kullanılan mesajların daha büyük bir bölümünü kapsar.

Etkin bir şekilde iletişimi yürütmek için, sözel ve sözel olmayan mesajlar uyum içinde olmalıdır. İletişimdeki sorunların birçoğu sözlerimizin davranışlarımıza ters düşmesi sonucunda ortaya çıkar. Örneğin bir annenin “Tamam bundan sonra sürekli ders çalış diye baskı yapmayacağım!” demesine karşın sürekli saatine bakıp televizyon izleyen çocuğuna sinirli sinirli bakması ve derin derin iç çekmesi gibi.

Kimi zaman insanların duygularını anlamak gerçekten zordur; hissettiklerini çoğunlukla söylemek istemezler. Bu kişilerin kafalarının içine girip ne hissettikleri öğrenilemeyeceğine göre; yüz ifadelerine, beden hareketlerine bakarak o anda nasıl bir duygu içinde olduklarını anlamaya çalışırız.

Sözsüz iletişimin belirsiz ve çok anlamlı olma özelliği de vardır. Bunun nedeni duygularla ilgili olmasıdır. Duygular değişik yorumlara açık olabileceğinden kimi durumlarda iletiyi çözebilmek bulunulan ortamın koşulları ve diğer sözlü ve sözsüz iletiler ile olanaklı kılınabilir. Bu duruma belki de en uygun örnek iletişimde suskunluğun/sessiz kalmanın değerlendirilmesi olarak verilebilir. Kişilerarası iletişimde suskunluk belli bir saygının belirtisi olarak anlaşılabilirdiği gibi, yorgunluk, kızgınlık, ilgisizlik, sıkılma olarak da algılanabilir. Böyle durumlarda iletinin anlamlandırılmasında diğer sözlü ve sözsüz iletiler ile bulunulan ortamın koşulları devreye girer.

4. 1. 3. Yazılı İletişim

İletilmek istenen mesajın, alıcıya yazılı olarak aktarılmasıdır. Bir toplumda değişik kurumlar veya toplumlar arasında yapılan resmi yazışmalar, bireyler

arasındaki mektuplaşmalar, çekilen telgraflar ayrıca faks, bilgisayar gibi araçlarla yapılan iletişimler yazılı iletişim türü arasında sayılmaktadır.

Yazılı iletişim dilin temel becerileri arasında sayılan okuma ve yazma becerilerinin etkin bir şekilde kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca diğer dil becerilerinin geliştirilmesine de katkıda bulunur. Bu becerinin üretici ve etken bir özelliği vardır. Yazar yazma eylemiyle herhangi bir mesajı ya da bilgiyi bir başkasına iletmek için, ilgili dilin sözcüklerini seçerek tümce düzeneği içinde kullanmakta ve böylece kendiliğinden bir üretim işlemi yapmaktadır. Bu eylem kuşkusuz kişinin dil bilincinin geliştirilmesini ve dilin aktif bir şekilde kullanılmasını gerektirmektedir.

4. 2. İletişim Sürecinin Unsurları

İletişim sürecinde; genelde her tür iletişimde etkili olan beş değişkenden söz edilebilir. Bunlar kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve dönüttür. Duygu, düşünce ve isteğin aktarılmasında sözü söyleyen kişiye “gönderici” denir. “Alıcı”, iletilen sözü alan kişidir. “İleti” ise gönderici ile alıcı arasında aktarılmakta olan duygu, düşünce ya da isteğe denilmektedir. Bu temel iletişimin gerçekleştiği ortama “bağlam”; gönderici ile alıcı arasındaki iletinin gönderilme şekline “kanal” denilmektedir. Eğer varsa iletiye verilen her türlü yanıt da “dönüt” olarak adlandırılmaktadır. Eğer sistemde bir tür şifreleme söz konusuysa ve konuşan iki kişinin birbirini anladığı seslerden oluşan ve belli kuralları olan her doğal dile de “kod” denir.

Şekil 2: İletişim Sürecinin Öğeleri

Kaynak: Yalçınalp, 2001: 13

Şekilde görüldüğü gibi; eğitim-öğretim sürecinde ise kaynak; öğretmen, alıcı; öğrenci, mesaj; iletilmek istenilen öğretim içeriği, bilgi, duygu ve becerilerdir (ses, yazı, hareket vb.). Kanal; öğretim sürecinde kullanılan araç gereçler (kitap, bilgisayar, slayt vb.) ya da yöntemler (anlatım, tartışma, gösterim, problem çözme vb.) ve tekniklerdir (altı şapka, dedikodu, istasyon vb.).

4. 3. İletişimde Beden Dili

Beden dili, gözle görülebilen sözsüz mesajlardır. Beden diliyle verilen mesajlar insanlarla anlaşmada en temel araçtır. Kişilerarası iletişimde konuşma dili duyguları dile getirmede genellikle yetersiz kalır. Çünkü sözler konuşmanın içeriğini oluştururlar, oysa sözsüz iletişim duygusal bilgiyi aktarır.

Kişilerarası iletişimde, yüz ifadeleri, beden hareketleri ses tonlaması her zaman etkili olmuştur. Sözsüz iletişim sözel içeriğin anlamlandırılmasında ve yorumlanmasında önemli ve güvenilir ipuçları verirken sözlü iletişimi destekler ve pekiştirir. Beden dili sayesinde karşıdaki kişinin davranışlarından düşünceleri anlaşılabilir.

Bireyler arasındaki görüş ayrılıklarının temelinde bilginin farklı algılanış, yorumlanış ve kullanım biçimlerinin olduğu bilinmektedir. Beden dili ise bu ayrılıkları en aza indirmenin yollarından sadece biri ama en etkili olanıdır. Toplumların yaşam tarzı, alışkanlıkları, inanç ve iklimlerinde görülen farklılıklar beden dillerine de yansır. Kültürler arasında temel duyguları yansıtan çok sayıda benzer bedensel mesajlar vardır. Dünyanın herhangi bir ülkesinde kızgın bir insanı ya da mutlu bir kişiyi davranışlarından anlamak mümkündür. Farklılık onların kızgınlığı mutluluğu gösterme şekliinden doğar. Bazen de farklı kültürler arasında tamamen zıt anlama gelebilecek vücut hareketleri vardır. Bu anlamda iletişimde beden dili kullanırken bu benzerlik ve farklılıkları bilmek faydalı olacaktır.

4. 3. 1. Kültürlerarası İletişimde Beden Dili

Kişilerarası iletişim birçok bileşenden oluşan bir süreçtir. Bu süreci iletişimin sözlü ve sözsüz yanı oluşturur. Sözsüz iletişim ya da beden dili iletişimin önemli bir parçasıdır.

Kültürlerarası iletişimde, iletişimin önemli bir parçasını oluşturan beden dilinin öğrenilmesi ve öğretilmesi iletişimin diğer öğelerinin bilinmesi kadar önemlidir. Dil öğretiminde sözdizimi, dilbilgisi, doğru telaffuz vb. yanında, o dili konuşanların kültürlerine özgü olabilecek beden dili özelliklerinin de yabancı dil derslerinde aktarılması verimli bir yabancı dil öğretimi ve etkili bir kültürlerarası iletişim için kaçınılmazdır. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde beden dili ile ilgili bilgiler verilirken yabancı dil öğrenenin kendi kültürüne ait beden dili ile amaç kültürün beden dili özellikleri belirlenip karşılaştırılabilir.

Tüm dünyada televizyon yayıncılığı, sinema filmleri gibi ortak medya ürünlerinin olması, zamanla farklı ulusların beden dillerinin birbirine benzemesine yol açmaktadır. Turizm hareketleri ve göçler de bunun diğer nedenleridir. Bu yüzden beden dili özelliklerinden kimileri her iki kültürde de aynı olabilir ya da aynı gibi görünen, ancak farklı anlaşılan özellikler de bulunabilir. Ayrıca aynı şeyi anlatmak için farklı beden dili kodlarından da yararlanılıyor olabilir. Bu durumlarda farklılığı

anlayabilmek ve yorumlayabilmek için o kültürün beden dili özelliklerine karşı belli bir duyarlılığın kazanılmış olması gerekir.

Apelltauer, iletişimde beden dilinin önemini vurgulamak için bir bebeğe bakmakla dilini bilmediğimiz yabancı bir ülkede olmayı karşılaştırır ve bu aşamada beden dilinin devreye girdiğini söyler (Appeltauer, 1996: 9). Nasıl ki henüz konuşamayan bir bebeğin hareketlerinden neye gereksinim duyduğunu çözmeye çalışırsak aynı şekilde dilini bilmediğimiz bir ülkede de insanları anlayabilmek için onların hareketlerini gözlemleyerek anlamlandırmaya çalışırız. Yabancı biriyle karşılaşıldığında iletişimi sorunsuz sürdürebilmek için kültüre göre farklılaşabilen beden dili hareketlerinin ve anlamlarının bilinmesi gerekir.

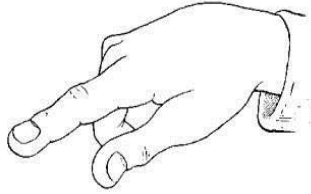
Mesela; kafayı sağa sola sallayarak yapılan hareket pek çok ülkede “Hayır” anlamındadır. Bulgaristan’da ise “Evet” anlamında kullanılır. Bunun gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür. Çeşitli ülkelere ait bazı vücut dili hareketleri ve anlamlarından bazıları aşağıda örneklendirilmiştir:

Başparmağın yukarı kaldırılarak gösterildiği işaret “başarmak” ve “zafer” anlamına gelir. Bu hareket İran ve Nijerya’da ise küfür olarak algılanır.

İşaret parmağı ile orta parmağın kaldırılıp diğerlerini bükerek ve avuç içi konuşana doğru tutularak yapılan hareket hemen hemen tüm dünyada “zafer” işareti anlamında kullanılır. Fakat Avustralya ve İrlanda gibi bazı ülkelerde hakaret olarak anlaşılır.

Avrupa ve Amerika’da bir şeyi göstermek için işaret parmağı kullanılırken bu tür bir hareket Endonezya’da görgüsüzlük, bizde ise küçümseme belirtisi olarak düşünülür.

El sallama dünyanın pek çok yerinde veda anlamındadır. Yunanistan’da ise “cehennem ol” anlamındadır ve avucun dışını göstererek yaparlar.

Bu işaret ise Hollanda hariç batı ülkelerinde “delilik” ile ilgilidir. Hollanda’da ise “akıllı” anlamındadır.

Avrupa’da “harika”, “tamam” anlamlarında kullanılır. Türkiye’de ise argoda küfür olarak kullanılır.

Bacak bacak üstüne atma Avrupa ve Amerika’da gayet normal davranışken, bizim kültürümüzde yaş ya da statü olarak büyük olanların yanında saygısızlık olarak düşünülür.

Bu örneklerde görüldüğü gibi bir toplum için olumlu olan bazı vücut hareketleri başkası için tam tersi bir anlam ifade edebilir. Bu yüzden kültürel farklılıklar öğrenilirken beden dili de göz ardı edilmemelidir.

5. Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri

Yabancı dil öğretiminde kullanılan çeşitli yöntemler vardır. Bu yöntemler farklı zamanlarda farklı etkenler sonucunda ortaya çıkmıştır. Yöntemlerin geliştirilmesine ve değiştirilmesine yönelik çalışmalar hiç durmadan sürdürülmektedir.

Yabancı dil öğretiminde yöntemlerin değişmesinde rol oynayan pek çok etken sayılabilir. Öğrenme ve gelişim psikolojisi alanındaki yenilikler, eğitimbilim ve öğretim araştırmalarının sonuçları ve dilbilim anlayışındaki değişiklikler temel etkenler arasındadır. Bu etkenlerdeki yeni bakış açıları yöntemlerin yeniden ele alınmasını sağlar. Her yaklaşım, bir ihtiyaca cevap vermek veya bir eksikliği gidermek amacıyla ve genellikle kendinden bir öncekine antitez oluşturarak ortaya çıkar. Hangi yöntemin en uygun olduğu üzerine tartışmalar hala devam etmektedir.

İçinde bulunduğumuz çağda bilim, teknik, siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yoğunlaşan uluslararası ilişkiler yabancı dilin sözlü ve yazılı iletişim aracı olarak öğrenilmesi yönündeki istek ve gereksinimlerin artmasına neden olmuştur. Bu girişimler yabancı dil öğretiminde aşağı yukarı 1970'lere kadar varlığını sürdüren ve yalnızca belli bir dil becerisinin kazandırılmasını hedefleyen geleneksel anlayışları dışlamakta ve bütün dil becerilerinin toplu olarak öğretilmesini öngören iletişimsel yaklaşımı gündeme getirmektedir.

Yabancı dil öğretimi tarihçesine bakıldığında, yöntem ve yaklaşımlarında meydana gelen değişikliklerin genellikle öğretim yöntemlerindeki değişikliklerden kaynaklandığı görülmektedir. Pek çok yöntem ve yaklaşım belirli bir kronolojik sıra takip ederek en iyi yöntem ya da yaklaşım olarak kendini kabul ettirmiş ve uygulama alanı bulmuştur (Richards, 2001: 2-3).

Burada dil öğretiminde geçmişten günümüze en yaygın kullanılan yöntemlere yer verilecektir. Buradaki amaç kültürlerarası yetinin öneminin anlaşılmasına kadar geçen süreçte dil öğretiminde geçen süreci aktarmaktır.

5. 1. Dilbilgisi Çeviri Yöntemi

19. yüzyılın ortalarında dil öğretimi alanına kazandırılmış olan bu yöntem yabancı dil öğretim yöntemlerinin en eskisidir (Johnson ve Johnson, 1999: 153). Dilbilgisi çeviri yönteminin en belirgin özelliği, bir yazının bir dilden diğerine çevirisinde dilbilgisi kurallarının üzerinde durmasıdır. Dilbilgisi ve çeviri öğretimi büyük önem taşımaktadır. Bu yöneme göre asıl öğretilmesi gereken dilin kendisi değil, mantıksal düşünce yeteneğidir.

Bu yöntemde okuma ve yazma dilin temel unsurlarını oluştururken konuşma ve dinleme becerisi neredeyse hiç önem taşımamaktadır. Çeviri, okuma işleminden sonra yapılır. Başlangıçta kolay klasik yapıtlar çevrilir. Sonra dilbilgisinin verilmesi ile daha zor ve karmaşık eserlerin çevirilerine geçilir (Demirel, 2004: 31).

Yöntemin hedeflediği öğrenci kazanımı edebi metinleri okuyabilmektir. Bunun için öğrencilerin hedef dildeki kuralları ve kelimeleri bilmeleri gerekir. Sözcük dağarcığı daha çok seçilen metne dayalı olup, bu metindeki hiç kullanılmamış sözcüklerin listesi öğrencilere verilerek bunları ezberlemeleri istenir.

Dersler ana dilde yürütülmekte ve hedef dil çok az kullanılmaktadır. Yeni konuların açıklanmasında ve yabancı dil ile ana dil arasında yapılması gereken kıyaslamalarda doğrudan ana dil kullanılmaktadır. Amaç dildeki kelime bilgisi, doğrudan ana dile yapılan çeviri yoluyla öğrenilir. Eğitimin az bir kısmı amaç dilde yapılır. Bunun yerine amaç dildeki okuma parçaları ana dile çevrilir ve daha sonra ana dilde tartışılır, böylece iki dil birbirleriyle karşılaştırılır.

Dilin kendisi değil, kuralları önemlidir. Tablolar halinde fiillerin çekimi ve zamana uygun olarak cümle öğelerinin diziliş sıraları verilir. Ana dilden amaç dile, amaç dilden ana dile çeviri yapmayı sağlayacak kelime listeleri öğretilir.

Dilbilgisi kuralları öğretilirken tümevarım uygulanır. Tümceler genellikle dilbilgisi kurallarını öğretmek için kurulmuş yapay tümcelerdir ve metinden kopuk olarak verilir. Kurallar birbirinden bağımsız cümlelerde verilir. Dilbilgisi ana dilde yapılan açıklamalarla öğretilir, sonrasında yapılan çeviriler yoluyla kurallara uygun cümleler üreilmeye başlanır. Karmaşık dilbilgisi kuralları uzun ve ayrıntılı bir biçimde açıklanmakta; genellikle sözcüklerin biçimine ve çekimine odaklanılmaktadır.

Her düzeydeki bilgi, kaynak dilden hedef dile ve hedef dilden kaynak dile çevrilerek aktarılır. Çoğu zaman alıştırmalar sadece hedef dildeki bağımsız cümleleri ana dile tercüme etme biçimindedir. Bu yöntemin belirgin özelliği, tüm çalışma ve uygulamalarda tümcenin başlangıç noktası olarak kabul edilmişidir. Çeviride doğruluk ve kesinlik en çok aranan özelliktir. Öğrencilerden çeviride üst düzeye gelmeleri istenir. Bu istek, özellikle yazılı sınavları geçmek için doğruluk ve kesinliğin değişmez standart oluşundan kaynaklanmaktadır.

Öğretmen bu yöntemde geleneksel bir rol üstlenmekte ve sınıfta tek otoritedir. Sınıfta bütün etkileşimler öğretmen odaklıdır. Hemen hemen hiç öğrenci-öğrenci etkileşimi yoktur. Bu yöntemi kullanan bir öğretmenin esas amacı, öğrencilerini amaç dilin edebiyatına aşina kılmaktır. Amaç dilde okuyabilme ve yazabilmeleri için, öğrencilerin en azından verilen okuma parçasındaki önemli kelimeleri bilmesi gerekir.

Bu yöntemde öğrenciler ise öğretmenin istekleri doğrultusunda hareket ederler. Sadece, öğretmenin sorduğu sorulara cevap verirler. Öğrencilerden öğretmenin her söylediğini şartsız kabul etmeleri beklenir; böylece, öğretmen ne biliyorsa onu öğrenirler.

Yöntem ortaya çıkışından itibaren çok fazla eleştiri almıştır. Burada bu eleştirilere neden olan yöntemin sınırlılıklarına yer verilecektir:

- Dilbilgisi kurallarından yararlanılarak yabancı dil öğretimi yapılmaya çalışılır. Bu, yabancı dilin kurallarını ve sistemini kavratmayı mümkün kılmış olsa da, sözel iletişim için gerekli olan konuşma becerisinin ediniminde yetersiz kalmaktadır.

- Sınıf içinde çoğunlukla ana dil kullanılır. Öğretilen yabancı dil, ana dile göre daha az kullanılır. Bu durumda öğrencilerin dili kullanmaları sınırlandırılmıştır.

- Kelime öğretiminde ezber yöntemi kullanılır. Kelime dağarcığı seçilen metinlerle sınırlıdır. Daha çok “ezberci eğitime” dönük bir yöntemdir. Ezberlenen hiçbir bilgi kalıcı ve kullanıma uygun değildir.

- Karışık ve zor dil bilgisi yapılarının, ana dilde çok ayrıntılı ve uzun açıklamaları verilir. Kurallar öğretilirken birbirinden bağımsız cümle kalıpları, fiil çekimleri ve çeviriler ağırlıktadır. Bu ise öğrencinin hep kurallara odaklanmasına yol açacak ve öğrendiği dil de kendini ifade etmesini zorlaştıracaktır.

- Yöntem öğrencilere geniş ve çoğu zaman gereksiz ayrıntılar içeren edebi terim bilgisi sağlamayı amaç edinmiştir. Öğrencilere, ana dilden amaç dile yapılan çeviriler yoluyla eserlerin edebi değerlerini ortaya koyarak dilbilgisi kurallarını okuma parçasından çıkarmaları öğretilir.

- Okutulan metnin içeriği, öğretilen dilbilgisi yapılarının bir alıştırması niteliğindedir. Yani metnin anlamı fazla önem taşımaz. Bu yöntemde, dilbilgisi kurallarına verilen aşırı önem sonucunda öğrenciler dili kullanmayı öğrenememişlerdir.

- Birbiri ile ilişkisi olmayan cümleler, yabancı dilden ana dile çevrilmektedir. Amaç dili sadece kurallar, istisnalar ve ayrılmış kelimeler toplamı olarak algılayan öğrenci, dilbilgisi tekniklerinin sebep olduğu düşük kalitede çeviriler yapar.

- Telaffuza pek fazla önem verilmez. Sesbilime yeterince önem verilmediğinden bu yöntemle öğrenilen yabancı dilin telaffuzu sağlıklı yapılamaz (Larsen-Freeman, 2000: 15).

- Öğrencilere iletişim becerisi kazandırmak, yabancı dil öğretiminin amaçları arasında yer almaz, dinleme ve konuşmaya çok az yer verilmektedir.

- Ezber yoluyla dil öğrenmenin iyi bir zihinsel egzersiz sağladığına inanılır.

- Dilin sadece çeviri yeteneği gerektirdiği ve diğer yeteneklerin gereksiz olduğu düşüncesi günümüz eğitim sisteminde eleştirilmektedir.

- Sadece okuma ve yazma kabiliyetlerine yer verilmesi, farklı yeteneklere sahip öğrencilerin göz ardı edilmesi ve bireysel farklılıkların dikkate alınmaması da eleştirilere neden olmaktadır. Bu tip bir yöntemle yürütülen ders, öğrencilerin ilgilerini çekmekten yoksundur. Bir süre sonra öğrencilerin sıkılmasına ve dikkatlerinin dağılmasına sebep olacaktır.

- Bu yöntemde yabancı dile ait kültür çalışmaları, o dilin edebiyatı ve güzel sanatları ile sınırlı kalmaktadır. Bireylerin iletişim kurma becerilerini geliştirici bir özelliğe sahip değildir.

- Bu yöntem diller arasındaki ilişkiler hakkında öğrencilere yanlış fikir verir. Dil birbirinden bağımsız kelimelerin toplamı olarak görülür ve öğrenci, öğrendiği her yabancı kelimenin bir karşılığı olduğunu düşünür.

- Amaç dili sadece kurallar, istisnalar ve ayrılmış kelimeler toplamı olarak algılayan öğrenci, dilbilgisi tekniklerinin sebep olduğu düşük kalitede çeviriler yapar.

Belki de en önemli sınırlılığı; çağımızda yabancı dil öğrenme mantığının temelinde diğer dünya ülkeleriyle iletişim kurma gerekliliği yatmaktadır; fakat bu yöntem, bireylerin iletişim kurma becerilerini geliştirici bir özelliğe sahip değildir.

5. 2. Düzvarım Yöntemi

Düzvarım yöntemi 19. yüzyılın sonlarında dilbilgisi-çeviri yöntemine tepki olarak ortaya çıkmış, dünyada ve Türkiye’de çok yaygın kullanılmıştır (Demirel, 2004: 31).

Dilbilgisi-çeviri yöntemi öğrenciyi yabancı dilde iletişim kurabilecek düzeyde hazırlamada etkili olamadığı için bu yöntem yaygın kullanılmaya başlanmıştır. Düzvarım yöntemi hedef dili ne dilbilgisi kuralları ezberleyerek, ne de çeviri yoluyla, ana dilden yararlanmaksızın, öğrenilen dil ile yaşam arasında doğrudan ilişki kurarak öğrenme yoludur (Demircan, 2002: 171).

Aslında yöntem adını; ana dile çeviri yapmadan, anlamın hedef dille doğrudan eşleştirilmesi gerçeğinden almaktadır (Demirel, 2003: 33). Dilin en iyi doğal olarak öğrenilebileceği, bunun da sözcükleri bir bütünlük içerisinde duyarak ve duyduğunu taklit ederek gerçekleştirilebileceğine inanılmıştır. Ana dil kesinlikle kullanılmaz. Anlam; gösterme, çizme, mimikler ve hareketlerle verilmeye çalışılır. En iyi alıştırmaya biçiminin öğrencinin mümkün olduğu kadar sık konuştuğu soru cevap çalışmaları olduğuna inanılır. Yöntemin en temel kuralı, kesinlikle çeviriye izin vermemesidir. Belirgin özellikleri ise şunlardır:

- ❖ Dersler bir diyalog ya da kısa bir metinle başlar. Önce sözlü öğretim yapılır. Bu nedenle dilbilgisi ve yeni sözcükler sözel öğretilir.
- ❖ Ana dil hiçbir şekilde kullanılmaz. Öğretmenin, amaç dili çok iyi bilmesi ve konuşması istenir (Demirel, 2004: 34).
- ❖ Bu metodun ana kuralı, çeviriye izin verilmemesidir. Metotta anlam, görsel araçlar ve gösterimler kullanılarak doğrudan oluşturulur. Öğretmen, öğrencilerin sorularını örnekler vererek veya tahtayı kullanarak çizimleriyle cevaplar. Öğretmen göstererek anlatmalıdır. Açıklama veya çeviri yapmamalıdır. Bu sayede öğrenciler, erek dille anlam arasında birlik kurabilmelidirler.

- ❖ Hedef dilin, yoğun kullanılmasına izin verilir. Dolaysız yöntemde öncelikli olarak dil konuşulur, yazılmaz. Yani dilin yazılarak öğrenilmesinden önce, konuşularak öğrenilmesi önem taşımaktadır. Dersler, konuşma etkinlikleri gerçekleştirerek ve dili gerçek metinlerde kullanabilmek için fırsatlar içermelidir.
- ❖ Öğretmen yanlış telaffuz edilen kelimeleri hemen düzeltir. Kelimenin yanlış telaffuzunun kalıcı olmaması için dil eğitiminin başında doğru telaffuz için pratik yapılır.
- ❖ Hedef dili konuşan insanların tarihine, kültürüne, coğrafyasına, günlük yaşantılarına da yer verilir.
- ❖ Dilbilgisi kuralları tümevarım yoluyla öğretilir. Ayrıca dilbilgisinin görsel yolla, göze hitap ederek anlatılması, belli bir ortamda verilmesi istenir. Öğretmenin verdiği boşluk doldurmalı metinlerle dilbilgisi kurallarının öğretimi yapılmaktadır. Bir dilbilgisi kuralı açık olarak kesinlikle verilmemelidir.
- ❖ Kelime öğretimi için, kelimelerin liste halinde ezberlenmesi değil cümle içinde kullanılarak öğretilmesi daha uygun görülmektedir.
- ❖ Okuma parçaları ise amaç dili konuşan ülkenin kültür ve yaşamıyla ilgilidir.

Bu yöntemi kullanan öğretmen, öğrencilerin hedef dilde iletişim kurmayı öğrenmelerini amaç edinmektedir (Demirel, 2003: 33). Öğretmen modeldir ve sürekli aktiftir, dolayısıyla ona çok iş düşer. Öğretmen öncelikle hem ana dili hem de amaç dili akıcı bir biçimde konuşabilmelidir ki iki dil arasında sorun çıkabilecek konularda yetkin olabilsin. Öğretmen, öğrencinin de derse katılımını mümkün olduğunca sağlamaya çalışmalıdır, iki taraflı etkileşim çok önemlidir. Ayrıca öğrenciyi sınıfta amaç dili kullanması konusunda teşvik etmeli, ana dili sadece istisnai açıklamalarda kullanılmalıdır (Tosun, 2006: 81). Amaç dilde bir okuma parçası ya da diyalog okunduktan sonra, öğretmen anlaşılıp anlaşılmadığını öğrenmek amacıyla yine amaç dilde bazı sorular sorabilir. Öğrencilerden yine bu soruları ilgili dilde cevaplamaları istenir.

Öğretmen, öğrencileri her hatalarında uyarmakla sorumludur, fakat bütün öğrenciler kendi hatalarını kendileri düzeltmelidir. Düzvarım metodunda, kuralların verilmesi, uygulamadan sonra gelir; yani, tümdengelim yerine tümevarım yöntemi kullanılmaktadır.

Öğretmen; dili kullanarak, alıştırmaları düzenleyerek ve öğrencilerin yanlışlarını düzelterek aktif olmak zorundadır. Öğrenciler mümkün olduğunca konuşmak için cesaretlendirilmelidir. Öğrencinin rolü ise dikkatlice dinlemek, taklit etmek ve konuşma çalışmalarına mümkün olduğu kadar katılmaktır (Davies ve Pearse, 2000:189).

Öğretmen hareketleriyle sözcüklerin karşılığını vermelidir. Bu yöntemi kullanan öğretmenler bir kelime ya da cümle söylendiğinde bunun anlamını gerçek nesnelere, resimler ya da pantomimle göstermekte ve asla ana dile tercüme yapmamaktadırlar (Demirel, 2003: 33).

Yöntemin sınırlılıkları ise şunlardır:

- Düzvarım metodundaki en önemli yanlış düşünce yabancı dilin, ana dilin öğrenildiği gibi öğrenileceğinin savunulmasıdır. Fakat çok açıktır ki, çocukların ana dillerini öğrenmeleriyle yabancı dili öğrenmeleri aynı değildir. Ayrıca okullarda daha az zaman ve daha kısıtlı imkanlar mevcut olduğundan dil öğretimi istenilen şekilde olamamaktadır.
- Konuşma becerisinin diğer becerilerden ayrı bir beceri olarak ele alındığı görülmektedir. Ancak diğer becerilerden ayrı tutulması hedeflenen iletişimsel başarıya katkı vermemekte ve yürütülen uygulamaların yetersiz kalmasına sebep olmaktadır.
- Düzvarım metodu, yazılı basının kullanımını reddeder. Yapılan araştırmalar, yazılı basınlara yabancı dili pekiştirmede yardımcı olduğunu ve beyinde kelimelerin görüntülenerek hafızada saklanmasını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır.

- Düzvarım yönteminin eleştirisi aldığı diğer nokta, ana dil kullanımının daha etkili olacağı durumlarda bile uzak durulmasıdır.
- Ayrıca bu yöntemin uygulanmasında yabancı dil öğretmenlerinin hedef dili ana dili gibi bilmesi ve konuşması beklentisi eleştirisi alan diğer bir boyuttur (Richards ve Rodgers, 1986: 11).
- Bu yöntem öğretmenden çok şey beklediği için çok yorucu ve öğretmeni tüketici bir yöntemdir (Demircan, 2002: 173).
- Düzvarım yöntemi öğrenciyi çok kısa bir süre içerisinde ve dilbilgisi açısından yetersiz bir şekilde kendini ifade etmeye zorlaması yönüyle de eleştirilmiştir.

5. 3. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi

Bu yöntemde göre, dilin doğal öğrenimi önce dinlemeyle başlar, daha sonra konuşma, okuma ve yazma sırayla geliştirilir. Dil öğreniminde, yazılı dilbilgisi alıştırmaları yapmaktan çok gerekli cümle kalıplarını iyi bir şekilde öğrenmek esastır. Bunun içindir ki bu yöntemin uygulamasında söyleneni tekrar etmek ve tekrarlarla ezberlenen cümle kalıplarına benzer cümleler üretmek esastır. Kulak-dil alışkanlığı yönteminde yabancı dil öğretiminde sözel becerilere ağırlık verilir ve sonucunda öğrenciler iyi seviyede dinleme ve konuşma becerisi kazanırlar (Demirel, 1999: 43).

Öğretmen merkezli öğretim yapılmasına karşın öğrencilerin derse aktif katılımı istenir. Öğrencilerin hedef dil ile anlam arasında doğrudan eşleştirme yapması beklenmektedir. Öğrenciler mümkün olduğunca hedef dilde düşünmeyi öğrenmelidir (Demirel: 2003, 34). Yöntemin özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- ❖ Yeni dilbilgisi yapıları, diyaloglar şeklinde sunulur.
- ❖ Yapılar sıraya konmuştur ve tek tek öğretilir.

- ❖ Dil öğreniminde tekrar, taklit ve ezber önemlidir. Öğrenciden alınan doğru cevap, anında tekrarlanarak olumlu pekiştirilerek verilir. Alışkanlık kazanması bakımından olabildiğince fazla alıştırmaya yer verilir.
- ❖ Dilbilgisi kuralları tümevarım yoluyla öğretilir, hemen hemen hiçbir dilbilgisi açıklaması yapılmaz.
- ❖ Dinleme ve konuşma ağırlıklı olmak üzere, dilde doğal öğrenme sırası izlenir (Dinleme, konuşma, okuma, yazma).
- ❖ Anlamli bir bütünlük içerisinde öğretilen kelimeler sınıflandırılır.
- ❖ Öğretilen konuların kalıcılığını sağlamak için karşılaştırmalı analiz (çözümleme) yapılır.
- ❖ Bu yöntemde konuşmaya ağırlık verildiği için, daha çok cd, kaset ve dil laboratuvarları, resimler kullanılır.
- ❖ Telaffuza önem verilir.
- ❖ Yabancı dilin konuşulduğu ülkenin kültürel yapısı hakkında da öğrencilere bilgi verilir. Dilin sürekli değişim içinde olduğu vurgulanır.
- ❖ Sınıf içinde ana dilin konuşulmasına izin verilmez.
- ❖ Temel yapı ve kelime öğretiminde alıştırmalar kullanılır (Hengirmen, 1999: 28–29).

Yöntemin sınırlılıkları aşağıda listelenmiştir:

- Öğretimin en basit metodu tekrardır, konuşma standartlaştırılmıştır. Öğrenciler çoğu şeyi kopyalayabilir fakat yeni ya da doğal hiçbir şey yaratamazlar.
- Kulak-dil alışkanlığı yöntemindeki materyaller yanlış kullanılmaya başlanmıştır. Maalesef bu materyaller öğretmeye yardımcı değil, öğretme yöntemi olarak kullanılmaktadır.
- Mekanik olarak kulak dil yöntemiyle yabancı dil öğrenen öğrenciler papağan gibi ilerleme gösterirler. Sözelimi, belli bir uyarıcı karşısında anlamını bilmeden bir cümleyi çok iyi bir şekilde tekrarlayabilirler, buna karşın çok iyi öğrendikleri cümle kalıplarını öğrendikleri yapı dışında başka yapılarda kullanamayabilirler.

- Yöntem, özellikle başlangıç düzeyinde uygulanırken öğrencilerin sadece duyduklarına bağlı kalmaları zorlanmalarına neden olur ve bu da onlara güvensizlik duygusu verir. Bu kadar çok ses karmaşası içinde duydukları her şeyi hatırlamaları da güçtür.

- Kulak-dil alışkanlığı yöntemine yöneltilen diğer bir eleştiri de her yaştaki öğrenciye uygun olup olmadığıdır. Deneyimler, küçük çocukların davranışlarından yöntemde uygulanan etkinlikleri sevdiklerini, fakat aynı şeyin yetişkinler için geçerli olmadığını ortaya koymaktadır. (Demirel, 1999: 45–46).

- Ayrıca tüm okul yaşantıları boyunca kitaplarla çalışmaya alışkın olan öğrencilerin ilk başta zorlanmaları da kaçınılmazdır.

Görüldüğü üzere; dil öğrenimi taklide, tekrara ve ezbere dayanmaktadır. Konuşma becerisinin geliştirilmesine öncelik verilmekte ancak yanlış uygulamalara başvurulmaktadır. Konuşma becerisinin günlük diyalogların ezberletilmesi ile gelişeceği düşünülmektedir. Bu da istenilen yeterliğe ulaşmayı engellemektedir.

5. 4. Görsel İşitsel Yöntem

Bu yöntem işitsel yöntemin geliştirilmiş şeklidir. Bu iki yöntem aynı dönemde ortaya çıkmıştır. Önceleri kulak-dil alışkanlığı adı verilen yönteme zamanla görsel-ışitsel yöntem denilmiştir.

Görsel işitsel metotta dersler her tür görsel malzemeyle desteklenir. Görsel işitsel yöntemde hem dinleme hem konuşma gelişir. Dil öğrenen için ikisi de önemli yetilerdir. Mesela bir film izletilerek hem konuşulan dil duyulur böylelikle hedef ülkenin dilsel konuşma kalıpları öğrenilebilir hem de görsellik sayesinde öğrenmeler daha da kalıcı olur. Bu da öğrencinin birden fazla duyu organını kullanmasını sağlar.

Görsel araçlar sayesinde öğrenen dili daha iyi anlayabildiği için başta bu yöntemin çok etkili olduğu sanılmaktaydı. Fakat zamanla durum değişti ve bu

yöntemin ders esnasındaki tekdüzeliği eleştirilmeye başlandı. Bu eleştirilere göre dil öğrenenler, ders kitaplarındaki yapay diyaloglarla konuşma yetilerini geliştirememektedir. Bu diyaloglar dilbilgisi ağırlıklıdır. Öğrencilerin bu durumda hep aynı konuşma metinlerini ezberlemek zorunda kaldıkları düşünülmektedir.

5. 5. İletişimsel Yaklaşım

Yabancı dil öğretiminde iletişim yetisinin kazandırılması ya da dilin kullanımsal yönünün öğretilmesi fikri “Dinle-Konuş” yöntemiyle başlamıştır. Bu yöntemin özellikle iki ilkesi “konuşma diline öncelik verme” ve “günlük dil kullanımı” iletişim yetisini kazandırmayı amaçlamaktadır.

İletişimsel yaklaşım, dil eğitimine “Öğrenenlerin bu dile niçin ihtiyacı var?”, “Öğrenenlerin hedef dildeki hangi bağlam içeriklerine ihtiyaçları var?” sorularıyla başlar. Bu yaklaşım 1960 ve 1970’li yıllarda gelişen dil ve dil öğrenim kuramları sonucunda ortaya çıkmıştır. İletişimsel dil öğretimi, iletişim yetisini dil öğretiminin amacı olarak kabul eder.

Bu yaklaşıma göre, gerçek yaşam durumlarından yola çıkılarak sınıfta günlük yaşam ortamları sağlanmaya çalışılır. Öğretim malzemelerinin güncelliği ve işlevi öğrenci gereksinimlerine uygun düzenlenir. Yabancı dilde iletişim için gerekli konu ve yönelimler seçilip öğretmenin sınıftaki egemenliği sona erdirilerek öğrencinin etkin katılımı sağlanmaya çalışılır. Tek başına, eşli, grup çalışması gibi çeşitli çalışma biçimleri, sınıf içi etkinlikler ile öğrencinin derse, öğrenmeye katılımı hedeflenir (Genç, 1999: 100).

Bir yabancı dili bilmek bireyin o dildeki sözcükleri ve dilbilgisi yapılarını bilmesinin yanı sıra, bu sözcük ve yapılardan yararlanarak o dili konuşan kişilerle sözlü ya da yazılı iletişim kurabilmesidir. Başka bir deyişle, bir dili bilmek yalnızca o dil hakkında gerekli olan dilbilgisi kurallarını bilmek, yani “dilbilgisel yeti”ye sahip olmak değildir. Aynı zamanda hangi ortamlarda hangi yapı ve sözcüklerin kullanılacağını bilmek demek olan "iletişimsel yeti" ye sahip olmaktır.

Yabancı dil öğretiminde de esas olan öğrencilerin öğrendikleri dili iletişim amacıyla kullanabilmeleridir. Bu sebeple dilin sadece dilbilgisi boyutu üzerinde durulmaması, dilin dört temel beceriyle birlikte öğretilmesi gerektiği savunulmaktadır. Yalnızca belli bir dil becerisinin kazandırılmasını hedefleyen geleneksel anlayışlar ve özellikle dilbilgisi çeviri yöntemi dışlanmakta ve bütün dil becerilerinin toplu olarak öğretilmesi savunulmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşım dilin kullanımsal boyutu üzerinde durmaktadır. Yapılan araştırmalar dil öğrenme amacıyla; yaş grubuna, mesleğe, topluma ve bölgeye göre farklılıklar olduğunu göstermektedir. Örneğin bir firma sekreteri ile turizmde çalışan bir elemanın gereksinim duydukları ve geliştirmeyi amaçladıkları yabancı dil becerileri aynı olmamakta, sekreter yazma becerisine öncelik verirken, turizm çalışanı konuşma becerisini geliştirmek istemektedir. Aynı şekilde okulda çocuklar için yabancı dil öğretiminde izlenecek yöntemle, dışarıda yetişkinlere ve meslek gruplarına yönelik yabancı dil öğretiminde izlenecek yöntem aynı olmamaktadır. İletişimci yaklaşım işte bu düşünceden yola çıkarak, bütün öğrenci gruplarına standart bir öğretim yöntemiyle ders verilemeyeceğini savunur. Buna göre önce öğrencilerin dil gereksinimlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Dil öğrenmenin temelinde yatan ana amaç, dilin asıl işlevi olan yazılı-sözlü iletişimin sağlanmasıdır. Buna göre, dilin kurallarından çok bir iletişim aracı olarak kullanılması önemlidir. Dil öğretiminde kurallara uygun cümle kurma aşaması son aşama olmalıdır.

Dil öğrenme sürecinde öğrencinin geçirdiği zihinsel süreç önemli bir yer tutar. Bu yaklaşımda, öğrenciler kalıpları ezberlemek yerine, öğrendiklerini anlamaya ve kavramaya yönlendirilir. Geçirdikleri zihinsel süreç sonrasında amaç, anladıklarını ve kavradıklarını uygulama sahasına koymalarını sağlamaktır. İletişim öğrencinin cümleler kurmasıyla değil, bu cümleleri sınıflandırması, sorular sorması, bir görüş ifadesi haline getirmesiyle gerçekleşir.

Bu yaklaşıma göre, öğrenci yabancı dilin dilbilgisi kurallarını öğretmen tarafından herhangi bir açıklama yapılmaksızın, tümevarım yöntemiyle öğrenmelidir; fakat yine de öğrencilere öğrenmekte oldukları dilbilgisi konularını iletişimci ve gerçek hayattakine benzer durumlarda kullanmaları için fırsat verilmelidir.

Yöntemin genel özellikleri ise burada listelenmiştir:

- ❖ Öğretmenin yönlendiriciliğinde, öğrenciler arası etkileşime dayanan ve özgüveni geliştirmeyi ön planda tutan, öğrenci ilgisini sürekli canlı tutmayı amaçlayan öğrenci merkezli bir yaklaşımdır.
- ❖ Hedef dilde yazılmış ve günlük iletişimde kullanılan özgün materyaller öğrenim için kullanılır.
- ❖ Öğretim etkinlikleri daha çok diyalog, grup çalışması, problem çözme gibi etkinliklere dayanır.
- ❖ Sınıf ortamı, gerçek hayatın ve iletişimin provası için uygun fırsatı sağlar. Bu sebeple yaratıcı drama, benzetim, projeler gibi etkinlik odaklı teknikler üzerinde durulur.
- ❖ İkili çalışma ve grup çalışmalarını içeren aktif öğrenme biçimi üzerinde daha çok durulur.
- ❖ Hatalar, dil öğreniminin doğal bir parçasıdır. Dili akıcı ve yaratıcı bir şekilde kullanmak için elinden geleni yapmaya çalışan öğrenciler, mutlaka hata yaparlar. O an hemen o hatayı düzeltmek gereksizdir ve yaratıcılığı engeller. Düzeltme ertelenir, öğretmen tarafından not edilir, daha sonra üzerinde durulur. Öğrencilerin kendilerini rahatça ifade etmelerine izin verilir, dilbilgisi yapısı ise ikinci sıradadır.
- ❖ İletişimsel yaklaşım, sadece konuşma yeteneğiyle sınırlı değildir. Öğrencilere kendilerini dört yetenek alanında da yeterli hissetmeleri için yardımcı olmak gerekir.
- ❖ Dilbilgisi ihmal edilmez fakat ağırlıklı olarak anlatılmaz. Öğrenciler yabancı dildeki konular hakkında mümkün olduğunca çok konuşmaya ve dinlemeye ihtiyaç duyarlar, böylece amaç dilde konuşulan konuya hakim olurlar ve konuyu daha iyi özümserler.

- ❖ Öğrencilerin dili gerçek ortamda kullanıldığı şekilde dinleme imkanı vardır.
- ❖ İletişimci yaklaşım, dili kişiselleştirir ve sınırlar, öğrencilerin ilgilerine göre şekil alır. Böylece anlam kazanan dil, öğrenciler tarafından kolayca öğrenilir.
- ❖ Sınav odaklı değildir.
- ❖ Derslerde özgün metin kullanımına önem verilir.
- ❖ Bu yaklaşımda kalıp ifadeler, deyimler, sözlük aracılığıyla değil, kullanım yoluyla öğretilir. Çünkü sözlükler sadece deyim anlamını verebilir; fakat onu bağlam içinde değerlendiremezler.

Öğretmenin temel sorumluluklarından birisi iletişimi destekleyecek ortamlar sağlamasıdır. Sınıfta öğrenciler arasında çeşitli etkinliklerin uygulanışında iletişim sürecini kolaylaştırır, yol gösterir. Öğretmen danışman, gözlemci, süreç yöneticisidir. Süreçte bağımsız bir katılımcı gibi davranmaktadır. Etkinlikler sırasında danışman rolündedir; dilsel iletişime yönelik tartışmalarda ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklara çözümler bulmaya çalışır. Öğrencilerin çalışmalarını gözlemleyerek onların zayıf ve eksik yönlerini belirler ve bunları öğrenim gereksinimlerini belirleyici ipuçları olarak değerlendirir.

Her ne kadar öğretmen danışman rolünde olduğu için çok fazla etkisi yok gibi görülse de sürecin asıl planlayıcısı, uygulayıcısı yine kendisidir. Hatta öğretmenin yükü eski yöntemlerdekine göre daha fazla artmıştır.

İletişimsel dil öğretiminde, öğrenciler bir anlamda kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenirler. Öğretmen iletişimsel etkinlik ortamını oluşturur ve bu etkinliği harekete geçirir. Ancak, etkileşimin oluşması ve sürdürülmesinden öğrenci sorumludur. İşlevsel ve biçimsel olarak belirlenmiş bilgileri alan, ezberleyen ve bu bilgileri çeşitli uygulamalara geçiren geleneksel öğrenci kimliğinin yerini, bilgi alan ve veren, birbirini etkileyen öğrenci kimliği alır.

Görüldüğü gibi yöntemin diğer yöntemlerden ayrılan önemli özellikleri vardır. Öncelikle yapılar ve biçim üzerinde değil anlam üzerinde durulur, ezber yapılmaz. Bu da öğrenciyi sıkmaz. Dil öğrenme iletişim kurma amaçlı yapılmaktadır. Etkili

iletişim kurma yolları araştırılır. İletişimsel yeterlilik asıl hedeftir. Öğrencinin işine yarayacak her şey kabul edilir. Öğretmen ya da öğrencinin gerekli gördüğü yerde ana dilini kullanma özgürlüğü zaman ve güç kaybını önler. Fakat bu yöntemi uygulayan öğretmenler hem ana dilde hem de hedef dilde yeterli olmalıdır. Bu da her zaman mümkün olmamaktadır.

5. 5. 1. İletişimsel Yaklaşım Dayalı Derslerde Kullanılabilecek Materyaller

İletişimsel yaklaşımı kullanan öğretmen, ders kitabıyla sınırlı kalmaz. Ders kitabı sadece bir başlangıç noktası, bir araçtır. İletişimsel yetiyi geliştirmeye yönelik her tür kaynak kullanılabilir. Mesela, öğrencilerin ilgilerinin derse yönelmesine yardımcı olabilecek ve her seviyede kullanılabilecek görsel materyaller (resimler, pano, kartlar vb.) öğretimi zenginleştirir. Bunların yanı sıra işitsel kaynaklar da öğrencilerin telaffuz eğitimine katkı sağlamakta ve duyduğunu anlama becerilerini geliştirmektedir. Derste bu amaçla kaset, cd ve videolar kullanılabilir. Oyunlar, rol oynama, bir resme bakarak hikaye anlatma yoluyla da dilbilgisi konuları akılda kalıcı bir şekilde öğretilir.

Bu yaklaşımı önceki yaklaşımlardan farklı kılan eğitim sürecinde gerçek kaynaklar kullanılmasının savunulmasıdır. Bunlar daha ilginç ve motive edicidir. Gazete ve dergi makaleleri, şiirler, yemek tarifleri, el kitapları, videolar, haber bültenleri, telefon rehberleri gibi kaynaklar çeşitli şekillerde kullanılabilirler. İletişimsel öğretimi savunan pek çok kimse bu tür “otantik”, “özgün” malzemelerin sınıfta kullanımını savunmaktadır.

5. 5. 1. 1. Özgün Malzeme

1970'li yılların başından itibaren yardımcı ders malzemesi olarak kullanılan kaset, plak gibi işitsel araçlar; film, fotoğraf, slayt gibi görsel araçlar ve dergi, gazete, el ilanı gibi basılı dokümanlar otantik doküman adını almaya başlamıştır. Bu tür malzemelerin, en önemli özelliği yabancı dil öğretimi için hazırlanmamış ve gerçek yaşamdan alınmış olmasıdır. Dil, sadece sınıfta karşılaşılan ve kontrol edilebilen bir

öge değildir. Öğrenciler, dil sınıfının duvarlarının çok daha ötesine götürebilir ve seyahat etmeden, değişik kültürlerle tanıştırılabilir. Bu ise otantik materyallerle sağlanabilir. Çünkü otantik materyaller dilin konuşulduğu topluma ait gerçek hayatın unsurlarını taşır.

Özgün dokümanlar ancak belirli düzeyde kelime ve dil bilgisine sahip öğrenciler için kullanılabilir ve onların seviyelerine göre belirlenir. Özgün dokümanların seçiminde öğrencilerin seviyesi dikkate alınarak öğrenilen kelime ve yapıları pekiştirecek nitelikte olmaları üzerinde durulmalıdır.

Özgün malzeme; radyo - televizyon yayınları, internetten erişilen bilgiler, belgesel ve eğlence filmleri, günlük hayatta sıkça karşılaşılan diyaloglar gibi dile dayalı gerçek malzemeler olabilir. Ayrıca; haritalar, resimler, semboller, grafikler ve tablolar gibi gerçek hayat durumlarını taşıyan malzemeler de otantik malzeme olarak kullanılabilir.

Görsel doküman olarak bir karikatür ya da manzara, çevre resimleri, slayt, video, tv, film gibi malzemeler kullanılabilir. İşitsel olarak banda alınmış bir masal, bir öykü veya bir şarkı, bir radyo veya televizyon haberi, hava durumu haberinin sunumu, yine banda alınmış bir öykü veya basit bir dille yazılmış tiyatro eserinden bir sahne, bir röportaj kullanılabilir. Yazılı olarak da el ve gazete ilanları, öykü ve tiyatro eserleri, telgraflar, önemli günler için yazılmış tebrik kartları örnekleri vb. kullanılabilir. Konuyu görselleştirmek için aşağıda özgün materyale örnek olabilecek bazı resimlere yer verilmiştir.

Samstag 09.04.2011 leicht bewölkt 6 / 13°C » Details	Sonntag 10.04.2011 leicht bewölkt 1 / 16°C » Details	Montag 11.04.2011 leicht bewölkt 3 / 18°C » Details	Dienstag 12.04.2011 leichter Regen - Schauer 7 / 11°C » Details
Mittwoch 13.04.2011 leichter Regen - Schauer 4 / 10°C » Details	Donnerstag 14.04.2011 leichter Regen 4 / 11°C » Details	Freitag 15.04.2011 leichter Regen 4 / 10°C » Details	Samstag 16.04.2011 leicht bewölkt 5 / 9°C » Details

Resimde hava durumu örneği gösterilmiştir. Bu tür bir materyalin derste kullanımıyla, öğrenci yabancı kültürdeki hava durumuyla ilgili kavramları kolaylıkla öğrenebilir ve böyle bir haberle karşılaştığında anlamakta sorun yaşamaz. Mesela “leicht bewölkt” ifadesinin kelime anlamı olan “hafif, basit bulut” değil “az bulutlu” anlamında kullanıldığını öğrenir. Ders ortamlarında ana dile ait benzer içerikli metinler öğrenciyle buluşturulursa, başka bir ifadeyle karşılaştırmalı olarak metin analizi yapılırsa öğrenme daha kalıcı olur.

Öğrencilerin ilgisini çekebilecek bu tür bir davetiye örneği de hedef kültürü tanımasında ve kendi kültürüyle kıyaslama yapmasında kolaylık sağlar. Hem davetiyede kullanılan cümle kalıplarını öğrenebilir hem de bu yeni karşılaştığı kültürde kendisinininkinden farklı ya da benzer olan davranış biçimlerini karşılaştırabilir.

Resimdeki gibi günlük konuşma dilini yansıtan herhangi bir karikatürün kullanımı da dersi sıkıcılıktan kurtarabilir. Bu sayede öğrencilerin derse olan ilgisi artar.

Görüldüğü gibi öğretimi zenginleştirmek için yabancı kültürden izler taşıyan çok farklı kaynaklar kullanılabilir. Otantik dokümanların derste kullanılış biçimiyle ilgili kesin bir kural yoktur. Öğretmen amaca uygun olarak kullanım tarzını kendisi geliştirebilir.

Özgün malzeme kullanımının faydaları ise şöyle özetlenebilir:

- ✓ Özgün materyaller; öğrenilen dilin kültürünü yansıttığı için öğrenciler, o dilin kültürel altyapısını da öğrenir. Böylece, hedef kültürle kendi kültürlerini karşılaştırarak, kültürler arası farkı daha iyi görebilir ve kendi kültürlerine karşı da eleştirel bakış açısı kazanabilirler.
- ✓ TV, video gibi görsel veya işitsel araçlar sayesinde hedef dile özgü deyimsel ifadeler, kısaltılmış ifadeler ve aksanları öğrencilerin duyma şansı vardır.
- ✓ Görsel araçlar; hedef kültüre ait jest, mimik gibi vücut dilini de öğrencilere tanıtarak onları etkileşimli bir kültür ortamına sokar.
- ✓ Öğrenciler yapay sınıf ortamından uzaklaşır ve dışarıda konuşulan doğal dile alışırlar.

5. 5. 2. İletişimsel Yeti

Çağdaş dil bilimi kuramcılarında Chomsky dilin doğasını “Kompetenz” (yeti) ve “Performanz” (edim) kavramlarıyla açıklamıştır. “Yeti” kavramıyla bir dilin alt yapısının yani bir dil sisteminin insanın beyinde veya zihninde nasıl işlediğini, nasıl çalıştığını kavramaya, anlamaya yarayan bir mekanizmanın olduğu, “Edim” kavramıyla da o dilin günlük hayatta uygulanışı, yazılı ve sözlü iletişim ortamlarında kullanılışı anlatılmak istenmektedir. Zamanla bu kavramlarla dilin doğasını açıklamanın yetersiz olduğu ve bunun yanına bir de “kommunikative Kompetenz” denilen “iletişim yetisi” adıyla üçüncü bir boyutu eklemenin uygun olacağı düşünülmüştür (Aktaran: Aktaş, 2005: 90).

Yabancı dil, öğretim yöntemlerinden iletişimsel yaklaşımda hedeflenen ve bir dilin bildirişim ihtiyacını karşılamaya yönelik bir ortamda ve uygun bir biçimde kullanarak karşılıklı anlaşmayı sağlayan yetidir (Genç, 2000: 101).

İletişim yetisi dilbilgisel, toplumbilimsel, söylemsel ve strateji yetilerini de içerir. İletişim yetisi bir taraftan dilin kullanımını bilgisini, diğer taraftan iletişime katılanların ilgili dili kullanabilmeleri ve anlayabilmeleri için bilmeleri gereken toplumsal ve kültürel bilgilerin edinimini de zorunlu kılmaktadır.

Bu yeti;

- ❖ kim, kiminle konuşabilir veya konuşamaz,
- ❖ ne, ne zaman, nerede, konuşulabilir; ne zaman sessiz kalınır,
- ❖ aynı ve ayrı konum ve rollerdeki kimselerle nasıl konuşulur (resmi ya da gayri resmi olarak),
- ❖ bilgi nasıl istenir veya verilir, nasıl ricada bulunulur gibi söz eylem biçimlerinin ilgili bağlamda kullanılmasını öngörmektedir.

Bir dili öğrenmek demek, o dilin iletişimsel yetisini kazanarak, o dilde iletişim kurmak demektir. Bir başka ifadeyle iletişimsel yetiyi kazanmak demek;

- ✓ dilin iletişimsel becerilerini, yani hem konuşma ve yazma gibi yaratıcı becerileri hem de dinleme ve okuma gibi edilgen becerileri kavramak,
- ✓ o dilin konuşulduğu ülkenin kültürünü, yaşam ve hareket tarzlarını, kısaca sosyoloji biliminin özelliklerini bilmek,
- ✓ pragmatik biliminin öngördüğü davranış şekilleriyle (neyin, nerede, ne zaman, kiminle, nasıl, hangi koşullarda konuşulabileceğini öğrenmek gibi), o ülkenin insanlarıyla sözlü ve yazılı olarak iletişim kurabilmektir.

Günümüz dilbiliminde dilin her şeyden önce bir iletişim aracı olduğu, dil öğretiminde dilbilgisi boyutunun tek başına değil de dilin dört temel becerisiyle birlikte sosyokültürel ve pragmatik unsurlar da göz ardı edilmeden öğretilmesi gerektiği savunulmaktadır. Hedef dilin konuşulduğu ülkeden farklı bir yerde

iletişim yetisinin kazandırılmasının en uygun yolu, günlük dil kullanımının ders kitaplarına girmesidir. O ülkedeki yaşantıyı içeren özgün metinler ders kitaplarındaki yerini almalıdır.

Öğreticiler de bu yetiyi geliştirmeye yönelik ortamlar oluşturmalıdır. Öğrencinin öğrendiği yabancı dili her ortamda olabildiğince bağımsız ve yaratıcı bir biçimde kullanmasını sağlamak için, yabancı dil öğretiminde dil öğelerinin ve davranışlarının hiçbir zaman tek başına değil, gerçek yaşamın kendisine dayandırılarak belli bir bütünlük içinde verilmesi gerekir.

5. 5. 3. Edimbilim

Dilin belirli bir bağlam içinde nasıl kullanıldığını ve dilin kullanım ilkelerini inceleyen bu yeni alan edimbilim (pragmatik) olarak adlandırılmaktadır (Levinson, 2000: 27).

Geleneksel dilbilim anlayışında tümceler aracılığıyla iletişim sağlandığı kabul edilir ve tümce yapıları üzerinde çalışılırdı. Yapısal özellikleri inceleyen bu anlayış daha çok yazılı dili inceler, konuşma dili ve iletişim ortamının diğer koşullarını ele almazdı. Oysa edimbilim; sözlü dil kullanımlarını da ele almakta ve yalnızca yapıları incelemenin yetersiz olacağını, bunun yanında durum, bağlam gibi tümce dışı etkenlerin de birlikte ele alınması gerektiğini savunmaktadır.

5. 5. 3. 1. İletişim Yetisi ve Edimbilim İlişkisi

İletişim yetisinin kazandırılması edimbilim açısından önemlidir. Çünkü bu anlayışa göre tümce yapıları soyut birer kavramdır. Onlar belli bir bağlam içinde kullanıldığı zaman işlev ve anlam kazanır. Örneğin dilbilim konusunda bir seminer sunulduğu esnada dinleyicilerden birinin söz alıp ‘‘Havalar da soğudu’’ gibi bir cümle söylemesi, bağlamdan kopuk, anlamsız ve iletişimi bozan bir durum ortaya çıkarır. Bu cümle yapısal olarak doğrudur, ancak kullanımsal olarak yanlıştır. Bunun

yerine “Bir soru sorabilir miyim?” biçiminde bir cümle kullanılması bağlamı bozmaz ve daha anlamlı olur.

Herhangi bir düşüncemizi eyleme dökerken, kullanabileceğimiz çok sayıda dilbilgisel tümce seçeneklerimiz vardır. Bu tümce yapılarından yalnızca birini seçer ve onunla iletişime geçeriz. Seçimi yaparken kullanım koşullarına özgü olan bazı ölçütler vardır. Neyi, kime, hangi amaçla ve hangi koşullarda söyleyeceğimiz önemlidir. Edimbilime göre ancak bu noktalar zihinde saptandıktan sonra eyleme geçilir ve söylenmek istenen ortama uygun bir biçimde dile getirilir.

Örneğin içinde bulunulan odanın sıcak olduğu ve pencerelerin açılmasının istenildiğini düşünelim. Tasarlanan bu düşünceyi dile getirebilecek ifadeler arasından bazıları sıralanırsa;

- (a) Pencereyi aç!
- (b) Pencereyi açar mısın?
- (c) Pencereyi açabilir misiniz?
- (d) Lütfen pencereyi açın!
- (e) Pencereyi açmanız mümkün mü?
- (f) Açın şu pencereyi!
- (g) İçerisi çok sıcak.
- (h) Pencere bozuk mu?
- (i) .....

Bu cümlelerin her birinin ayrı ayrı kullanım değerleri vardır. İletişime geçilecek kişinin durumuna ve bizim konuşma niyetimize göre bunlardan biri kullanılır ve düşüncemizin eyleme dönüşmesini sağlarız. Kişinin sosyal konumu, ruhsal durumu, düşüncesi ve toplumsal katmanı gibi birçok özellik burada etkili olur. “Pencere bozuk mu?” tümcesi bağlamdan bağımsız olarak kullanılırsa ayrı bir anlam taşır, ama buradaki bağlam içinde “pencereyi açın” anlamındadır. Dil ile kurulan iletişim durumlarının tümünde bu örneğin benzeri yaşanır.

Örneğin; ‘‘Saatin var mı?’’ sorusunun farklı bağlamlarda farklı kullanım değeri olabilir. Zamanı öğrenmek için bu soru sorulduğunda ‘‘Evet var’’ gibi bir yanıt tamamen bağlamdan kopuk olur ve hiçbir kullanım değeri olmaz. Edimbilim, cümle yapılarının bağlamdan bağımsız ele alınmasını yetersiz görür ve yalnızca dilbilgisel doğruluk kaygısıyla çalışmayı reddeder. Dilin iletişim ortamında ve belli bir bağlam içinde kullanılması daha çok konuşma diline özgü bir durumdur. Edimbilim bu nedenle sözlü iletişimi ve konuşma dilini de incelemektedir. Ayrıca bu yaklaşım yabancı dil öğretimine de yansımış ve yeni ufuklar açmıştır.

5. 6. Kùltürlerarası Yaklaşım

Kùltürümüzün, bilgi ve becerilerimizin gelişmesi, çağın düşüncesini yakalamamız, gelişmesine katkıda bulunmamız ve ona ayak uydurmamız gibi etkenler yabancı dil öğretiminde kùltür olgusunu ve kùltürlerarası yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Kùltürlerarası yaklaşımda amaç, hedef dilin kùltürünü öğreterek anlaşmayı sağlamaktır. Kùltür aktarımı gerçek anlamda gerçekleştirildiğinde öğrenci kendi kùltüründe yaşadığı deneyimleri nasıl normal karşılıyorsa diğer kùltürleri de normal karşılar.

‘‘Kaynak kùltür’’ öğrencinin içinde bulunduğu yaşayış, düşünüş tarzını ve konuşmalarını şekillendiren kùltürdür. ‘‘Hedef kùltür’’ yabancı dil öğretimi ve kùltürlerarası yaklaşımla aktarılmak istenen dile ait kùltürdür. ‘‘Ortak kùltür’’ ise kaynak kùltür ile hedef kùltürün karşılaşmasıyla zamanla ortaya çıkan kùltürdür. Kaynak kùltürle hedef kùltürün bireyce sentezlenmesiyle oluşur.

Kaynak kùltürle hedef kùltürün karşılaşması sonucunda kişinin kendini veya karşısındakini farklı hissetmesi ve bu durumdan rahatsız olması doğal bir durumdur. Yabancı dil öğretiminde kişi için ‘‘öteki’’ diye adlandırılan hedef kùltür sadece gözlemlenecek bir nesne durumundadır. Bu nedenle kişi, kendisine yabancı gelen bu

kültürü gerçek anlamıyla anlamaya çalışmaz. Birey, hedef kültürü öğrenmeden hedef dili tam anlamıyla öğrenemeyeceğinin bilincine varırsa bu bakış açısı değişir.

Kültürlerarası yaklaşım ile birey hedef kültürü öğrenme sırasında kaynak kültür ile karşılaştırma yaparak kaynak kültürü de daha iyi anlama ve onun bilmediği yönlerini tanıma imkanı bulur.

Yabancı dil öğretiminde, kültürlerarası yaklaşımla birlikte bireylerin kültüre bakışlarıyla ilgili iki yön mevcuttur. Kültüre bakışın ilk yönünü, bireyin kendi kültürünü esas alarak diğer kültürleri değerlendirmesi oluşturur. Bu görüşle birlikte kültürün farklı algılanış biçimleri ortaya çıkmaktadır. Bazıları kültürel farklılığı redderek kendi kültürünü üstün güç olarak görür. Bu görüşte kültürel değişikliklere karşı savunma ve kültürel değişiklikleri küçümseme gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Kültüre bakışın diğer bir yönü de kültürü diğer kültürlerden hareketle değerlendirmedir. Bu açıdan bakan bir birey kültürel farklılıklarını kabul ederek bu farklılıklara uymaya çalışır, sonucunda da kişi yaşadığı deneyimlerden başka görüşleri de dikkate alarak kendisi de farklı açılardan düşünebilme yeteneğini kazanır.

Bu yaklaşım, öğrencinin içinde yaşadığı çevreyi ve o çevre içindeki yerini, değer yargılarını ve kendi bakış açısını sorgulamayı da kapsadığından eleştirel bir bakış açısı elde etmesine ve öğrencide karşılaşılabileceği sorunların üstesinden gelme becerisinin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Ayrıca öğrencinin kendi ana dilinin sınırlarının ötesindeki ülkelerin günlük yaşam ve kültürlerini tanımasına, onlara karşı bir merak uyandırmasına ve böylece kültürler arası iletişim kurmasına olanak sağlayacaktır.

Yabancı dili öğrenirken kişi, o dilin kültür dünyasında yetişen bireyin belli bir dilsel davranışı kendisinden farklı bir biçimde gerçekleştirebileceğini, yani ait olduğu kültürün değerlerine ve toplumsal normlarına bağlı kalarak davranışını belirleyeceğini öğrenecektir. Bunun dışında çağımızdaki gelişmeleri de izleyerek

kültürlerin artık tek bir ulusun malı olmaktan çıkıp tüm dünyanın ortak değerleri olduğunu anlayacak, dolayısıyla kendi kültürünü de zenginleştirmiş olacaktır.

Hedef kültür aktarımının sınıf içinde hangi yollarla yapıldığına da dikkat edilmesi gerekir. Kültür aktarımı sırasında kültürel değerleri yansıtan bilim, sanat ve kültür öğelerinden yararlanmak hedef kültürü öğrenciye aktarmayı kolaylaştırır.

Bu yaklaşıma göre öğretmen daha çok rehber görevini üstlenmelidir. Ders kitaplarını seçerken özellikle öğrenmeyi özendirecek, öğrencilerin dikkatini çekecek ve kültür karşılaştırmasını sağlayacak güncel materyalleri tercih etmelidir.

Öğretmen ders içeriklerinin belirlenmesinde doğal iletişim ortamlarını örnek alır ve bu ortamlarda söz konusu olabilecek söz eylemlerin öğretilmesine ağırlık verir. Bunu yaparken özellikle bireylerin iletişim sırasında sergiledikleri davranışlara, resmi ya da gayri resmi ilişkilere, beden dili kullanımına, tabu sayılan şeylere ve kültürel etkenlerden dolayı görülebilecek farklılıklara işaret etmesi gerekir. Çünkü hiç kimse toplumsal, sosyal ve kültürel değerlerden soyutlanarak yabancı dili öğrenemez.

Öğrenci ise dersteki uygulamalarla yabancı kültüre özgü söz eylem biçimlerini öğrenecek, iki kültürün farklılık gösteren yönlerini tanıyacak ve iletişimde kültürün ne denli önemli olduğunun bilincine varacaktır. Kısacası; bir yabancı dili etkili ve pürüzsüz kullanmada, bir başka deyişle iletişimsel becerinin ediniminde en büyük etkenin ancak o dilin kültür dünyasının içine girmekle mümkün olacağını kavrayacaktır (Aktaş, 2005: 96-98).

5. 6. 1. Kültür İçi İletişim

Her kültürün kendine özgü farklı davranış biçimleri ve değer yargıları vardır. Kültür farklılığı kültürlerarası (interkültürel) olabileceği gibi kültür içi (intrakültürel) de olabilir. Aynı kültüre mensup kişilerin iletişim davranışlarında yetişmiş oldukları kentsel ve kırsal çevreye göre farklılıklar bulunabilir. Toplumların bir arada uyum

içinde yaşayabilmesi için öncelikle, iki kültürün birbirini karşılıklı tanınması ve karşındaki kültürün değer yargılarıyla o kültürü anlamaya çalışması gerekmektedir. Çünkü farklı bir kültürel çevrede kendi değer yargılarımızla davranırsak iletişimin sağlıklı gerçekleşmesini engellemiş oluruz. Bir toplumda doğal karşılanan bir hitap şekli, başka toplumlarda bilinmediği ya da pek fazla kullanılmadığı için yadırganabilmektedir.

Örneğin; Almanya'nın Bayern eyaleti civarında selamlama ifadesi olan "Guten Tag" (İyi günler) yerine "Grüss Gott" ifadesi kullanılır, Avusturya sınırına yakın bölgelerde ise "Servus" kelimesi selamlama ifadesi olarak kullanılır (Baykan, 2005: 190). Daha kuzeye Hamburg tarafına gidildiğinde ise orada dil daha da farklılaşır ve insanlar birbirlerini "Moin" diyerek selamlarlar. Türkiye'de ise bölgeler arası selamlaşma farkı olmamakla birlikte bazı kesimler "Selamün aleyküm" diyerek selam verirken özellikle gençler bu ifadeyi "Selam" şeklinde kısaltarak kullanır. Her iki kullanımda yanlış olmamakla birlikte genellikle yaş olarak kendimizden büyük kişilere "Selam" diyerek hitap etmek saygısızlık olarak düşünülebilir. Bunun yerine "Selamün aleyküm" ya da duruma göre "Günaydın, İyi günler" gibi ifadeler kullanılabilir. Bu gibi kültür içi iletişimde dilin pragmatik yönü de göz önüne alınmalıdır.

Ülke içi farklılıkların bilinmesi iletişim açısından da oldukça önemlidir. İçinde yaşadığımız toplumu ne kadar yakından tanırsak o toplumu o kadar iyi anlayabilir ve o toplumla daha rahat diyaloga geçebiliriz. Eğer içinde yaşadığımız kültürü iyi tanımıyorsak ve önyargılarla anlamaya çalışırsak ister istemez kültürlerarası çatışmalar ve iletişim kazaları yaşanır.

5. 6. 2. Kültürlerarası İletişim

Kültürlerarası iletişimi genel olarak kültür ve iletişim kavramlarının bir araya gelmesiyle oluşan sosyal bir olgu ve farklı kültürler arasında gerçekleşen iletişim olarak tanımlamak mümkündür. Kültürlerarası iletişim, kültürel tecrübemiz

sayesinde kendi kültürümüz ile yabancı kültürü karşı karşıya getirmekte ve kendi kültürümüzle uzlaşmasını sağlamaktadır.

Yabancı dil öğrenmede amaç, kültürel yeterliliği kazanarak o dili daha iyi anlayabilmek ve konuşabilir hale gelmektir. Yabancı dil öğrenen kişi bu sırada yeni düşünüş ve yaşam biçimleriyle karşılaşır. Bu karşılaşma yabancı dil öğrenen kişiyi dünyayı yeni ve esnek bir bakış açısıyla değerlendirme imkanı sunar. Burada kültürlerarası iletişim devreye girer. İki yeni kültürün karşılaşmasında çatışmalardan uzak kalınmak isteniyorsa yabancı kültüre karşı önyargısız yaklaşılabilirse sorunsuz bir iletişim sürdürülebilir.

Mesela; günlük konuşma dilinde Türk toplumunda insanların sıklıkla birbirlerine “sen” diye hitap etmesi normal karşılanırken, bu durum Alman toplumunda kabalık olarak algılanabilir. Eğer bu duruma dikkat etmeden tanımadığımız bir Alman’a “sen” diye hitap edersek, istemeden bir yanlış anlaşılmaya sebebiyet verebiliriz. Nihayetinde kurmak istediğimiz iletişimi en başından zorlaştırmış oluruz.

Yine Türk kültürüne göre yeni bir komşu taşındığında diğer komşular taşınan kişiye hoş geldine giderler. Almanlarda tam tersi bir durum vardır. Yeni taşınan kişi gidip kendisini tanıtır. Almanların yaşadığı bir apartmana bir Türk taşındığında böyle bir durumda karşılıklı olarak birbirlerine gücenebilirler. Türk şöyle düşünür: “Bunlar beni aralarında istemiyorlar; hoş geldine bile gelmediler”. Alman ise: “Bu Türkler bizim topluma katılmak istemiyor, kendini tanıtmaya bile gelmediler” şeklinde düşünür. Görüldüğü gibi kültür farklılıklarından kaynaklanan yanlış anlamalar yüzünden iletişim kopukluğu yaşanabilir. Bu yüzden kültürlerarası ilişkilerde hedef kültürü tanımak önemlidir.

5. 6. 3. Kültürlerarası Yeti

80’li yılların ikinci yarısından itibaren kültürlerarası yeti kavramı, iletişimsel yetiyle beraber Almanca dersinde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Yabancı dil dersinin amacı sadece dilsel, iletişimsel yetiyi değil; aynı zamanda kültürlerarası iletişim yetisini de geliştirmek olmalıdır. Amaç yaşam tecrübelerinin ders aracılığıyla öğrenenlere aktarılmasıdır. Önemli olan, yabancı dil dersi sayesinde kültürlerarası iletişimi gerçekleştirmek ve bu yolla öğrenilen dili yabancı kültürle bütünleştirebilmektir. Burada çıkış noktası önce öğrenenin kendi dil ve kültürüdür; bunlardan yola çıkarak yabancı dili tecrübe eder, yaşar, araştırır ve öğrenir.

5. 6. 4. Kültürel Yanlış Anlaşımalar

Kültürlerarası iletişimde başarılı olabilmek ve yabancı dilde etkili iletişim süreci yaşayabilmek için hedef dilin dilsel yapılarını bilmek kadar kültürel özelliklerini bilmek de çok önemlidir. Farklı kültürler arasında sorunsuz ve yanlış anlaşılmalardan uzak bir iletişim, ancak o kültürün sözlü veya sözsüz iletişim unsurlarını bilmek ile mümkündür. Çoğu insan için yabancı bir dil öğrenmek sadece hedef dilin dil bilgisel özelliklerini bilmekle sınırlıdır; halbuki yabancı dil öğrenmek o dili her yönüyle yani dil-kültür özelliklerini birbirinden ayırmadan öğrenmek demektir.

Hedef dilin yapısal ve kültürel özellikleri ile ana dilin kültürel özellikleri karşılaştırılarak bu iki kültür arasındaki farklılık ve benzerlikler ortaya çıkarılabilir. Kültürler arasındaki farklılık ve benzerliklerin ortaya konulması ise gerek günlük hayattaki iletişimde gerekse yabancı dil dersi odaklı eğitim sürecinde hedef kültürü tanıma, bu kültüre karşı oluşan önyargıları yıkma ve yabancı düşmanlığını yok etme bağlamında çok büyük fayda sağlar.

Bazen günlük iletişimde karşıdaki kişinin hal ve hareketlerine farklı anlamlar verilebilir. Karşıdaki farklı bir mesaj vermek istemiş olmasına rağmen alıcı onun davranışından kendine göre apayrı bir anlam çıkarabilir. Bunun nedeni mesajı gönderen ile alan kişi arasındaki kültürel farklılıklardır. Aynı milletin bireyleri arasında bile sözlü ve sözsüz iletişim sırasında yanlış anlaşılmalara meydana gelebilirken uluslararası iletişimde bu tarz uyumsuzlukların ortaya çıkması gayet

doğaldır. Bu ifade Fischer'in (Aktaran: Yücel, 2006: 164) diyaloguyla şöyle örneklendirilebilir:

Unter Kollegen

A: Sag mal hast du denn Fritz gesehen?

B: Der ist doch krank!

A: Krank? Was hat er denn?

B: Weiss ich auch nicht.

A: Wann kommt er denn wieder?

B: Da fragst du mich zuviel?

Arkadaşlar Arasında

A: Söylesene bi Fritz'i gördün mü ya?

B: İyi de o hasta!

A: Hasta mı? Nesi var yahu?

B: Ben de bilmiyorum.

A: Ne zaman gelir ki?

B: Ee sen de çok fazla soru sormuyor musun?

Fischer'in iki arkadaş arasında geçen diyaloguna bakıldığında bir cümlenin bile birbirine yabancı iki kültür arasında çok farklı anlamalara geldiği açıktır. Yukarıdaki diyalogu eğer bir Türk okursa B kişisinin söylemiş olduğu ifadenin altında bir art niyet arayacak ve A kişisiyle çatışmaya düşecektir. B'nin ona kaba davrandığını, sorusuna cevap vermek istemediğini düşünecektir. Halbuki aynı diyalogu bir Alman okuduğunda aslında B'nin verdiği cevabın kötü bir anlam taşımadığını sadece Fritz'in nerede olduğunu bilmediğini ya da bu konuda hiçbir fikri olmadığını ifade etmeye çalıştığını anlar ve arkadaşıyla çatışma yaşamaz. Bunun gibi kazalara neden olan durum ise kültürel algılar ve farklılıklardır.

Daniels'in kültürlerarası boyutta yaşanmış olan bir yanlış anlamayı ortaya koyan iletişim örneği ise şu şekildedir: Bir Alman ve yabancı işçi arasında "Du hast aber Schwein gehabt" sözü yüzünden neredeyse bir kavga çıkıyordu. Yabancı işçi

Almanın sarf ettiği bu deyim hakaret olarak algılamıştı. “Amma da şansın varmış” olarak çevirebileceğimiz bu deyim yabancı işçi yanlış anlamıştır. Ancak deyimde geçen “Schwein”(= domuz) kelimesini kendince yorumlamaya çalışan yabancı işçi, deyim birebir çevirse bile gerçek manasını çözümleyemeyecek ve bir iletişim kazasının kurbanı olacaktır. Çünkü deyim birebir çevrildiğinde “Amma da domuzun varmış” gibi anlamsız bir karşılık elde edilir. Ancak içinde geçen “domuz” kelimesi bu deyim yabancı olan kişiyi yanıltarak, sanki bir hakaretle karşı karşıya kaldığı hissini uyandırmıştır. Oysa batı literatüründe “domuz” şans getiren bir hayvan olarak da bilinmektedir. (Yücel, 2009: 517)

Türkiye’de bir kişi hem yanından ayrılan bir kişiye, hem de beraber yolculuk yaptığı kişiye “iyi yolculuklar” diyebilirken, Almanya’da birlikte yolculuk yapılan birisine “iyi yolculuklar” dilenmesi (konu bütünlüğü ve kültürel bakımından) uygun değildir. Almancada “Gute Fahrt” (= iyi yolculuklar) kalıbı bir vedalaşma kalıbı olarak kullanılmaktadır. İşte bu bilgiden yoksun olan bir Türk, kalıbın Almanca karşılığı olan “Gute Fahrt”ı yanlış yorumlayarak yan yana seyahat ettiği bir Alman’a “Gute Fahrt” diyerek iletişimin sekteye uğramasına sebebiyet vermiş olacaktır.

Başka bir örnek ise; başarılar dilerken Almancada “Ich halte dir die Daumen” deyimini kullanılır. Türkçeye sözcük anlamıyla birebir çevrildiğinde “Sana başparmağımı tutuyorum” şeklinde bir anlam çıkar. Bu da hiç kuşkusuz iletişimde yanlış anlaşılmaya yol açacaktır (Selçuk, 2005: 4).

Aşağıdaki metin, yine kültürel farklılıktan doğan bir yanlış anlamaya örnektir. Burada Almanya’ya giden bir Mısırlı bayanın yaşadığı olay anlatılıyor. Bayan hem Almancasını geliştirmek hem de Almanları tanımak istiyor. Bir akşam Alman bir çifti evine davet ediyor; onlar için hazırlık yapıyor. Misafirler eve gelince onları yemek masasına davet ediyor. Fakat Alman adam yemek yediğini ve oturmak istemediğini söylüyor. Mısırlı bayanın nezaket gereği ısrar etmesine de sinirleniyor. Burada iki kültürün şu özellikleri çatışıyor: Mısır kültürüne göre, birini davet etmek, akşam yemeğine davet anlamındadır, ayrıca ilk “hayır” çekinmeyi ifade ettiği için o kişiye birkaç kez ısrarda bulunmak gerekir. Alman kültürüne göre ise, davetin şekli

belirtilmediği için bunun bir akşam yemeği olduğu anlaşılmaz, ayrıca 'hayır' denildikten sonra ısrar etmek hoş görülmez. Bu örnekte görüldüğü gibi bu iki kişi birbirlerinin kültürü hakkında bilgi sahibi olsalardı bu küçük gerginlik yaşanmayacaktı.

Farklı kùltürlere has özellikler ve bunların başkaları tarafından yanlış anlaşılabilceğine dair diğer örnekler şöyledir:

- ❖ Bir Fransız değişim öğrencisi yanında kaldığı aileyle ilgili şikayette bulunur. Onların yanında kalırken hiç akşam yemeği yemediğini söyler. Çünkü yanında kaldığı ailenin kùltürü farklı olduğundan yemek olarak sadece ekmek, peynir, soğuk et ikram edilmiştir.
- ❖ Bir Rus seminer katılımcısı yanında kaldığı Alman aileden şöyle bir cümle duyar ve şaşırır: “Lütfen kendinizi evinizde gibi hissedin, dolapta yemek ve kilerde de içecek var. Ne isterseniz istediğiniz zaman alınız”. Rus katılımcı bunun üzerine kendini konuk gibi hissetmediğini ifade eder.
- ❖ Brezilyalı bir öğrenci, Almanların soğuk olduğunu ve selamlaşma esnasında sadece tokalaştıklarını söyler. Oysaki Brezilya kùltürüne göre selamlaşırken birbirinin yanağından öpme geleneği vardır (Padros ve Biechele, 2003: 47).
- ❖ Bir bayan birkaç arkadaşını doğum günü kutlamasına davet eder. Güzel yiyecekler hazırlanmıştır. Yemekten sonra Yunanlı bir bayan sigara içmek ister. Kendisine dış kapının önündeki avluda içebileceği söylenir. Yunanlı bayan kendisine söylenildiği gibi avluya çıkar, sigarasını içer ve diğer kişilere şu cümleleri söyler: “Beni evin dışına çıkarmanız konukseverlikle bağdaşmadı. Bu yüzden buraya bir daha gelmeyeceğim”.
- ❖ Şehirde büyük bir çim alanı vardır. Yaz aylarında hafta sonları birçok Türk bu çimenlik alanda toplanmakta ve mangal yapmaktadır. Alman vatandaşlar ise mangal dumanından ve kokusundan şikayet etmektedir. Bu yüzden bu alanda mangalın yasaklanmasını istemektedirler.
- ❖ Genç bir Alman adam Faslı kız arkadaşının ailesini ziyarete gider. İçtenlikle karşılanır. Salona çay içmeye davet edildiğinde içeriye ayakkabılarını çıkartmadan girer. Ziyaretten sonra babası kızına: “Bu nasıl bir insandır?”

Caddedeki bütün kirleri eve taşıdı. Bu bir saygısızlıktır. Onunla asla tekrar görüşmeyeceksin’’ der.

- ❖ Küçük yabancı kız tek başına caddede bir oraya bir buraya yürüyordu. Kız kardeşini arıyordu ve bulamamıştı; üstelik evin yolunu da kaybetmişti. Bir bayan kıza seslendi. Durumu kendisinden dinledikten sonra küçük kıızı ailesine götürdü. Babası kızını görünce ona tokat attı ve bir daha bunu yapmayacaksın dedi. Kadın ise bu durum karşısında irkilmişti (Padros ve Biechele, 2003: 87, 88).

Yukarıda bahsedilen durumlarda, kendi kültüründen uzak yerlere giden kişilerin ya da farklı kültürle karşılaşanların yaşadığı şoklar anlatılmaktadır. Burada verilmek istenen mesaj alışılan kültürel davranışların başka kültürler için de beklenilmemesi gerektiğidir. Yoksa sonuç hep hayal kırıklığı olacaktır.

6. Ülke Bilgisi

Ülke bilgisi kavramının ne olduğu, hangi konuların dil derslerinde anlatılması ve ülke bilgisinin nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda pek çok farklı görüş vardır. Aşağıda ülke bilgisine dair dikkat çeken tanımlamalar ve özelliklere yer verilmiştir. Buradaki ifadeler kişiye göre doğru ya da yanlış olabilir; amaç konuya farklı açılardan da yaklaşabilmektir.

- Ülke bilgisi yabancı bir ülkede günlük hayatta gerekli olabilecek bilgileri ve buna uygun dilsel davranışları aktarır.
- Ülke bilgisi ekonomi, coğrafya, kültür, politika vb. hakkında mümkün olduğunca kapsamlı bilgi vermelidir.
- Ülke bilgisi yabancı dil dersleriyle bütünleştirilmelidir.
- Ülke bilgisi yabancı dil dersini tamamlayan ve uzman öğretmenlerce öğretilmesi gereken başlı başına bir bilim dalı olmalıdır.
- Dil ve ülke bilgisi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu yüzden her zaman dilsel öğrenmeler ülke bilgisine ait bir unsuru kapsar ve aynı şekilde ülke bilgisi de dile ait unsurları içinde barındırır.
- Önemli olan kapsamlı teorik bilgileri paylaşmak değildir. Önemli olan yabancı kültürle ilgili yeti ve stratejileri aktarmaktır. Ülke bilgisi bireyi başka bir kültürde tecrübe edinebilmesine de hazırlamalıdır.
- Yabancıнын gerçeğini anlamak öğrenildiğinde, bu kendi gerçeğini de öğrenmek anlamına gelir.
- Ülke bilgisini içeren yabancı dil dersinde, hedef dilin kültürü söz konusudur.
- Yabancı dil dersi önyargıları yıkmaya yardımcı olmalı ve farklı kültürden kişilerin anlaşmasını desteklemelidir.
- Ülke bilgisi sadece hedef kültürden bazı parçalar aktarabilir. Öğrenene hedef dilin ne kadar karışık ve aynı zamanda çelişkili olduğu açıkça söylenmelidir.
- Yabancı kültürle karşılaşmada özellikle öğrenenin duyguları ve kişisel bakış açısı gibi öznel durumu da dikkate alınmalıdır.

- Ülke bilgisine dayalı öğrenmede hedef ülkedeki kişiler merkeze alınır. Ülke bilgisi her şeyden önce onların günlük yaşamını göstermelidir (Biechele ve Padros, 2003: 8).

Ülke bilgisi yabancı dil dersinde dilsel ve kültürel bilgilerin uyum içinde somutlaştırılarak belirli aktivitelerle Almanca dersine girmesidir. Bu bakımdan ülke bilgisi ayrı bir bilim dalı değildir. Yabancı dil öğrenmekte olan bir kişi, ülke bilgisi sayesinde Almanca dil sisteminin yanında Almanca konuşulan ülkelerin kültürel ve gerçek hayatına dair fikir sahibi olabilir. Bu yüzden Türkiye’de Almancayı yabancı dil olarak öğretmek için yazılmış kitaplar “faktische Landeskunde” adı verilen, sadece istatistiki bilgilere ya da somut gerçeklikleri içeren ülke bilgisi türüne sıkı sıkıya bağlı kalmamalıdır. Ülke bilgisinde “faktische Landeskunde” kavramı sayılar ve verilerin ön plana alınarak bir ülkenin coğrafi, ekonomik, tarihi, kültürel durumu hakkında bilgi verilmesi olarak tanımlanır (Biechele ve Padros, 2003: 145).

6. 1. Ülke Bilgisi Yaklaşımları

Ülke bilgisi genel olarak üçe ayrılır. Bunlar;

- 1- Bilişsel
- 2- İletişimsel
- 3- Kültürlerarası yaklaşım olarak karşımıza çıkar.

Çoğunlukla yabancı dil dersinde ayrı olarak ele alınmayan, daha çok belirli bir uyum içinde dersle bütünleştirilen bu yaklaşımlar belirgin özelliklerine göre gözler önüne serilmiştir.

Didaktisches Konzept	Kognitiver Ansatz	Kommunikativer Ansatz	Interkultureller Ansatz
Didaktischer Ort	eigenes Fach - selbständige Lerneinheit	im Fremdsprachenunterricht	im Fremdsprachenunterricht
Übergeordnetes Ziel	Wissen: Systemat. Kenntnisse über Kultur und Gesellschaft aufbauen	Kommunikative Kompetenz: In der Lage sein, sich ohne Mißverständnisse zu verständigen	Kommunikative und kulturelle Kompetenz: sich und andere besser verstehen
Inhalte	Soziologie Politik Wirtschaft Kultur Geschichte LANDESBILD	Wie Leute wohnen Wie Leute sich erholen Wie Leute miteinander in Verbindung treten Wie Leute am Gemeinwesen teilnehmen Wie Leute sich versorgen Wie Leute arbeiten/ihren Lebensunterhalt sichern Wie Leute sich bilden (kulturelle Tradierung)	Alle Repräsentationen der Zielkultur im Unterricht: Ihre Bedeutung innerhalb der Zielkultur und für den Lernenden FREMDVERSTEHEN KULTURVERSTEHEN
		ALLTAGSKULTUR/ GESPRÄCHSTHEMEN	

Kaynak: Pauldrach, 1992: 6

Tablo özetlenecek olursa; bilişsel yaklaşım tek başına bir öğrenme birimidir ve bu yaklaşımda topluma ait sosyal, ekonomik ya da kültürel sistematik bilgilerin sunulması söz konusudur.

İletişimsel yaklaşıma ise yabancı dil öğretiminde ağırlık verilir. Amaç yanlış anlaşılmalardan uzak bir iletişim gerçekleştirebilmek ve günlük hayata ayak uydurabilmek için hedef dille beraber iletişimsel yetiyi kazanmaktır. Bu yeti sayesinde günlük yaşamda lazım olabilecek bilgiler edinilir.

Kültürlerarası yaklaşımda amaç ise, kendi kültürümüzün yanında yabancı kültürü anlayabilmektir. Bu yaklaşım iletişimsel yetiyle beraber kültürel yetiyi bilmeyi de gerektirir. Yabancı dil derslerinde hedef ülkenin kültürünü yansıtabilecek aktivitelere ağırlık verilir.

6. 1. 1. Ülke Bilgisinde Bilişsel Yaklaşım

Bu yaklaşımda özellikle hedef dilin olgularını açıklamak ön plandadır. İçerikte ağırlıklı olarak politika, coğrafya, kültür, ekonomi hakkında kesin bilgiler içeren veriler, sayılar vb. vardır. Böylelikle öğrencide, hedef ülkeye dair konularla ilgili ön bilgi sahibi olabilir.

Yaklaşımına göre öğretmenin amacı, hedef ülkenin kültürel yapısını ayrıntılı anlatmaktır. Bu şekilde ansiklopedik bilgilere dayalı bir ders ise geçmişten beri hala eleştirilmektedir.

Bu yaklaşım hedef ülkeyle ilgili az da olsa bir fikre sahip olmayan öğrenciler için uygun değildir. Olsa olsa hedef ülkenin kültürüne ait temel bilgilere sahip olan ileri seviyedeki öğrenenlere katkı sağlayabilir. Fakat başlangıç seviyesindeki öğrenciler için bu durum söz konusu değildir ve aşırı zorlanmalarına neden olabilir. Ayrıca şu bir gerçektir ki, aslında kültür gibi dile ait unsurlar belirli bir bağlamda daha iyi anlaşılabilir, ayrıca ulusal kültür evrensel kültürden ayrı tutulamazken derste ayrı işlemek anlamsız olur.

Bu yaklaşımda bir başka sorun ise kültürel ortamın belirlenmesidir. Tüm Almanca konuşulan yerler dikkate alındığında öğrenciye ilgili bilim dallarıyla ilgili sayılar ve verilere dayalı yükleme yapılması gerektiğinde bu çok geniş bir alana yayılır. Bu da kişinin zorlanmasına neden olacak ve aynı zamanda cesaretini kıracaktır.

6. 1. 2. Ülke Bilgisinde İletişimsel Yaklaşım

Bu yaklaşım ülke bilgisinde öğrenenin kullanılabilir bilgiler edinmesine öncelik verir. Çünkü öğrenciler yabancı dili gerçek hayat şartlarında iletişim kurabilmek için öğrenirler. Bu yüzden, ders özellikle öğrenenin ana dil konuşanlarla günlük yaşamda yerinde ve yanlış anlaşılmalardan uzak iletişim kurabilmesini

sağlayacak şekilde ayarlanmalıdır. Konuşmayı ve iletişimi merkeze alan bir derste bu yaklaşımdan yararlanılmalıdır. Böylece iletişime dayalı yaklaşım önem kazanacaktır.

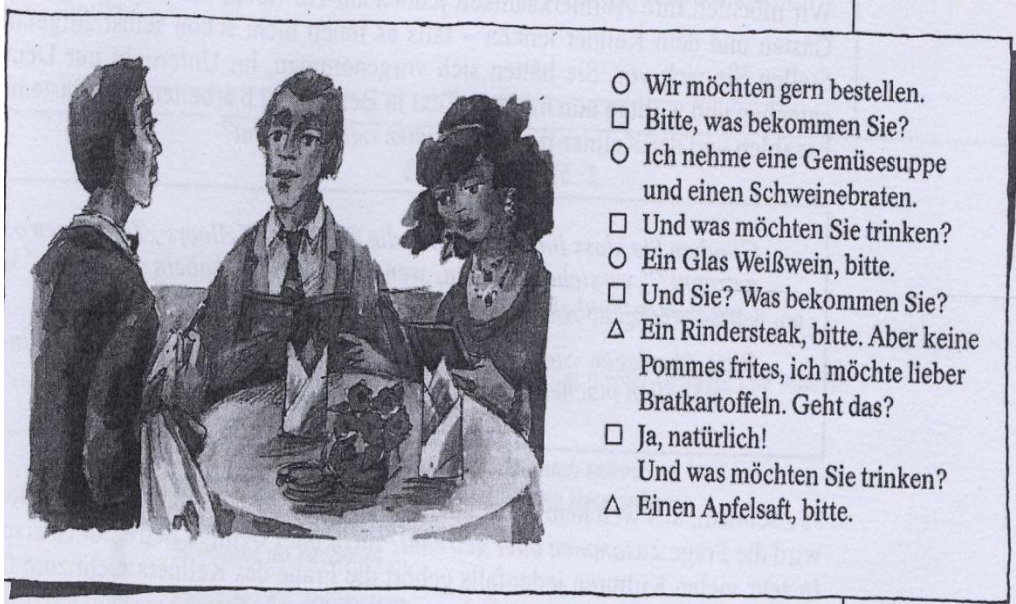
İletişimsel yetiye dönük yabancı dil derslerinde ülke bilgisi, bilgi vermeye ve eyleme dönüktür. Ülke bilgisine dayalı ders içerikleri öğrenenin ilgisine ve yabancı kültürle karşılaşacağı olası durumlarda günlük hayatta gerekli olabilecek iletişim ihtiyaçlarına odaklanır. Amaç, dilsel davranışlar da başarılı olmak için günlük yaşanabilecek durumlara hakim olabilmektir (Biechele ve Padrós, 2003:146).

Yabancı dil öğrenmek, başka bir kültüre vakıf olmaya çalışmaktır (Krumm, 1994: 28). Kültür, derste merkeze alındığından; ikamet etmek, alışveriş yapmak, sevgi, yemek, iş, meslek gibi günlük hayatta lazım olabilecek konular içeriğe uygun derste işlenmelidir. O halde bu anlamda ülke bilgisi “İnsan bilgisi” olarak anlaşılabilir (Picht, 1989: 57).

Yabancı dil derslerinin ana amacının, kendi kültürümüzden hareketle yabancınkine erişebilmek yani onu tanıyabilmek olması gerekir. Bu yüzden bu yaklaşımın başlangıç derslerinden itibaren kullanması tavsiye edilir. İletişimsel yeti sayesinde öğrenen, öğrendiği dili ana dili olarak konuşanlara karşı hoşgörü kazanır ve hedef ülkede iletişime hazır hale gelir. Öncelikli amaç, yabancı bir ülkede veya kültürde dilsel ve kültürel yönden koşullara uygun davranabilmek ve hedef kültüre karşı dürüstlük, hoşgörü ve iletişime hazır olma gibi tutumların geliştirilmesidir. Ülke bilgisi ile bu bağlamda duruma, niyete kısaca günlük hayata uygun dilsel davranışları öğrenebilmek ve günlük hayatta kültürel farklılıklardan doğabilecek sorunları en aza indirme amacı güdülür. Bu sebepten ülke bilgisi ayrı bir alan olarak yorumlanmamalıdır.

Aşağıda örnek olarak bir metinde Alman kültürüne özgü durumlar sunulmuştur. İlk bölümde restoranda geçen konuşmada garson gelen müşterilere ne alacaklarını soruyor ve sipariş veriliyor. Burada sipariş vermek istendiğinde Almancada “ Wir möchten bestellen” (Sipariş vermek istiyoruz); “Was bekommen Sie?” (Ne alırsınız?) gibi günlük hayatta lazım olabilecek cümle kalıpları görülüyor.

Ayrıca ‘‘Schweinebrate’’ (domuz kızartması) ifadesi dikkat çekmektedir. Bilindiği gibi domuz eti yemek Türklerin inançlarına aykırıdır ve Türkiye’de domuz eti yemenin günah olduğuna inanılır; fakat hedef kültürde bu son derece normal bir durumdur. Türk öğrencisi, bu tür metinlerle bunun hedef kültürde sıradan bir durum olduğunun farkına varır.

İkinci kısımda ise hesap ödeneceğinde ‘‘Wir möchten bezahlen’’cümlesinin kullanıldığı görülmektedir. Garsonun ‘‘Zusammen oder getrennt?’’ sorusu ilk başta anlaşılmda güçlük çıkarabilir. Sorulmak istenen ‘‘Ayrı ayrı mı, beraber mi ödüyorsunuz?’’ sorusudur. Burada yine kültüre has bir özellik dikkat çekmektedir. Herkes kendi hesabını ayrı ödemektedir. Bu Almanlarda sık karşılaşılan bir durumdur. Fakat Türkiye’de genellikle nezaketen de olsa karşı tarafa hesap ödetmemeye çalışılır.

Beispiel 22b

Lektion 3

Wir möchten bitte bezahlen.
 Zusammen oder getrennt?

Getrennt bitte.
 Und was bezahlen Sie?
 Den Schweinebraten und den Wein.
 Das macht 23,90 DM.
 25, bitte.
 Vielen Dank!

Das macht 28 Mark 30.
 30 Mark. Stimmt so.
 Danke schön!

Und ich bezahle das Rindersteak und den Apfelsaft.

10. Dialogarbeit.

a) Schreiben Sie zwei Dialoge wie oben.

A. Frau: Kotelett, Bier
Mann: Bratwurst, Coca Cola

B. Frau: Apfelkuchen, Kaffee
Mann: Fischplatte, Weißwein

b) Hören Sie jetzt die Dialoge und vergleichen Sie.

Akkusativ
 der → den Wein
 die → die Cola
 das → das Bier

Kaynak: Aufderstrasse, 1992: 39

Görüldüğü gibi burada kültüre has özellikler fark edilmektedir. Gerek günlük iletişimde lazım olabilecek cümle kalıplarını bilmek, gerekse o kültüre has özellikleri bilmek sağlıklı bir iletişim için vazgeçilmezdir. Bu sebepten ders kitaplarında veya dil öğretime dair herhangi bir kaynakta bu tür kültüre özgü durumlara metinler içinde yer verilmelidir.

6. 1. 3. Ülke Bilgisinde Kültürlerarası Yaklaşım

Yabancı dil öğretiminde 80'li yıllardan itibaren dilsel ve kültürel öğrenmelerin karşılıklı etkileşimi önem kazanmıştır. Bu yaklaşım, iletişimsel yaklaşımın pragmatik

yönden geliştirilmiş şeklidir. Bu yaklaşımı iletişimsel metottan güçlü kılan, öğrenen açısından ayrıntılı bir analizden ve eğitimle ilgili önemli tasarımlardan yola çıkmasıdır. Araştırma sonuçları dilbilimi ve sosyoloji gibi farklı bilim dallarından yararlanılarak elde edilmiştir.

İletişim yeteneği yabancı dilin kurallarının doğru veya sadece duruma uygun kullanımına indirgenemez. Doğru ve yerinde iletişim kurulmak isteniyorsa kapsamlı dil sistemi bilgisinden çok daha fazlasına ihtiyacı vardır. Yabancı bir durumda oluşabilecek ikilemden kaçınmak ve sosyokültürel bakımdan doğru davranabilmek için en önemli olgu pragmatik değerdir. Yani nerde nasıl davranılması gerektiğinin bilinmesi gerekir. Bu değer sayesinde kişi geniş bir bakış açısına sahip olur ve hem kendini hem de yabancı kültürü daha iyi anlar, böylelikle hiçbir pragmatik hata yapmaz. Bu ancak kültürlerarası yaklaşımın yabancı dil dersine dahil edilmesiyle mümkündür.

Tabi ki burada hedef ülkenin kültürünü anlamak yabancı dil dersinin merkezindedir. Fakat bu bilgi ve anlama bilişsel yaklaşımdaki gibi gerçekleşmez. Kültürlerarası yaklaşım, sadece dilin doğru kullanımını ön plana almamalı, aksine her şeyden önce anlaşmaya önem veren kültürlerarası yetiyi aktarabilmelidir. Böylece ülke bilgisi önem kazanır. Yani kültürlerarası ülke bilgisi sadece hedef kültür bilgisi aktarmaz, aksine daha ziyade yeti ve yeteneklerin yabancı kültürle ilişki içinde geliştirilmesini hedefler.

Kendi kültürümüzün yanında yabancı kültürü de anlayabilmek yabancıyla iletişim kurabilmek kadar gerekli bir öğretim hedefidir. Birey, kendine yabancı olanı, kendi kültüründeki tecrübeleriyle karıştırmadan ayrı değerlendirmelidir. Çünkü olayları kendi kültüründeki gibi değerlendirdiği zaman başka ülkede karşılaştığı durumları, gerçekte kastedilenden çok farklı yorumlayabilir. Bu yüzden öğrenenin empati, yani kendini başka birinin yerine koyabilme yeteneğini kazanması gerekir. Böylelikle hedef ülkedeki insanları yanlış yorumlamadan algılayabilme yetisini kazanır. Bu sayede yanlış anlaşılmalardan uzak iletişim kurulabilir.

7. DEYİMLER

Deyim; bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce olarak tanımlanmaktadır (Aksoy, 1988: 52).

Deyim kavramı için Almancada kullanılan karşılıklar şunlardır: ‘‘Phraseologismus, Redewendung, sprichwörtliche Redensart, stehende Redewendung, feste Wendung, feste Wortverbindungen, formelhafte Wendungen, Idiom, idiomatische Redewendung, Phraseolexem, phraseologische Fügungen’’ (Donalies, 1994: 334).

Yabancı dil öğretiminin tarihçesine bakıldığında dil sözvarlığı içerisinde önemli bir yere sahip olan deyimlerin öğretimine yeterince önem verilmediği görülmüştür. Kullanıldıkları toplumun dilsel ve kültürel yapısını yansıtan deyimler, yabancı dil öğretiminde öğrenciler açısından kritik öneme sahiptir. Deyimlerin önemi yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımın yaygınlaşmasıyla daha da belirginleşmiştir. Bu yaklaşımda deyimler; ait oldukları dilin kültürünü yansıtan, edimsel işleve sahip ifadeler olarak ön plana çıkmaktadır.

Deyimler günlük hayatta çok fazla kullanıldığı için dilde önemli işleve sahiptir. Konuşmacı, deyimler sayesinde kısa ve öz konuşma olanağına sahip olur. Daha etkili bir iletişim için deyimler vazgeçilmezdir. Fakat Almanca ve Türkçedeki deyimlerin her zaman birebir karşılığı olmadığı için öğrenci zorluklarla karşılaşabilir. Unutulmamalıdır ki, her kültürün kendine özgü deyimleri olduğu için bunlar birebir çeviriyle kişinin kendi diline aktarılamaz. Bunun için deyimlerin anlamsal içeriği aktarılmaya çalışılmalıdır. Bu zorlukları biraz da olsa giderebilmek için hedef kültürdeki deyimler incelenecektir. Burada; deyimlerin genel özelliklerine, Türkçedeki deyimlerle benzerliklerine ve farklılıklarına, deyimlerin dil derslerindeki önemine dikkat çekilecektir. Ayrıca, derslerde deyim öğretiminin etkililiği hakkında bilgi verilecek ve Almancada günlük hayatta en çok lazım olabilecek deyimler ve anlamlarına da yer verilecektir.

7. 1. Deyimlerin Genel Özellikleri

- Deyimler genelde mastarla bittiklerinden şahsa göre çekimlenebilirler:

ein Auge **zudrücken**: Göz **yummak**,

die Katze im Sack **kaufen**: Bir şeyi gözü kapalı satın **almak**,

sich wie ein Elefant im Porzellanladen **benahmen**: Pot **kırmak**.

Bu örneklerde de görüldüğü gibi ilgili deyimlerdeki fiiller mastar haldedir ve şahıs zamirlerine göre çekime girerler.

- Deyimler en az iki veya daha fazla kelimedenden oluşur:

Pech haben: Şansı olmamak,

Schief gehen: bir şeyin/işin başarıya ulaşmaması,

zwei Fliegen mit einer Klappe schlagen: bir taşla iki kuş vurmak.

- İkileme şeklinde kurulabilir:

mit Ach und Krach: güç bela, zorlukla,

Kind und Kegel: çoluk çocuk.

Türkçemizde bu tür ikilemeler deyim kategorisinde değerlendirilmese de Almancada görüldüğü üzere durum böyle değildir.

- Deyimler genel anlamda mecazi olarak kullanılır; kullanıldıkları cümleden bağımsız ele alındığında, anlamları ya kısmen çıkarılabilir ya da bu mümkün olmaz.

Der Chef sei bei ihnen angekommen. Da haben wir den Salat” cümlesinde “Da haben wir den Salat!” deyimini bilinmiyorsa, Almanca öğrenen Türk bir öğrenci Türkçeye “Şef onlara uğramış. Orada salatamız var ” şeklinde tercüme edecektir; dolayısıyla kişi bu deyimini Türkçede “ayvayı yemek” deyimini karşılığında kullanıldığını ve içine düşülen zor, sıkıntılı durumu ifade ettiğini bilemeyecektir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen birisi için de aynı durum söz konusudur. Eğer bu kimse “Ayvayı yemek” cümlesinin “hoş olmayan bir durumla karşılaşmak/bir sıkıntıya düşmek” anlamında kullanılan bir deyim olduğundan habersizse, “Şef onlara uğramış. Şimdi ayvayı yedik” cümlesine doğal olarak hiçbir anlam veremeyecektir (Yılmaz, 2011: 79).

- Hem Türkçe hem de Almancada bazı cümleler gerçek anlamlarında ya da anlamlarını kısmen veya tamamen kaybederek deyim olarak da kullanılabilir.

Örneğin; “Der Zug ist abgefahren” deyimini Türkçeye sözlük anlamı olarak aktarıldığında “Tren hareket etti” şeklinde bir karşılık elde edilir. Fakat bu cümle kullanıldığı ortama göre farklı anlamlar içerebilir. Mesela tren yolculuğu yapacak birinin geç kalıp gara vardığında görevliden aldığı cevap olabileceği gibi, elinde olan bir fırsatı değerlendirmeyen birinin artık geç kaldığı belirtmek için “Fırsat kaçtı” anlamında söylenen bir deyim de olabilir. Türkçede bu anlamda “Tren kaçtı” deyimini kullanılır. Dolayısıyla bu tür cümlelerin deyim mi yoksa gerçek anlamıyla kullanılan bir ifade mi olduğunu bağlam belirler.

- Kalıplaşmış söz olan deyimsele ifadelerin yerleri değiştirilerek kullanılamaz:

Almancada “klipp und klar” (anlaşılır, açık net) ifadesi “klar und klipp” şeklinde değiştirilemez. Türkçede de “açık seçik” ifadesi “seçik açık”şekline dönüştürülemez.

- Deyimdeki herhangi bir ögeyi değiştirmek de mümkün değildir. Mesela “Vor die Hunde gehen” deyiminde; “Vor die Wölfe gehen” şeklinde ya da: “Vor Hunde gehen” şeklinde bir öge atılarak kullanılması doğru değildir.
- Deyimlerin bazıları ait olduğu dile özgüdür. Başka dilde karşılığı bulunmayan oldukça fazla deyimle karşılaşılabılır.

Örneğin; Türk kültüründe olup başka kültürde bulunmayan deyimsel ifadeler vardır: Allah derslerinde yardımcı olsun, Hayırlı işler, rastgele, Allah bol versin, Bol müşteriler, Allah bir yastıkta kocatsın, Darısı başına, Hayırlı uğurlu olsun, Eline sağlık, Güle güle oturun, Sağlıcakla oturun, Yarasın, Ziyade olsun, Geçmişlerinin canına değsin, kolaysa başına gelsin, güle güle giyin!, Allah muradını versin, Başınız sağ olsun, Allah sabır versin, Allah razı olsun, dostlar sağ olsun, Allah sevdiklerine kavuştursun, Allah zihin açıklığı versin, Allah beterinden saklasın, gibi ifadeler batı kültürlerinde bulunmaz. Batı kültüründe bulunup da, Türk kültüründe bulunmayan ifadeler de mevcuttur. Bu tür farklılıkların aynı ülkelerin coğrafi bölgelerinde bile görülebileceğine göre, değişik iki ülke toplumlarında görülmesi olağan bir durumdur.

Büyük ölçüde deyimler imgesel özellikleriyle ön plana çıkar. İmgesel deyimler kelime anlamının yanında bir de mecaz anlama sahiptir. Cümledeki mecazlık başka bir dille tamamen, kısmen örtüşebilir ya da hiç örtüşmez. Burada eşdeğerlik kavramı ön plana çıkmaktadır. Aşağıda eşdeğerlik türlerinden kısaca bahsedilecektir.

7. 2. Deyimlerde Eşdeğerlik

Bu kavram üzerine birbirinden oldukça farklı tanımlar yapılmıştır. Herkes tarafından kabul edilebilecek bir tanım üzerinde anlaşılammıştır. Genel anlamda “eşdeğerlik” kavramı bir dildeki bildirinin hem içerik hem de biçim yönünden bir başka dile aktarılmasıdır.

Başka bir deyişle, “eşdeğerlik” kaynak dil ile erek dil arasında sözcük ve sözdizimi yönünden yeterli ölçüde “denklik” kurma ve bununla birlikte kaynak

dildeki bir bildiriye anlam, işlev, biçem bakımından erek dile en doğal biçimde “yansıtma” işlemidir (Çavuş, 2005: 63). Almancada eşdeğerlik, “Äquivalent” kavramı ile ifade edilir. Bir şeyle aynı değerde, anlamda olmak anlamındadır. Eşdeğerlik kavramına burada deyimler açısından yaklaşılacaktır. Deyimlerde eşdeğerlilik, herhangi bir dildeki deyimde geçen kelimelerin karşılığının başka bir dilde bire bir olup olmamasıdır. Ana dili Türkçe olan kişiler dahi, zaman zaman deyimleri anlamakta zorluk çeker, çünkü deyimlerde geçen kelimeler daha çok düz anlamlarının dışında kullanılır. Dolayısıyla yabancı dil öğretiminde deyimleri aktarma ve bunları başka dillere çevirmede büyük zorluklarla karşılaşmaktadır.

Türkçe ve Almanca gibi farklı dil ailelerinden gelen dillerde üç farklı eşdeğerlik grubu ortaya çıkmaktadır: tam eşdeğerlik, kısmi eşdeğerlik ve sıfır eşdeğerlik.

7. 2. 1. Tam Eşdeğerlik

Hem Türkçe hem Almanca deyimlerde veya kalıplaşmış deyimsele ifadelerde tam eşdeğerlik söz konusu ise kelimeler her iki dilde de düz anlamında kullanılmıştır. Bu gruba giren deyimler, hem yapısal hem de anlamsal açıdan birbirine benzedikleri için çevirilerde çok fazla problem yaratmaz ve yabancı dil öğrenen kişi zorluk yaşamaz. Görünüşteki anlamıyla bir mesaj taşıyan, iletinin açık olarak ifade edildiği bu deyimler “A1, A2” kur basamaklarında rahatlıkla kullanılabilir:

“mit Leib und Seele” (canla başla), “gang und gäbe sein” (çok yaygın olmak), “Pech haben” (şansı olmamak)...

7. 2. 2. Kısmi Eşdeğerlik

Bu gruba giren deyimlerdeki kelimelerin en az birinin diğer dilde yer alan deyimlerle de örtüşmesi gerekir. Deyimlerin anlamları aynı, fakat kelime ve yapı bakımından birbirlerinden farklıdır. Bu grupta gösterge olarak belli bir anlamı olmakla birlikte asıl anlamını açık olarak ifade etmeyen mecazlı deyimler; çağrışıma,

benzetmeye dayalı bir ilişkiyle kavramları, olay ve olguları ifade eden soyut anlamlı deyimler yer almaktadır. Bu deyimler “A2, B1, B2” kur basamaklarında kullanılabilir:

“blinder Passagier” (kaçak yolcu), “einen Streit vom Zaun brechen” (hiç yoktan kavga çıkarmak), “arbeiten wie ein Pferd” (eşek gibi çalışmak) “ein Auge zudrücken” (göz yummak)...

7. 2. 3. Sıfır Eşdeğerlik

Bu eşdeğerlik modelinde deyimlerin başka bir dile aktarılmasında sadece çeviri açısından bir karşılık bulunmaktadır, fakat edimbilim ve biçembilimsel açıdan bakıldığında hiçbir benzerlik yoktur. Sadece deyim anlamı diğer dile aktarılmaktadır, fakat hiçbir şekilde erek dille bir benzerlik gözlenmemektedir. Bunlar C1, C2 kur basamaklarında, daha önce öğretilen deyimlere ilave olarak kullanılabilir:

“jemandem reinen Wein einschenken” (birine acı gerçeği söylemek), “die Katze aus dem Sack lassen” (baklayı ağzından çıkarmak), “Öl ins Feuer gießen” (yangına körükle gitmek), “jmdm. einen Korb geben” (birinin teklifini geri çevirmek), “unter dem Pantoffel stehen” (kılıbık olmak), “Hals und Beinbruch” (bol şanslar), “die Kirche im Dorf lassen” (abartmamak, tadında bırakmak)...

7. 3. Yabancı Dil Bilgisi Açısından Deyimlerin Önemi

Bir toplumun asırlarca oluşan deneyimlerinin, hayata, insanlara, doğaya ilişkin duyuş ve düşüncülerinin ürünü olarak ortaya çıkan deyimler etkili ve yoğun bir anlatım sağlar. Deyimlerin, kültürün dildeki yansıması olduğu düşünülürse dil öğretiminde ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bir dilde deyim bilgisine sahip olmayan kişinin o dili tam anlamıyla bildiği söylenemez. “Ana dile veya yabancı bir dile hakim olmak o dilin dilbilgisini veya

sözcüklerini iyi bilmekle ölçülmez, önemli olan o dildeki deyimleri ve özel oluşumları da bilmektir” (Delisle, 2001: 165).

Bir dilin söz varlığının önemli bir bölümünü oluşturdukları ve çeşitli özelliklerini yansıttıkları için deyimler öğrenilmedikçe, dil öğrenim çabası eksik kalır, dolayısıyla, dile iyice egemen olabilmek için deyimlerin öğrenilmesi ve bilinmesi gerekmektedir (Aksan, 2000: 82).

Dil, ait olduğu ulusun geçmişine, hayata bakış açısına dair büyük ipuçları taşır. Bu dil ortamında doğan ve büyüyen bireyin kendi ana dilini öğrenmesiyle; başka bir geçmişe sahip, hayata farklı bakış açısıyla bakan farklı bir kültürden bireyin o dili öğrenmesi ve dilin öğretilmesi arasında bazı farklılıklar olacaktır. Bu farklılıklar sözcük hazinesi, söz dizimi, sözcük yapısından olabileceği gibi o dili kullanan toplumun doğasından, karakterinden kaynaklanan; benzetmeler, mecazlı ifadeler, aktarmalar da olabilir. İmgesel, düz anlamdan uzak olması, mecazi özellikler taşıması nedeniyle deyimler yabancı dil öğreniminde en zor öğrenilen, o dili konuşanlarla iletişim kurmada ve yabancı dil öğretiminde sorunlar yaratan dil öğeleri olarak tanımlanmıştır.

Eğer yabancı dil öğrencileri, ana dil konuşanlarla iletişimleri esnasında deyimleri gerekli olduğunda ve uygun şekilde kullanabilirlerse o zaman kendilerini daha az yabancı hissedeceklerdir ve iletişimde sorun yaşamayacaklardır. Yabancı dil öğrenen kişi öğrendiği dilin deyimlerini ne denli doğru ve yerinde kullanırsa öğrendiği dile de o denli hakim demektir. Bu hakimiyet yabancı dil öğrenen bireyi dilini öğrendiği ulusun diğer bireyleriyle daha iyi kaynaştıracaktır. Deyim dağarcığını geliştirebilmiş Almancayı yabancı dil olarak öğrenen kişi, günlük hayatın herhangi bir noktasında ya da yazınsal bir metin okurken karşılaştığı deyim kolaylıkla bağlama uygun biçimde anlamlandırabilecek ve dilini öğrendiği topluma ait bireylerle iletişimini daha sağlıklı kurabilecektir.

7. 3. 1. Dört Temel Dil Becerisi ve Deyimler

Yabancı bir dili öğrenmenin en verimli yolu, o dili konuşulduğu ülkede öğrenmektir. Fakat her öğrencinin yurtdışına gitme olanağı yoktur. Yabancı dilin, o dili konuşan ülkenin kültüründen ayrı düşünülemeyeceği çok açıktır. Bu yüzden dil öğretiminde derslerde mümkün olduğunca hedef dili en iyi yansıtacak öğretim tekniklerine yer verilmelidir. Burada dört temel dil becerileri dikkate alınarak öğretimde nelere dikkat edilmesi gerektiğinden bahsedilecektir.

Dil; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır. Ana işlevi, iletişim kurmak olan dilde bu dört temel beceriye her an ihtiyaç duyulmaktadır. Hazırlanacak öğretim programında da bu becerilere mutlaka yer verilmelidir. Yabancı dil öğrenecek kişinin ihtiyacına göre bu dil becerilerinin yüzdeleri farklı olabilir. Bu dağılım, seçilen öğretim yöntemine göre farklılık gösterir. Örneğin, dilbilgisi çeviri yönteminde dinleme, konuşma becerileri ikinci plana alınırken; düzvarım ve kulak-dil alışkanlığı yöntemlerinde dinleme, konuşma becerileri önemsenmiş; konuşma, okuma becerileri ikinci plana alınmıştır.

Deyimler dilin vazgeçilmez unsurları olduğundan bu dört temel beceriyi geliştirmeye yönelik yapılacak tüm çalışmalar da programa serpiştirilmelidir. Deyimlere; inandırıcılığı artırmak, az sözcükle çok şey anlatmak, düşünceleri somutlaştırmak, süslemek, çarpıcı hale getirmek maksadıyla başvurulduğuna dikkat çekilerek öğrencilerin de kendi yazılı ve sözlü ürünlerinde bunları kullanmaları sağlanmalıdır.

Konuşma eğitiminde öğrencilerden anlamı ve kullanılış amacı öğretilen bir deyim hakkında konuşma metni hazırlamaları istenebilir. Böylece, öğrencinin öğrendiği deyim kullanması sağlanmış olur.

Okuma çalışmalarında metnin içine yerleştirilen deyimlerle, öğrenci günlük hayat içinde deyimlerin bağlamına uygun olarak kullanılmasına tanık olur ve de bunların kullanım amacı, sıklığı konusunda öğrencide bir farkındalık oluşur. Kimi

durumlarda deyimle yönelik özel açıklamalar gerekebilir. Bu açıklamalar kısa tutulmalı, yapısal özelliklerine ilişkin ayrıntılı açıklamalara girilmemelidir.

Dinleme ve yazma eğitiminde metnin konusunun anlaşılması ve ana düşüncesinin belirlenmesinde öğrencilerden ders içinde veya dışında, günlük hayatta, yazılı ve görsel medyada karşılaştıkları deyimleri bir not defterine yazmaları istenebilir.

Etkinlikler farklı türde hazırlanan yazılı bir ürün ya da görsellerle desteklenmiş bir sunum, poster hazırlama biçiminde de yapılabilir. Basında, televizyon film ve reklamlarında, ilanlarda kullanılan deyim örnekleri hem öğretmen hem öğrenciler tarafından sınıf ortamına getirilebilir; bunlar üzerinde yazılı ve sözlü uygulamalar yapılabilir.

Bu dil becerileri dışında deyim öğretiminde üzerinde durulması gereken noktalar şunlardır:

- **Basitten karmaşığa, somuttan soyuta öğretim yapılmalıdır:** Öğrenciye öncelikle görebileceği ve çevresiyle ilişki kurabileceği sözcükler öğretilip sonrasında soyut sözcük ve ifadelerin öğretimine geçilmelidir. Çünkü mecaz anlamlı deyimlerin öğretiminde deyimde geçen kelimeleri somutlaştırarak açıklamanın uygun bir yol olduğu düşünülmektedir. Örneğin, “jemandem Sand in die Augen streuen” (birinin gözünü boyamak) deyimini çözümlenirken önce ‘Sand’ (kum) kelimesiyle ne ifade edilmek isteniyorsa bu sezdirilmeli, “in die Augen streuen” (göze serpmek) kavramının neyi somutlaştırmak için kullanıldığı açıklanmalıdır.

- **Bir seferde tek yapı sunulmalıdır:** Öğretimde her seferinde bir cümle yapısını, bir dil bilgisi kuralını kavratmak temel ilke olmalıdır. Aynı anda birden çok yapının, kalıbın, öğretilmeye çalışılması etkili olmaz ve karışıklığa neden olur. Bu nedenle öğretimde öğrenciyi bunaltacak çoklukta yükleme yapmak doğru değildir. İnsan ilişkilerinin, günlük yaşamı aktaran metinlerin deyim bakımından zenginleştirilmesi; sonrasında eş, yakın, zıt anlamlılarını buldurma gibi alıştırmaların yapılması

uygundur. Aksi takdirde bir sayfa dolusu deyim, anlamını sözlükten bulmaya ve sonrasında da ezberlemeye yönelik bir çalışmadan öğrenciler yarar görmeyecektir.

- **Verilen bilgilerin günlük yaşama aktarılması sağlanmalıdır:** Öğretmen deyim öğretiminde sadece kitaplara bağlı kalmamalıdır. Ders içi ve dışındaki her ortamı dikkate almalıdır. Sınıf içinde öğretilen bilgilerin günlük hayatta ve iletişimde nasıl kullanılabileceğinin öğrencilere gösterilmesi gerekir. Verilen bilgilerin ve örneklerin teorik değil pratikte kullanıldığı gibi olması şarttır. Yabancı dil öğrenen birey toplumla iletişim kurduğunda öğrendiklerini uygulamaya dökülmelidir. Bu, aynı zamanda sınıf içindeki öğrenmenin kalıcı olmasını da sağlar.

Özellikle günlük hayatımızda sıkça kullandığımız deyimlerin öğretimde yer alması, yabancı dil öğrenen bireyin iletişim halinde olduğu kişileri rahat anlamasına; kendini de daha iyi ifade etmesine yardımcı olur. Günlük konuşmalar, olaylar, karşılaşılan bir resim, ilan, gazete manşeti gibi yardımcı kaynaklar bu amaçla kullanılabilir.

Zamanla deyimlerin kullanım sıklığında değişiklik olabilmektedir. Bu durum, belli aralıklarla yapılması gereken güncel kullanılan deyimleri araştırmanın önemini bir kez daha ortaya çıkarmaktadır. Bu tür araştırmalar yapılmazsa öğrenci için anlamlı olmayan deyimler öğretim sürecinde seçilecek ve günlük hayata aktarımı mümkün olmayacaktır.

- **Bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır:** Her öğrencinin dil öğrenme ihtiyacı; fiziki, psikososyal durumu; ilgi, yetenek ve öğrenme hızı; kültürel birikimi; yaşı, eğitim durumu farklıdır. Öğretim süreci planlanırken bu farklılıklara dikkat edilmelidir. Öğretim etkinliklerine çeşitlilik getirilmeli, sınıf içinde zengin öğrenme ortamı sağlanmalıdır. Hazırlanacak materyallerin içeriği yaş, eğitim durumu gibi farklılıklar gözetenilerek yapılmalıdır. Örneğin, akademik amaçlı yabancı dil öğrenen bireylerin çoğunlukta olduğu bir sınıf ortamında yazınsal metinler daha çok kullanılabilir; ancak aynı durum ticaret amaçlı yabancı dil öğrenen bireylerin çoğunlukta olduğu bir sınıf ortamında geçerli değildir. Yine on sekiz yaş altı

çocukların ilgi duyacağı konularla yetişkinlerin ilgi duyacağı konular farklıdır; bu durumda öğretim programında gerekli değişiklikler yapılmalı, kullanılacak materyaller buna göre düzenlenmelidir.

Deyimlerin kullanımında da bireysel farklılıklar gözetilmeli; kişileri, toplumları, kültürleri, dini inanışları vb. değer yargılarını rencide edici; bunlar hakkında olumsuz önyargılarda, genellemelerde bulunulmasına yol açacak nitelikte olanların kullanılmaması gerekmektedir.

Her ulusun; çalışkanlık, dürüstlük, zamanı doğru kullanma, dostluğun önemi, sağlığa önem verme, vicdanlı olma, cömert olma gibi ortak değerleri mutlaka vardır. Deyimler öğretilirken bu ortak noktalardan yararlanılabilir. Bu yolla öğrencilerin kültürel farklılıklara hoşgörüyle yaklaşmaları sağlanmalıdır; bir kültürün, ulusun, dilin diğerine üstünlüğü asla telkin edilmemelidir.

- **Görmeye ve işitmeye dayalı araçlardan yararlanılmalıdır:** Günümüzde iletişim araçları kullanımı öne çıkmaktadır. Yabancı dil öğretirken de televizyon, video, bilgisayar, tepegöz ve kasetçalar gibi araçlardan yararlanmak öğretimin daha etkili olmasını sınıf içinde doğal bir ortam oluşmasını, öğrenilenlerin daha kalıcı olmasını sağlamakta ve öğrencinin ilgisini çekmektedir. Bu araçlar kullanılarak kavratılacak konuların içine seçilen deyimler yerleştirilmelidir.

Deyimlerin öğretiminde resimler, karikatürler vb. materyaller; hatırlamayı kolaylaştırması, öğrenmeyi kalıcı kılması yönüyle değerlidir. Bunlar bir deyime yönelik özel olarak hazırlanmış materyaller olabileceği gibi; gazete ve dergilerden kesilmiş, internet ortamından indirilmiş çeşitli malzemeler de olabilir. Bunların yardımıyla resim veya karikatürle deyim eşleştirme; fotoğrafı sözlü ya da yazılı olarak yorumlama etkinlikleri yapılabilir.

8. Geçmişten Günümüze Almanca Derslerinde Kültür Aktarımı

Yabancı dil dersi; öğrenciye öğrendiğini kullanabilme becerisini kazandırır ve o ana kadar sahip olduğu deneyimlerden başka, farklı kültürleri tanıtarak kültürler arası iletişime katkı sağlar. Dil dersleri, hoşgörülü olma ve yabancı olanı kabul etme gibi değerlerin aktarılmasında ve diğer kültürlerle karşı empati kurmada yardımcı olur. Farklı bir kültürü tanımak, onu anlamaya çalışmak kişinin ufkunu genişletir. Kültürlerarası yeti sayesinde öğrenciler dili öğrenilen ülkeye ilişkin bilgi edinme ve empati kurma becerisi geliştirirler. Böylece öğrenci alışagelmış düzenin genel geçer olmadığı, bir kültürde var olan değerlerin diğer kültürde olması gerektiğini fark eder.

Bilindiği gibi geçmişten bugüne eğitim-öğretim sürecinde ders kitapları vazgeçilmez materyallerdir. Derslerde kitap kullanımı diğer yardımcı ders araç gereçlerine göre hep ön plandadır. Bu yüzden burada, yabancı dil öğretim yöntemleri doğrultusunda Almanca ders kitaplarındaki metinlerde kültür aktarımı öncelikli sorun olarak ele alınacaktır. Metinlerde kültüre nasıl yer verildiği ve kültürlerarası yaklaşıma kadar dil alanında ne gibi değişiklikler olduğuna değinilecektir.

Almanca kitaplarında kullanılan malzemeler arasında metinler önemli bir yere sahiptir. Metinleri, kurgu ve özgün olarak iki grupta toplamak mümkündür. Kurgu metinler, yabancı dilde sözcük, dilbilgisi öğretimini ya da iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla ders kitabı yazarları tarafından kurgulanmış metinlerdir. Özgün metinler ise, yabancı dil öğrencisini gerçek dünyayla buluşturan, öğrencinin öğrendiği dille, dilin konuşulduğu ülkeyle, yaşantılarla ilgili gerçek imgeler oluşturmasını sağlayan orijinal metinlerdir. Yabancı dili ve kültürü anlama sürecine katkı sağlayan bu metinler dil ve biçimleri değiştirilmeden orijinal halleriyle yabancı dil ders kitaplarında kullanılır. Bu iki grubu oluşturan kurgu ve özgün metinlerin ders kitaplarındaki kullanımı ve dağılımı, kitapların dayandığı öğretim yöntem ve kuramına bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

1950'lere kadar etkili olan ve günümüzde de zaman zaman yetişkinlere yönelik dil derslerinde tercih edilen dilbilgisi-çeviri yönteminde yazınsal metin türüne önem verilmesi, yöntemin amacı ile birebir örtüşmektedir. Yabancı dilin dilbilgisi ve sözcük bakımından doğru kullanımının öğretimi ve öğrenilen dilin kültürel değerlerini yansıtan yazınsal metin çevirileriyle geliştirilmesi hedeflenmiştir (Neuner ve Hunfeld, 1993: 28-32).

Dilbilgisi-çeviri yöntemini eleştiren ve 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan dolaysız yöntemde konuşma becerisinin dil öğretiminin başlıca hedefi olarak gösterilmesiyle birlikte ders kitaplarında ilk defa diyaloglar kullanılmaya başlanmıştır. Nitekim dolaysız yöntemde yazılmış ders kitaplarında dilsel normlara göre biçimlendirilmiş yazınsal metinlerin yerini, diyaloglar ile öğrencinin günlük yaşamında okuduğu, duyduğu masal, şarkı ve tekerlemeler almıştır. Dolaysız yöntemde kullanılan diyaloglar, günlük yaşama ait konuları ele alarak konuşma becerisinin geliştirilmesinde, diyalogların taklit yoluyla yüksek sesle tekrar edilmesi ise telaffuz öğretiminde etkili olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yabancı dil öğrenme nedenlerinin farklılaşmasıyla birlikte Amerika'da ortaya çıkan ve dünya çapında ilgi gören işitsel-konuşsal yöntem 20. yüzyılın ortalarına kadar etkili olmuştur (Neuner ve Hunfeld, 1993: 45). Yöntemin dilbilimsel temelinin konuşma dilini irdeleyen yapısalcılığa dayanması, kitaplarda konuşma diline ve metin olarak diyaloglara yer verilmesine neden olmuştur. Ancak kitaplarda yer alan diyaloglar her ne kadar günlük konuşmayı yansıtmaları ve konuşma becerisinin geliştirilmesi bakımından uygun metin türü olarak tercih edilmiş olsa da ağırlıklı olarak dilbilgisi yapılarının öğretilmesini sağlar. İşitsel-konuşsal yöntemde okuma ve yazma becerileri üzerinde neredeyse hiç durulmaz. Özetle, işitsel-konuşsal yöntemde kullanılan diyaloglar belli bir dilbilgisi yapısını öğretmek amacıyla yazılı veya dinleme metni şeklinde kitap yazarları tarafından yazılmış kurgu metinlerdir.

20. yüzyılın sonları edimbilim alanında yapılan çalışmaların etkisiyle yabancı dil öğretiminde iletişimsel sürece girildiği yıllardır. Günlük iletişimin üstesinden

gelebilmeyen yolu, sözlü iletişim ile sınırlı görülmemiş, günlük yaşamda kullanılan metinlere yönelik çalışmalarla okuduğunu ve duyduğunu anlama becerilerinin geliştirilmesi önem kazanmıştır. Özgün yapılarıyla değiştirilmeden kitaplara alınan metin türleriyle okuduğunu anlama becerisini geliştirme ve metinlerden istenilen bilgiyi seçebilmenin hedeflenmesi, en az sözlü iletişim becerisinin geliştirilmesi kadar dikkate alınmıştır.

70'li yılların pragmatik-işlevsel yaklaşımı, 80'li yıllarda kültürlerarası yaklaşım ile farklı bir yol ayrımına girerek ağırlıklı olarak doğum, ölüm, varoluş, sosyal kimlik, ilişkiler, yeme, içme, değer yargıları gibi evrensel konuları işleyen metin arayışına yönelmiş; yabancı dilin kültürü çeşitli metinlerle yansıtılarak anlamaya dayalı bir öğrenme geliştirilmiştir. Konuşmaya teşvik eden diyaloglar yerine tartışmaya ve öğrenciyi kendi yaşamı ve içinde bulunduğu kültürle yabancı kültürü karşılaştırmaya yönlendiren metinlere yer verilmiştir (Neuner ve Hunfeld, 1993: 106-109). Kültürlerarası yaklaşımda günlük yaşamdan alınan metin türlerinin yanı sıra yazınsal metinlerin işlenmesine ağırlık verilmiştir. Kültürlerarası yaklaşımda metinler üzerinden yabancı dili ve kültürü anlama sürecinde, metinleri yabancı kültürün bakış açısıyla anlama ve kültür karşılaştırması da gerekir.

2000'li yılların ders kitaplarında metin çeşitliliğinin artması ve işlevselliğinin farklılaşması günümüz yabancı dil öğrenme ve öğretme çerçevesini belirleyen Ortak Başvuru Metni'nde açıkça dile getirilmektedir (Council of Europe, 2001: 96). Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan bu katalog, günlük iletişim ortamları ve kültürlerarası iletişim durumlarına yönelik geliştirilmesi gereken bilgi, beceri ve tutumları ayrıntılı tanıtmaktadır.

Günümüz yabancı dil öğretiminde geline nokta bakıldığında, kurgu metin kullanımı devam etse de; özgün metin türlerini içeren ders kitapları artık daha da yaygınlaşmıştır. Dil çeşitliliği ve zenginliğini yansıtan özgün metinlerin seçiminde dergi, gazete, edebiyat, internet gibi kaynaklardan sıklıkla yararlanıldığı görülmektedir (Berardo, 2006: 60-69).

Zamanla dil derslerinde kültürün önemli olduğu anlaşılmış ve hedef kültürü gerçeğe uygun en iyi yansıtan materyaller kullanılmaya başlanmıştır. Artık dil ediniminde hedef kültürü tanımanın önemi ve derslerde yabancı kültürü tanımaya yardımcı olacak materyaller kullanılması gerektiği anlaşılmıştır. Fakat eğitim sistemi incelendiğinde hala kültürel öğelerin yeterince ya da gerektiği şekilde verilmediği görülmektedir.

Milli Eğitime bağlı okullarda Almanca derslerinde kültür öğelerinin gerektiği ölçüde verilememesinin başlıca sebepleri şunlardır:

- **Seçilen kitaplar:** Günümüze kadar okutulmuş ya da basılmış Almanca kitapları incelendiğinde birçok yerinde, Türk öğrencilere yabancı bir kültürü tanıtmak yerine onların zaten içinde yetiştikleri ve çok iyi bildikleri Türk kültürüne ait okuma parçaları ve dilbilgisi alıştırmalarının bulunması dikkat çekmektedir.

- **Öğretmenler:** Türkiye'deki sistem içinde yetişen öğretmenlerin bir kısmı öğrencilik yıllarında gördüğü öğretim modelinin aynısını kendi öğrencilerine uygulamakta ve dolayısıyla kültürü göz ardı etmektedir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunun hedef dilin konuşulduğu ülkeye gitme veya hedef dili ana dili olarak konuşan bir kişiyle iletişim olanağı bulunmamaktadır. Bunun sonucunda da kültür öğelerinin önemini gerçek yaşam deneyimi aracılığı ile yaşayamayan öğretmenin bu farkındalığa varması güçleşmekte ve ekstra çaba gerektirmektedir.

- **Zaman:** Belirlenen müfredatı belirlenen zaman dilimi içinde bitirmek zorunda olan, bu arada sınavlar, beklenmedik tatiller gibi aksamalar sonucu normal programdan geri kaldığı için bir koşuşturma içine giren sınıflarda kültür öğelerinin aktarımı için gereken zaman bulunmamaktadır.

- **Bakış açısı:** Türkiye'de eskiden beri süregelen öğrenci, öğretmen, veli gibi birçok kişinin üzerinde hemfikir olduğu yanlış bakış açısı, bir dilin kelime ve dilbilgisi öğrenmekle edinilebileceğinin sanılmasıdır.

Görüldüğü gibi hedef kültürün özelliklerini gerektiği gibi aktaramamanın çok farklı nedenleri vardır. Tabii ki burada en büyük görev öğretmene düşmektedir. Öğretmenin kendini hem alan bilgisinde hem de genel kültür konusunda geliştirebilmesi ve imkanlar ne kadar kısıtlı da olsa dil öğretiminde kültür aktarımının göz ardı edilmemesi gerekir. Almanca derslerinde hedeflenen bu kültürel değerleri kazanabilmek için, derslerde iletişime dayalı yaklaşımlar ön plana alınmalıdır. Öğrencilere genel ve mesleki alanda gerekli olabilecek bilgiler konuya uygun bağlamda verilmelidir. Öğrenciler mümkün olduğunca kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalı, öğretmen gerektiğinde yardımcı olmalıdır. Dersler öğrenci merkezli düzenlenmeli ve yeni öğrenilenlerin önceden var olan bilgiyle yorumlanarak anlaşılması sağlanmalıdır. Yabancı dil dersi diğer derslerden ayrı bir ders olarak düşünülmemeli ve diğer derslerle bağlantılı işlenmelidir.

Bütün öğrenciler için aynı oranda etkili, tek ve değişmez dil öğretim yöntemi yoktur. Dersler öğrencilerin ilgisini çekebilecek, yaratıcılığını geliştiren konuya uygun yöntemlerle işlenmelidir. Yabancı dil dersinde;

- ❖ Öğrencinin gerçeğinden hareketle diğer ülkelerin günlük yaşamını ve kültürünü aktaracak faaliyetlere yer verilmeli,
- ❖ Öğrenci için anlamlı ve özgün metinler tercih edilmeli,
- ❖ Öğrencilerin öğrenilen yabancı dili kullanabilmelerini sağlayacak beceriler geliştirilmeli,
- ❖ Dil bilgisi odaklı metotlar yerine öğrencide eleştiri, sorgulama, sorunlarıyla baş edebilme gibi becerileri geliştirici yöntemler tercih edilmeli,
- ❖ Bireysel farklılıklara uygun hedef kültürü yansıtacak görsel ya da işitsel araçlara yer verilmelidir.

8. 2. Almanca Derslerinde Deyim Aktarımı

Günümüz eğitim anlayışında eskiye kıyasla öğrenci süreçte aktif kılınmaya çalışılmakta ve iletişimsel yaklaşıma dayalı dersler planlanmaktadır. Artık dil bilgisinin tek başına dil öğrenmede yeterli olmadığı, kültüründe dilden ayıramayacağı gerçeğini çoğu kişi bilmektedir. Yabancı dil öğretiminde kültürel değerlerin aktarımı ne denli önemli ise kültürün bir parçası olan deyimlerin aktarımı da o denli gereklidir. Deyimler de bu noktada kültürün temel unsurlarındandır ve Almanca derslerinde kullanımını öğrencide kültürlerarası yetinin gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu tespiti somutlaştırmak ve Almanca derslerinde deyim öğretiminin hedef kültürü tanımada öğrenciye ne fayda sağlayabileceğini ortaya koymak amacıyla görev yaptığım Isparta ili Şarkikaraağaç Anadolu Öğretmen Lisesinde 10. Sınıf öğrencileri gözlenmiştir. Bu amaçla Almancada en çok kullanılan deyimlere bir dönem boyunca derslerde yeri geldiğince değinilmiştir. Burada bu sınıf seviyesinde okutulmakta olan “Deutsch ist Spitze! A1.2” adlı kitaptan ve bu kitap aracılığıyla deyimlerin nasıl işlendiğinden kısaca söz edilecektir.

10. sınıflar için hazırlanmış olan bu kitapta iletişimsel yaklaşıma uygun öğrencilerin yabancı dilde konuşabilmelerini sağlayacak türden etkinlikler mevcuttur. Ünitelerdeki konular öğrencilerin yakın çevresi ve yaşantılarıyla doğrudan ilgilidir. Kitapta hedef kültürü yansıtan resimler ve konuşma kalıpları da bulunmaktadır. Kültürlerarası karşılaştırmayı sağlayacak türden çalışmalara da yer verilmiştir. Fakat kültürün bir parçası olan deyimlere sadece 4D ünitesindeki “Voller Bauch studiert nicht gern” adlı üniteye yer verildiği dikkat çekmektedir.

Konu işlenmeden önce kitaba uygun hazırlanan yıllık plan dikkate alınmıştır. Bu sayede konunun ne zaman işleneceği, ne gibi kazanımlar hedeflendiği, ne tür öğretim yöntemlerine yer verilmesi gerektiği gibi konular önceden planlanmıştır. Aşağıda Almanca dersi kapsamında Şarkikaraağaç Anadolu Öğretmen Lisesi 10.

sınıflara uygun hazırlanan bu yıllık plandan bir bölüm ve ders kitabında deyimler konusuna yer verilen sayfa gösterilmiştir.

Tablo 1: 2011 – 2012 Eğitim Öğretim Yılı 10. Sınıflar Yıllık Plan Örneği

AY	SÜRE		AL 2 LEKTION : 4A-D				
	HAFTA	DERS SAATI	HEDEF VE DAVRANIŞLAR	KONULAR	ÖĞRENME-ÖĞRETME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	KULLANILAN EĞİTİM TEKNOLOJİLERİ, ARAÇ VE GEREÇLERİ	DEĞERLENDİRME (HEDEF VE DAVRANIŞLARA ULAŞMA DÜZEYİ)
MART	1. HAFTA (08-09.03.2012)	1	Über die Krankheiten sprechen Die Körperteile Übungen - Arbeitsbuch	LEKTION4: BLEIB GESUND UND MUNTER! 4A:Mein Bauch tut so weh!	Kommunikative Methode, Audiovisuelle Methode, Frage Antwort Sprech und Sprachübungen, Rollenspiel	"Deutsch ist Spitze A1.2" Arbeitsblätter, Cd, Bilder, Projekt Aparat Computer	Bu ünite sonunda öğrencilere uygun alıştırmaya ve ödev çalışmaları verilerek hedef ve davranışların kazanılma derecesinin belirlenmesi, davranışlardaki yetersizliklerin giderilmesi
		1	Übungen	4B: Was soll ich machen? Modalverben; sollen ,dürfen,müssen.			
	2. HAFTA (12-16.03.2012)	1	Mithilfe der Redensarten sprechen	I. Schriftliche Prüfung	Kommunikative Methode, Audiovisuelle Methode, Frage Antwort Sprech und Sprachübungen, Rollenspiel	"Deutsch ist Spitze A1.2" Arbeitsblätter, Cd, Bilder, Projekt Aparat Computer	
		1		4D:Voller Bauch studiert nicht gern			
3. HAFTA (19-23.03.2012)	1	(Atatürk ilkelerinden Milliyetçilik İlkesi'nin açıklanması)	ÇANAKKALE ZAFERİ (18 MART)	Kommunikative Methode, Audiovisuelle Methode, Frage Antwort Technik, Sprech und Sprachübungen, Rollenspiel, Gruppenarbeit	"Deutsch ist Spitze A1.2" Arbeitsblätter, Cd, Bilder, Projekt Aparat Computer	ÜBUNGEN PROJEKTE	
		1	Dialoge bilden können				Mit dem Arzt sprechen Ratschläge geben
4. HAFTA (26-30.03.2012)	1	Übungen-Arbeitsbuch	Modalverben- Anwendungen	Kommunikative Methode, Audiovisuelle Methode, Frage Antwort Technik, Sprech und Sprachübungen, Rollenspiel, Gruppenarbeit	"Deutsch ist Spitze A1.2" Arbeitsblätter, Cd, Bilder, Projekt Aparat Computerr	ÜBUNGEN PROJEKTE	
		1	Vorbereitungsweise eines Getränkes sagen können				Lesetexte *Rezepte

Yıllık planda ders kitabına uygun olarak üniteler haftalara dağıtılmış deyimlerin bulunduğu bölüm mart ayının ikinci haftasına denk gelmiştir. Planda bu bölüm incelendiğinde ‘‘Hedef ve Davranışlar’’ kısmında üniteye geçen deyimler hakkında konuşabilme hedefi yer almıştır. Dikkat edilirse yöntem ve teknikler kısmında da iletişimsel yaklaşım ve görsel işitsel yöntemin yanı sıra öğrencinin derse aktif katılımını sağlayan konuşmaya dayalı tekniklerden yararlanılması gerektiği belirtilmiştir. Süreç içinde bu plandan yararlanılmıştır. Buradaki plan bir ünite için uyarlanmış olup örnek gösterilmiştir. Diğer aylarda da deyimler örtülü de olsa derslerde öğretilmiş ve planda gösterilmiştir.

“Deutsch ist Spitze” 4D Ünitesi Deyimler Konusu

Voller Bauch studiert nicht gern **4D**

① Lest die Dialoge.

Ich darf nicht schwimmen gehen.

a) Ich bin krank. Ich darf nicht schwimmen gehen.

Du darfst nicht schwimmen gehen? Das ist ja schrecklich!

Darfst du denn Volleyball spielen?

Nein, Volleyball darf ich auch nicht spielen. Ich muss immer im Bett bleiben.

Na dann gute Besserung!

b) Ich bin krank. Ich darf keinen Kaffee trinken.

Du darfst keinen Kaffee trinken? Das ist ja schrecklich! Darfst du denn Milch trinken?

Nein, Milch darf ich auch nicht trinken. Ich muss immer nur Kräutertee trinken.

Na, dann gute Besserung!

② Was kann man noch sagen? Macht weitere Dialoge.

fernsehen, Computer spielen	die Augen ausruhen	immer zu Hause bleiben
Hamburger essen, Döner essen	nur Obst essen	ins Kino gehen,
Eis essen, Tiramisu essen, nur Joghurt essen	nur Joghurt essen	in die Schule gehen

③ Redensarten mit Körperteilen. Was sagen sie dir?

1. Mach dir keinen Kopf!

A. nur zwei Personen

2. Voller Bauch studiert nicht gern.

B. einer hilft den anderen

3. Wir wollen das unter vier Augen besprechen.

C. sich Sorgen machen

4. Eine Hand wäscht die andere.

D. nicht nach dem Essen lernen

Ordne zu:

1	2	3	4

④ Gibt es auch solche Redensarten in Türkisch? Schreibt ins Arbeitsheft.

⑤ Gruppenarbeit. Schreibt einen kurzen Dialog, in dem ihr eine Redensart benutzt.

Dann lest ihr ihn der Klasse vor!

⑥ Setz die fehlenden Formen ein!

	dürfen	müssen		dürfen	müssen
ich			wir		müssen
du		musst	ihr	dürft	müsst
er sie es	darf	sie/Sie	dürfen		

Lerntipp – tipp – tipp – tipp ...
 Arbeite mit deinem Partner zusammen: Hört euch gegenseitig zu und verbessert euch.

Deyimlerin yer aldığı ders kitabındaki bu sayfada verilen diyalogda iki kişi arasında geçen konuşma bulunmaktadır. Burada öğrencilerden hasta olan birinin ne yapıp yapmaması gerektiği konusunda cümle kurmaları istenmiştir. Daha sonra vücut organlarıyla ilgili verilen deyimlerin anlamlarıyla eşleştirme yapılması gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerden de Türkçede bu tür deyimler olup olmadığını defterlerine yazmaları ve burada geçen deyimleri diyalog içinde kullanmaları istenmektedir. Böylece konuyla alakalı deyimlerin öğrenciye kazandırılması hedeflenmiştir.

Kitabın diğer sayfaları incelendiğinde ise deyimlere başka bir sayfada yer verilmediği görülmektedir. Deyimlerin ders kitaplarına ara ara yerleştirilmesinin kültürlerarası yetiyi geliştireceği düşünülmektedir. Kültürün bir parçası olan deyimlerin kitaplarda ve öğretimde yerini alması, öğrencide kültürel farkındalık yaratacak ve yabancı kültüre hoşgörüyü bakabilmesini sağlayacaktır. Öğrencilere kültürel farkındalık kazandırmada ise bahsedilen kitaptaki deyimlerin yeterli olmayacağı düşüncesiyle bir dönem boyunca derslerde zaman zaman güncel deyimlere yer verilmiştir.

Almanca deyimleri daha önceden bilmeyen öğrencilerin dönem boyunca deyimleri öğrenmeye istekli oldukları ve kendi dillerindeki deyimlere yakın olanları daha çabuk öğrendikleri görülmüştür. Derslerde yeni deyimler öğrendikçe kendilerini çok daha rahat ifade etmişlerdir. Hedef kültür hakkında daha fazla bilgileri olmuştur. Alman kültürüne karşı önyargıları yıkılmış, kendilerinininkiyle karşılaştırma olanakları olmuştur. Öğrenciler Almancadaki deyimlerin kendi dilleriyle her zaman birebir örtüşmediğini anlamıştır.

Deyimlerin gözlemlendiği gibi öğrencinin kültürel bakış açısını geliştirip geliştirmediğini tespit etmek amacıyla deyim öğretiminden önce ve sonra öğrencilerin düşüncelerine başvurulmuştur. Öğrencilere dönem başında Almanca dersi, Alman kültürü ve deyimler konusunda ne düşündükleri sorulmuştur. Öğrencilerin genel olarak Almancayı öğrenmeye istekli oldukları fakat Alman kültürü hakkında çok fazla bilgileri olmadığı ortaya çıkmıştır. Deyimler hakkında görüşleri sorulduğunda

ise deyimlerin neden önemli olduklarını bildikleri ve derslerde yer alması gerektiğini düşündükleri anlaşılmıştır. Deyimleri öğrendikten sonra da yabancı kültür hakkında daha fazla bilgileri olduğunu ve hedef kültüre karşı bakış açılarının değiştiği belirtmişlerdir. Kendi kültürleriyle kıyasladıklarında birebir örtüşmediğini, çeviride kelime bilmenin tek başına anlamı olmadığını fark etmişlerdir. Çalışmanın “Ekler” kısmında öğrenci düşüncelerinden bazılarına yer verilmiştir.

8. 3. Günlük İletişimde En Çok Kullanılan Deyimler

Burada Almancadaki deyimler listesi taranarak günlük hayatta en çok lazım olabilecek deyimler seçilmiştir. Deyimlerin seçiminde Osten’ın (1997) ve Ullmann’ın (2009) deyimler sözlüğünden yararlanılmıştır. Deyimler alfabetik sıraya uygun verilmiş ve Türkçe karşılıkları da örnek cümlelerle desteklenmiştir.

- **das A und O** = en önemlisi, mühim olan.

Anne matematik öğrenmeye başlayan oğluna şöyle söyler:

“Lerne das Einmaleins richtig, das ist das A und O der Mathematik!” (Çarpım tablosunu doğru öğren, matematiğin temelidir.)

- **mit Ach und Krach** = zar zor, güç bela.

İlk dönem derslerinden geçmekte zorlanan bir öğrenci artık daha fazla çalışması gerektiğinin farkındadır ve şöyle düşünür:

“In diesem Semester muss ich mich von Anfang an mehr anstrengen, die letzten Prüfungen habe ich nur mit Ach und Krach geschafft.” (Son sınavları güç bela geçtim, bu dönem en baştan daha fazla çabalamalıyım.)

- **jemanden auf den Arm nehmen** = birisiyle kafa bulmak, alay etmek.

Michael arkadaşı Ulrich’le ilgili duyduğu habere çok şaşırır ve bunu Thomas’la paylaşır:

Michael: Ulrich hat erzählt, dass seine Firma ihn nächstes Jahr ins Ausland schickt und er dort das doppelte Gehalt bekommt. (Ulrich çalıştığı şirketin onu gelecek ay yurtdışına göndereceğinden ve iki katı maaş alacağından bahsetti.)

Thomas: Das glaube ich nicht, da hat er dich sicher auf den Arm genommen. Das tut er gern. (İnanmam, kesin seninle kafa buluyordur. O bunu çok sever.)

- **etwas aus dem Ärmel schütteln** = bir şeyi kolayca halledivermek.

İki arkadaş artık oturulmaz hale gelen evlerini restore etmeye karar verir ve aralarında şöyle bir diyalog geçer:

A: Denkst du, wir schaffen es, die ganze Wohnung am Wochenende zu renovieren? (Tüm evi haftasonu restore edebileceğimizi mi düşünüyorsun?)

B: Bist du verrückt? Ich bin zwar Maler von Beruf, aber aus dem Ärmel schütteln kann ich es auch nicht. (Deli misin? Boyacı olduğum halde ben de baş edemem.)

- **ein Auge zudrücken** = göz yummak.

Antoni birkaç aydır okula gelmeyen arkadaşının sınavdan geçmiş olmasına şaşırır ve Peter'e sorar:

Antoni: Hat Stefan seine Prüfung bestanden? Er war doch lange Zeit krank. (Stefan sınavı geçti mi? Uzun zamandır hastaydı da.)

Peter: Ja, der Lehrer hat wohl ein Auge zgedrückt. (Evet, öğretmen hoşgörülü davranmış olmalı.)

- **mit einem blauen Auge davonkommen** = ucuz kurtulmak.

Marie kuzeni Elizabeth'in erkek arkadaşının kazada ağır yaralandığını duyar ve kuzenine sorar:

Marie: Hallo, Elizabeth! Wie geht es deinem Freund? Ich habe gehört, er hatte einen Unfall, stimmt das? (Merhaba, Elizabeth! Arkadaşın nasıl? Kaza geçirdiğini duydum, doğru mu?)

Elizabeth: Ja, aber zum Glück war es nicht so schlimm. Diesmal ist er mit einem blauen Auge davongekommen. Er hatte nur ein paar kleine Kratzer. (Evet ama şans eseri çok kötü değildi. Bu sefer ucuz kurtuldu. Sadece ufak tefek sıyrıklar vardı.)

- **auf die schiefe Bahn geraten/kommen** = yasal olmayan işlere bulaşmak.

Bir gazete haberinde şöyle yazar:

“Dieses Jahr gab es weniger Fälle von Jugendkriminalität. Trotzdem sollte man sich vor allem in den Familien viel mehr um die Kinder kümmern, damit sie nicht auf die schiefe Bahn geraten.” (Bu yıl gençler arasındaki suçluluk olaylarında azalma var. Yasal olmayan işlere bulaşmamaları için yine de özellikle aile içinde çocuklarla daha fazla ilgilenilmelidir.)

- **am Ball bleiben** = bir şeyin peşini bırakmamak.

Babayla oğlu arasında şöyle bir diyalog geçer:

Baba: In einem Monat ist dein Praktikum zu Ende. Übernimmst dich die Firma dann? (Bir ay içinde stajın bitiyor. Ee.. firma seni işe almıyor mu?)

Çocuk: Ich habe noch keine konkrete Antwort bekommen. (Hala net bir cevap alamadım.)

Baba: Du musst am Ball bleiben, sonst klappt das nicht. (Peşini bırakmamalısın, yoksa bu işi alamazsın.)

- **etwas auf die lange Bank schieben** = bir işi sürekli ertelemek.

İki arkadaş proje ödevi almıştır ve en geç iki hafta içinde teslim etmeleri gerekmektedir:

Sandra: Sag mal, Claudia, hast du schon ein Thema für deine Projektarbeit? (Claudia söylesene, proje ödevi için bir konu buldun mu?)

Claudia: Nein... mir fällt nichts Vernünftiges ein. (Hayır... Aklıma mantıklı bir şey gelmiyor.)

Sandra: Schieb es nicht auf die lange Bank, so viel Zeit haben wir nicht mehr.
(Daha fazla erteleme, o kadar fazla zamanımız yok.)

- **blaumachen** = işi kırmak; okulu asmak.

Sabah uyandıığında saate bakıp arkadaşının hala uyuduğunu gören Ulrike, yanına gidip bağırır:

Ulrike: Steh auf, es ist schon halb acht! Musst du nicht zur Arbeit? (Kalk artık, çoktan yedi buçuk olmuş! İşe gitmen gerekmiyor mu?)

Arkadaşı: Ich bin erst um fünf nach Hause gekommen. Ich bin so müde, ich mache heute blau. (Eve anca beşte geldim. Çok yorgunum, bugün işi kıracağım.)

- **den Bock zum Gärtner machen** = kediye ciğer emanet etmek.

Bir evde ortak kalan ev arkadaşları arasında görev dağılımı yapılmaktadır, aralarında ufak bir anlaşmazlık çıkar:

A: Sebastian ist für das Putzen zuständig. (Sebastian temizlikten sorumlu.)

B: Na, da machst du ja den Bock zum Gärtner, denn sein Zimmer ist immer das Unordentlichste. (O halde kediye ciğer emanet ediyorsun, en düzensiz her zaman onun odasıdır.)

- **jemandem die Daumen drücken** = birine şans dilemek.

Verena iş için mülakata çağırılmıştır ve çok streslidir. Annesi de ona moral verir:

Verena: Ich bin total nervös. Morgen habe ich Vorstellungsgespräch. (Çok gerginim. Yarın mülakatım var.)

Annesi: Das wird schon klappen. Ich drücke dir die Daumen. (Her şey yolunda gidecek. Sana şans diliyorum.)

- **sich wie ein Elefant im Porzellanladen benehmen** = pot kırmak.

Toplantıdan çıkıp eve gelen Klaus'a, babası toplantının nasıl geçtiğini sorar:

Baba: Wie war eure Abteilungsversammlung? (Şube toplantınız nasıldı?)

Klaus: Gut. Nur Robert hat sich mit seinen Kommentaren mal wieder wie ein Elefant im Porzellanladen benommen und so den Abteilungsleiter sehr verärgert. (İyi. Sadece Robert yine yaptığı yorumla pot kırdı ve şube müdürünü çok sinirlendirdi.)

- **Eulen nach Athen tragen** = tereciye tere satmak, gereksiz bir şey yapmak.

İki komşu aralarında katılacakları davet hakkında konuşmaktadır:

A: Soll ich für das Fest bei Familie Reuter einen Kuchen backen? (Reuter ailesinin davetine pasta pişirmem gerekiyor mu?)

B: Nein, das heisst Eulen nach Athen tragen. Die Eltern von Frau Reuter haben eine Bäckerei. (Hayır bu tereciye tere satmak olur. Bayan Reuter'in ailesinin zaten fırını var.)

- **den Faden verlieren** = ipin ucunu kaçırmak.

Mark ve Nicolas izledikleri yayınlı ilgili konuşmaktadır:

Mark: Hast du gestern im Fernsehen die Sendung über die Globalisierung angeschaut? (Dün televizyonda küreselleşmeyle ilgili yayına baktın mı?)

Nicola: Ja, das war wirklich sehr interessant. Aber leider hat die Moderatorin immer wieder den Faden verloren. (Evet, gerçekten çok ilginçti. Ama sunucu defalarca ne söyleyeceğini şaşırdı.)

- **ins Fettnäpchen treten** = pot kırmak.

Çocuk, annesinin alt komşularıyla arasında bir gerginlik olduğunu düşünür ve annesine sorar:

Çocuk: Was ist mit unserer Nachbarin los? (Komşumuzla sorun ne?)

Anne: Ich bin ins Fettnäpchen getreten. Ich habe gesagt, dass ich Apfelkuchen gar nicht mag. Und zu meinem letzten Geburtstag hatte sie mir doch einen gebacken. (Pot kırdım. Elmalı pastayı hiç sevmediğimi söyledim ve en son doğum günümde bana bir elmalı pasta yapmıştı.

- **zwei Fliegen mit einer Klappe schlagen** = bir taşla iki kuş vurmak.

Marie son zamanlarda kilo aldığını düşünür ve bir karar verir:

Ich werde Sport treiben. Ich muss unbedingt abnehmen. Ausserdem macht das mir Spass. So schlage ich zwei Fliegen mit einer Klappe. (Spor yapacağım. Mutlaka kilo vermem gerek. Hem spor yapmak beni eğlendirir de. Böylece bir taşla iki kuş vurmuş olurum.)

- **auf grossem Fuss leben** = savurgan yaşamak.

Sabin yakın arkadaşı Britta'ya karşı komşularından bahsetmektedir:

Sabin: Seit meine Nachbarin im Lotto gewonnen hat, lebt sie auf grossem Fuss. Sie hat neue Möbel gekauft, isst nur noch im Restaurant und teure Kreuzfahrten hat sie auch schon gemacht. (Komşum lotoda para kazandığından beri savurgan yaşıyor. Yeni mobilyalar aldı, artık yemeği sadece lokantada yiyor ve pahalı deniz seyahatleri bile yaptı.

Britta: Na, dann ist das Geld bestimmt bald wieder weg. (Öyleyse, o para kesin kısa sürede biter.)

- **die erste Geige spielen** = en önemli/yetkili kişi olmak.

Firmadaki toplantıda müdür bir duyuru yapar:

Liebe Kolleginnen und Kollegen! Wie Sie wissen, ist diese Woche meine letzte als Abteilungsleiterin. Dann gehe ich in Rente. Frau Schumann übernimmt meinen Platz. Ab heute spielt sie die erste Geige. (Sevgili arkadaşlar! Bildiğiniz gibi şube müdürlüğüm bu hafta sona eriyor. Emekli oluyorum. Bayan Schumann yerime geçiyor. Bugünden itibaren burada en yetkili kişi odur.

- **mit jemandem (noch) ein Hühnchen zu rupfen haben** = biriyle görülecek bir hesabı olmak.

Klaus eski bir arkadaşı olan Marie'nin yurtdışından döndüğünü öğrenir ve bunu arkadaşı Jane ile paylaşır:

Klaus: Heute habe ich zufällig Marie in der Stadt getroffen. Sie wohnt jetzt wieder bei ihren Eltern. (Bugün şehirde tesadüfen Marie'ye rastladım. Yine ailesinin yanında kalıyormuş.)

Jane: Dann rufe ich gleich morgen an. Ich habe mit ihr noch ein Hühnchen zu rupfen. Sie schuldet mir seit Monaten 100 Euro. (O zaman yarın hemen arayayım. Daha onunla görülecek hesabım var. Bana aylardır 100 Euro borçlu.)

- **die Katze im Sack kaufen** = bir şeyi gözü kapalı satın almak.

Evli bir çift araba almayı planlamaktadır ve araba bakmaya gider:

A: Du willst also unbedingt dieses Auto kaufen? Mach doch zuerst eine Probefahrt! (Bu arabayı mutlaka almak mı istiyorsun? Önce bir deneme sürüşü yap!)

B: Die habe ich schon gestern gemacht. Denkst du vielleicht, ich kaufe die Katze im Sack? (Dün yaptım bile. Belki de gözü kapalı aldığımı düşünüyorsun.)

- **etwas in Kauf nehmen** = bir şeyi göze almak.

Anne çocuklarına dedelerini örnek vererek nasihat vermektedir:

“Euer Opa hatte kein leichtes Leben. Um seine Ziele zu erreichen, hat er oft viele Schwierigkeiten in Kauf genommen.” (Dedenizin hayatı hiç de kolay değildi. Hedeflerine ulaşabilmek için çoğu kez zorlukları göze aldı.)

- **die Kirche im Dorf lassen** = abartmamak, tadında bırakmak.

Üst kattaki komşularının yüksek sesli müzik dinlemesinden rahatsız olan Brigitte bağırır:

Brigette: Diese laute Musik regt mich auf! Ich rufe jetzt die Polizei. (Bu yüksek sesli müzik beni sinir ediyor! Şimdi polis çağıracağım.)

Arkadaşı: Komm, lass die Kirche im Dorf. Ich gehe zu den Nachbarn und bitte sie, dass sie die Musik leiser stellen. Man kann doch mit den Leuten reden. (Bırak, abartma. Şimdi gidip müziği kısmalarını isteyeceğim. Konuşularak halledilebilir.)

- **den Kopf in den Sand stecken** = gerçekleri görmek istememek.

Şirket kısa süre içinde kapanacaktır. Çalışanlar kendilerine iş bulmaya başlamıştır ama hala John umursamaz davranmaktadır:

A: Hast du schon eine neue Arbeit gesucht? (Yeni bir iş aradın mı?)

John: Nein, das hat doch noch Zeit. (Hayır, daha zaman var.)

B: Du weisst, Ende des Jahres schliesst die Firma. Aber du steckst den Kopf in den Sand, wie immer bei Problemen. (Biliyorsun ki, yıl sonunda firma kapanıyor. Ama sen her zamanki gibi sorun olduğunda gerçekleri görmek istemiyorsun.)

- **aus einer Mücke einen Elefanten machen** = pireyi deve yapmak.

Katja heyecanla arkadaşının yanına gelir:

Katja: Ina hat mir erzählt, dass du die Hauptrolle in einem Film spielen wirst. Das ist ja toll! (Ina bir filmde başrolde oynayacağından bahsetti. Bu gerçekten harika.)

Arkadaşı: Da hat Ina mal wieder aus einer Mücke einen Elefanten gemacht. Ich bin nur zu einem Casting für eine kleine Nebenrolle gegangen. (Ina yine pireyi deve yapmış. Ben sadece kadroya küçük yardımcı bir rol için girdim.)

- **die Nase voll haben** = gına getirmek, bıkmak.

İki arkadaş hafta sonu için plan yapmaktadır:

A: Wollen wir uns am Samstag wie immer mit Sandra und Rita in der Stadt treffen? (Pazar günü her zamanki gibi Sandra ve Rita ile şehirde buluşuyor muyuz?)

B: Ach, ich weiss nicht. Ich habe die Nase voll. Bei den beiden geht es immer nur um Mode und Kosmetik. (Bilmiyorum. Bıktım. Onlarlayken hep moda ve kozmetik muhabbeti oluyor.)

- **die Ohren spitzen** = kulak kabartmak, dikkatli dinlemek.

Öğretmen öğrencilerinin dikkatini derse çekmek için:

Ich lese euch jetzt eine kurze Geschichte vor. Danach werde ich euch Fragen dazu stellen. Spitzt also gut die Ohren! (Size şimdi kısa bir hikaye okuyacağım. Daha sonra soru soracağım. Dikkatlice dinleyin!)

- **Öl ins Feuer giessen** = yangına körükle gitmek.

Emeklilik ikramiyesini alan bir babayla ailesi arasında parayı nasıl değerlendirecekleri konusunda şöyle bir konuşma geçer:

Baba: Wir brauchen unbedingt ein neues Auto. (Mutlaka yeni bir araba almamız lazım.)

Anne: Nein, viel wichtiger sind neue Möbel. (Hayır, asıl gerekli olan yeni mobilyalar.)

Çocuk: Das finde ich auch. (Bence de.)

Baba: Du musst natürlich wieder Öl ins Feuer giessen. (Sen de hemen yangına körükle git.)

- **Schwein haben** = şanslı olmak.

Öğrenciler sözlü sınavdan sonra aralarında konuşur:

A: Hast du bestanden? (Geçtin mi?)

B: Ja, ich hatte Schwein! Es kam genau das Thema dran, zu dem ich vor zwei Wochen mein Referat gehalten habe. (Evet şanslıydım! Tam da iki hafta önce seminerimde bahsettiğim konu denk geldi.)

- **unter dem Pantoffel stehen** = kılıbık olmak.

Eskiden beri görüşen yakın arkadaşlar samimi dostları Max'ın artık onlara katılmadığından şikayet etmektedir:

A: Wo ist Max? (Max nerede?)

B: Keine Ahnung. Seit er verlobt ist, kommt er fast nie mehr zu unseren Skatabenden. (Bir fikrim yok. Nişanlandığından beri neredeyse hiç bizim kağıt partilerine katılmıyor.)

C: Ich habe gehört, dass er total unter dem Pantoffel steht. Seine Verlobte lässt ihn kaum allein aus dem Haus. (Onun büsbütün kılıbık olduğunu duydum. Nişanlısı evden dışarıya neredeyse hiç yalnız bırakmıyormuş.)

- **vom Regen in die Traufe kommen** = yağmurdan kaçarken doluya tutulmak.

Lorenz arkadaşının arabasının farklı olduğunu görünce sorar:

Lorenz: Hast du dein altes Auto nicht mehr? (Artık eski araban yok mu?)

Marie: Nein, das habe ich verkauft, weil es so oft kaputt war. Aber mit dem neuen Wagen bin ich vom Regen in die Traufe gekommen. Er muss jetzt schon zum zweiten Mal in die Werkstatt. (Hayır, bozulduğu için sattım. Ama yeni arabayla da yağmurdan kaçarken doluya tutuldum. Onun da daha şimdiden ikinci kez tamirhaneye götürülmesi gerek.)

- **ins Schwarze treffen** = on ikiden vurmak, taşı gediğine koymak, cuk oturtmak.

Veronika arkadaşı Britta'ya doğum günü hediyesini almıştır fakat beğenip beğenmeyeceği konusunda tereddütlüdür, hediye verir:

Britta: Vielen Dank für das Buch, das wollte ich mir selbst schon kaufen. (Çok teşekkürler, bu kitabı ben de önceden almak istemiştim.)

Veronika: Die Autorin wird ja gerade sehr gelobt. Ich hoffe, es gefällt dir. (Yazar bu aralar çok övülüyor. Umarım beğenmişsindir.)

Britta: Ganz bestimmt. Du hast mit deinem Geschenk auf jeden Fall ins Schwarze getroffen. (Kesinlikle. Hediyenle her halükularda on ikiden vurdun.)

- **jemandem reinen Wein einschenken** = birine acı gerçeği söylemek.

İflas ettiğini eşine söylemeye çekinen adam çaresizce arkadaşına dertlenir:

Heinz: Meine Firma läuft gar nicht gut. Ich glaube, ich muss bald Konkurs anmelden. Wie soll ich das meiner Frau sagen? (Şirketin durumu iyiye gitmiyor. Sanırım iflası ilan etmem gerek. Eşime bunu nasıl söyleyeceğim?)

Albert: Schenk ihr reinen Wein ein, sie wird dir sicher helfen. (Ona gerçeği söyle, kesinlikle sana yardımcı olacaktır.)

- **die Zähne zusammenbeißen** = dişini sıkmak.

Thomas geçen yıl geçirdiği kazayı arkadaşı Manfred'e anlatmaktadır:

Thomas: Letzten Winter war es sehr glatt, und ich habe mir auf dem Weg zum Supermarkt das Bein gebrochen. (Geçen kış zemin çok kaygandı ve markete giderken bacağıma kırdım.)

Manfred: Ach je, das tut dir sicher weh! (Hay aksi! Çok ağrı çekmiş olmalısın!)

Thomas: Ja, da musste ich die Zähne zusammenbeißen, bis der Krankenwagen endlich da war. (Evet, ambulans gelene kadar dişimi sıkmam gerekti.)

- **die Zeit totschiagen** = bir şeyle zaman geçirmek, oyalanmak.

Erich kuzeniyle muhabbet etmektedir:

Erich: Was hast du gestern Abend gemacht? (Dün akşam ne yaptın?)

Jessica: Hm, nichts Besonderes. Ich war allein zu Hause und habe die Zeit vor dem Fernseher totgeschlagen. (Hımm, özel bir şey değil. Evde yalnızdım ve televizyon önünde vakit öldürdüm.)

SONUÇ

Yabancı dil öğretimi, bir anlamda kültürler arasında yapılan bir gezintidir. Bireyler dil öğrenirken sadece öğrendikleri dile ilişkin yapıları değil; aynı zamanda öğrendikleri her bir sözcükle yakından ilgili tarihi, kültürü yakından tanımakta ve yeni bir dünyayı öğrenmektedir.

Yabancı dil öğretiminde kültürün dışında sadece dilbilgisi ve diğer dil becerilerinin öğrenilmesi iletişimde sorun yaratır. Öğrenciler öğrendikleri dili kültürden kopuk öğrendikleri için ilgili dili konuşamamakta, dilin konuşulduğu ülkelere gittiklerinde yabancılık çekmekte, o ülkedeki insanlarla sözlü ya da yazılı iletişim kuramamaktadır. Kısacası, öğrenciler kendilerini ifade etmekte zorlanmaktadır. Ayrıca bir kültüre göre “uygun” ya da “yerinde” bir dil davranışı, diğerine göre “uygunsuz”, “yersiz” bir davranış olarak görülebilir. Bu sebeple dil ve kültürün bir bütün olarak düşünülmesi ve hedef dili öğrenmede kültürlerarası iletişim kurallarını dikkate almak gerekir. Yabancı dil öğretiminde doğru ifadenin, doğru beden dilinin, ilgili kültür bağlamında değişik yer ve zamanda kullanılması da yanlış anlamaları ortadan kaldıracaktır.

Kişi, diğerlerinin değer ve davranışlarını değerlendirirken, kendi kültür ve kimliğini ölçüt almaktadır. Bu durumda ise diğer kültürü, kendi kültürüne göre anlamlandırmakta ve tanımlamaktadır. Bu nedenle, öğrenene kültürel benzerlik ve ayrılıklar anlamında bilinç kazandırmak gerekir; böylece öğrenen, o dili konuşan insanlarla, tolerans ve empatiye dayalı bir iletişim kuracaktır. Aksi takdirde, ilgili yabancı dili öğrenen fakat dilin konuşulduğu ülkenin kültürünü bilmeyen bir kişi, eğitim, iş ve ticaret gibi nedenlerden dolayı gittiği o ülkede zorlanacaktır. Bu da yanlış anlamalara sebebiyet verecek ve toplumların içinde ön yargıların yaygınlaşmasına sebep olacaktır. Bu gibi sebeplerden dolayı ise günümüzde dil öğretim yöntemlerinde hedef kültürü ön plana alan yaklaşımlar önem kazanmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası yaklaşım, son zamanlarda adından sıkça söz edilen ve uygulanmakta olan bir yöntemdir. Bu yöntemle, yabancı dil

öğretiminde geliştirilmesi hedeflenen dört temel becerinin yanı sıra kültürel bilinç, yani yabancıyı anlama, empati kurabilme, ön yargıları kırabilme de hedeflenmektedir. Yeni bir dil ile ilk defa karşı karşıya gelen birey, aslında kendi kültürünün dışındaki bir başka kültürü de kabul etmeye hazır olmalıdır. İki dil arasında karşılaştırmalar yaparak bireyde kendi diline, tarihine ve kültürüne karşı da sorgulama süreci başlar. Bu yaklaşıma göre hedef toplumun kültürel öğelerine yer vermek, o kültüre karşı oluşması muhtemel önyargıların önüne geçmeyi sağlar.

Kültürün önemli bir parçası olan deyimler ise günlük hayatımızda sıkça başvurduğumuz anlatım biçimlerindedir. Bazen bir durumu anlatmak için birkaç cümleye ihtiyaç vardır. Bazen de bir durumu bir deyimle öyle güzel anlatırız ki o deyim birkaç cümleden daha etkili olur. Bu yüzden, deyimler bir dilin anlatım zenginliğidir. Bir dildeki deyimlerin çokluğu, o dilin ne denli sanatlı, ince, ayrıntıya inebilen, zengin anlatım yollarına sahip olduğunun göstergesidir. Bu açıdan bakıldığında gerek Türkçe, gerek Almanca'nın deyim varlığı bakımından çok zengin olduğu görülür.

Deyimlerin önemini iletişim açısından da değerlendirmek gerekir. Deyimler iletişim sırasında göndericiye ifade gücü bakımından zenginlik katmaktadır. Aynı zamanda göndericinin kendini kısa ve öz bir şekilde ifade etmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca öğrenciler deyimleri doğru kullandıklarında kendilerine daha fazla güvenirler ve daha rahat bir iletişim kurabilirler. Tüm bu unsurlar göz önüne alındığında deyimlerin yabancı dil eğitiminde önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde öğrenciler hedef dilde kullanılan deyimlerle anadilindekileri karşılaştırmalı, benzer ve farklı kullanım özelliklerini fark edebilmelidir. Diller arasında benzer anlamlarda kullanılan deyimler olduğu gibi farklı anlamda kullanılanlar da yer almaktadır. Bundan dolayı dil ve kültür arasında köprü görevi gören deyimlerin anlamlarının yanlış anlaşılması iletişimin bozulmasına neden olabilir. Özellikle de gönderen ve alıcı arasında dil ve kültür farklılığı söz konusu ise, gönderenin deyim kullanması durumunda iletilmek istenilen

ileti tam olarak alıcıya ulaşamayabilir, bu nedenle de iletişimde kopukluk oluşabilir. Bu anlamda derslerde deyimlerin öğretilmesi muhtemel yanlış anlaşılmanın önüne geçecek ve yabancı kültürü yakından tanımada öncülük edecektir. Böylece öğrenci yeni bir dil öğrenirken yeni bir bakış açısı elde edebilecektir. Farklılıklara saygı duyabilecektir.

Bu düşünceleri somutlaştırmak amacıyla Şarkikaraağaç Anadolu Öğretmen Lisesi 10. Sınıf öğrencilerine deyim öğretimi uygulaması yapılmıştır. Öğretim başladığında öğrencilerin deyimleri öğrenmeye istekli olduğu ve derse olan ilgilerinin arttığı dikkat çekmiştir. Öğrencilerin daha önceden hiç Almanca deyim bilmedikleri halde bazı deyimlerde geçen kelimelerin Türkçe karşılığını bularak kolayca deyim anlamını çıkardıkları görülmüştür. Fakat kelime anlamından farklı kullanılan mecazi anlam taşıyan deyimlerde zorluk yaşamışlardır. Türkçeyle karşılaştırmalar yaparak Almanca deyimlerin çoğunun yapı ve anlam bakımından Türkçeden farklı olduğunu anlamışlardır. Bir dönem boyunca öğrenciler aktarılan deyimler sayesinde kendilerini Almanca derslerinde daha iyi ifade edebilmiş ve kendilerine olan güvenleri de artmıştır. Artık uzun cümleler kurmak yerine deyimleri kullanarak daha kısa ve öz konuşma olanakları olmuştur.

Uygulama sonucunda öğrencilerde Almancaya ve Alman kültürüne karşı merak duygusu uyanmış hem kendi kültürleriyle kıyaslama yapabilmişler hem de ana dillerinde bilmediklerini keşfetme olanakları olmuştur. Öğrenciler hedef kültüre önyargısız yaklaşılması gerektiğini kavramışlardır. Bu araştırma sonucunda; yabancı kültürü tanımada deyimlerin önemi anlaşılmış, kültürün bir parçası olan deyimlerin derslerde aktarılması gerektiği ve kültürlerarası yetiyi geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Aksan, Doğan (1977). *Her Yöniyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksan, Doğan (2000). *Her Yöniyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aktaş, Tahsin (2004). *Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti*. S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12, 45-57.

Aktaş, Tahsin (2008). *Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım. Türkiye’de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi Bildiriler Kitabı*. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 61-66.

Apeltauer, Ernst (1996): *Körpersprache in der interkulturellen Kommunikation*. München: Flensburg Heft 16/17.

Aufderstrasse, Hartmut (1992). *Themen 1. Lehrwerk für Deutsch als Fremdsprache. Kursbuch*. München: Hueber.

Avrupa Konseyi (2001). *A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Strasbourg, Council of Europe.

Aygün, Mehmet (2003). *Türkçe ve Almancada ‘‘Göz’le İlgili Deyimler’’in İncelenmesi*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13 (1), 71-88.

Balcı, Umut (2006). *Konkrete Poesie im Dienste Interkulturellen Lernens am Beispiel von Daf-unterricht. Eine Empirische Untersuchung anhand Deutscher und Türkischer Texte*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Baykan, Ali (2005). *Sosyal ve Kültürel Faktörlerin Çevirideki Rolü*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14, 177-197.

Berardo, S. A. (2006). *The Use of Authentic Materials in the Teaching of Reading*. The Reading Matrix: Online Journal, 6(2), 60–69.

Biechele, Markus ve Alicia Padrós (2003). *Didaktik der Landeskunde. Fernstudieneinheit 31*. München: Druckhaus Langenscheidt.

Christ, H. (1997). *Fremdverstehen und Interkulturelles Lernen*. <http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-01-3/beitrag/christ.htm>: 11.07.2011.

Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge. <http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-01-3/beitrag/christ.htm>

Çavuş Gürkan (2005). *Kaynak-Odaklı ve Erek-Odaklı Çeviri Yaklaşımlarında Eşdeğerlik Sorunu*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Davies, P. ve Pearse, E. (2000). *Success in English Teaching*. Oxford: Oxford University Press.

Delisle, Jean (2001). *Çeviri Yöntemleri İçin Söylem Çözümlemesi*. (Çeviren: J. Ümran Derkunt). İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.

Demircan, Ö. (2002). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Der Yayınevi.

Demirel, Özcan (1993). *Yabancı Dil Öğretimi – İlkeler, Yöntemler, Teknikler*. Ankara: Usem Yayınları.

Demirel, Özcan (2003). *Yabancı Dil Öğretimi - Dil Pasaportu, Dil Biyografisi, Dil Dosyası*. Ankara: Pegem.

Duru, Hüseyin (2009). *Atasözleri ve Deyimlerin Yabancılara Öğretilmesinde Yöntem ve Teknikler*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ergin, Muharrem (1992). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım.

Genç, Ayten (2000). *Wörterbuch Pädagogik, Deutsch – Türkisch*, Ankara: Hacettepe Taş Kitabevi.

Gökmen, M. E. (2005). *Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası Edinç*. Dil Dergisi, 128, 69-78.

Gülden, Ö. (2003). *Foreign Language Education Today and Intercultural Communication Theory*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gür, S. (2007). *Alltagswissen und Landeskunde in den Lehrwerken Hier Sind Wir & Hallo Freunde 8 Eine Bildanalyse im Bereich Deutsch als Fremdsprache*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Gürbüz, Umut (2005). *Die Rolle der Phraseologismen bei der Erlernung einer Fremdsprache*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14, 311-318.

Hengirmen, Mehmet (1999). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınevi.

House, Juliane (1997). *Zum Erwerb interkultureller Kompetenz im Unterricht DaF*. <http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-01-3/beitrag/house.htm>: 10.12.2011.

İzğören, Ahmet Şerif (2000). *Dikkat Vücudunuz Konuşuyor – Türkiye’de Beden Dili, İş Yaşamı ve Renkler*. Ankara: Academyplus Yayınevi.

Johnson, Keith ve Johnson, Helen (1999). *The Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics*. Oxford: Blackwell.

Krumm, Hans-Jürgen (1994). *Mehrsprachigkeit und interkulturelles Lernen. Orientierungen im Fach Deutsch als Fremdsprache. In Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache*. München.

Larsen-Freeman, D. (2000). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.

Levinson, Stephen C. (2000). *Pragmatik. Konzepte der Sprach- und Literaturwissenschaft*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.

Mebus, G. (1987). *Sprachbrücke 1. DaF*. München: Klett Edition Deutsch.

Neuner, Gerhard ve Hunfeld, Hans (1993). *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts, Eine Einführung Fernstudieneinheit 4*. Berlin: Druckhaus Langenscheidt.

Osten, Alexander (1997). *Das grosse Buch der Redewendungen*. Wien: Tosa Verlag.

Özil, Şeyda (1991). *Dil ve Kültür Çağdaş Kültürümüz, Olgular – Sorunlar*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Pauldrach, Andreas (1992). *Eine unendliche Geschichte. Anmerkungen zur Situation der Landeskunde in den 90er Jahren*, 6, 2-15.

Pease, Alan ve Pease, Barbara (2003). *Der tote Fisch in der Hand und andere Geheimnisse der Körpersprache*. Deutschland: Ullstein Verlag.

Pehlivan, F. (2007). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Etkileşim Odaklı Yaklaşım Uyarınca Metin Çalışmaları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Richards, J. C. ve Rodgers, T. S. (1986). *Approaches and Methods in Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Richards, J. C. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. America: Cambridge University Press.

Roche, Jörg (2001). *Interkulturelle Sprachdidaktik*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.

Selçuk, Ayhan (2005). *Kültürlerarası İletişim Açısından Gündelik İletişim Davranışları*. S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4, 1-17.

Tapan, Nilüfer (1995). *Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yeni Bir Yöneliş: Kültürlerarası-Bildirişim-Odaklı Yaklaşım*. Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi, 9, 149-167.

Tosun, Cengiz (2006). *Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış*. Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Journal of Arts and Sciences, 5, 79-88.

Ullmann, K., ve Loria C. (2009). *Das A und O. Deutsche Redewendungen*. Stuttgart: AZ Druck.

Watzlawick P., Beavin J. H., Jackson D. D. (1996). *Menschliche Kommunikation. Formen, Störungen, Paradoxien* (9. Baskı). Bern: Verlag Hans Huber.

Yalçınalp, S. (2001). *Eğitimde Materyal Tasarımı ve Kullanımı*. http://moodle.midas.baskent.edu.tr/file.php/4/ders_notlari/Egitim_Teknolojisi_ve_Iletisim_-_Ders_Notu.pdf: 11.09.2011

Yılmaz, Hasan (2010). *Routinen im Alltäglichen Leben zur gelungenen Kommunikation in der Zielkultur*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Yılmaz, Hasan (2011). *Günlük İletişimde Deyimler*. Contemporary Online Language Education Journal, 1(2), 75-81.

Yücel, Erdinç (2006). *Die Schwierigkeiten der Kultur Spezifischen Variante des Fremdsprachenerwerbs am Beispiel Türkischer Deutschlerner*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yücel, Erdinç (2009). *Eine Kulturbrücke für den Fremdsprachenlerner* (1. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.

EKLER

(Öğrenci Görüşleri)

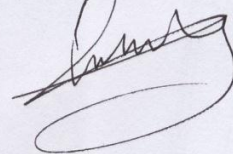
Küçüklüğümden beri yabancı dillere karşı hep ilgi duymuşumdur. Fakat tek yönelebildiğim yabancı dil İngilizce'ydi. 10. sınıfta ise yeni bir dille tanıştım; Almanca... Yeni bir dil daha öğreniyor olmak heyecan vericiydi benim için ve hala öyle. Aslında sadece Almanca konuşmayı ve yazmayı öğrenmiyoruz derslerde. Almanca dilinin konuşulduğu toplumun kültürü, yaşam tarzları, konuşma tarzları gibi bir çok konuyu da öğreniyoruz farkında olmadan. Bizim kültürümüzle ortak veya farklı yönleriyle karşılaşırız. En çok hoşuma giden şey ise bizim günlük hayatlar bir çok yerde kullandığımız, kelime tasarrufu yapmamızı sağlayan, anlatımımızı güzelleştiren, adeta dinleyicide veya okuyucuda estetik zevk uyandıran deyimlerimizin, Almanca'daki karşılığını öğrenmemiz. Ortak bir çok deyimleri konuşuyoruz fakat farklı dillerde.

Bütün deyimleri aynı anda öğrenemedik tabiki. Ara ara öğrendik deyimleri, pekiştir pekiştir ... Ama bence Almanca kitaplarında daha çok deyimlere yer verilmeli. Çünkü yalnızca bir sayfada yer verilmiş deyimlere. Her konunun sonunda bir deyim güzel olurdu bence.

Yeni bir dil öğrenirken deyimler bizim için çok kolaylaştırıcı bir etkiye sahip. Almanca'yı yeni yeni öğrenenler olarak çok uzun cümleler kuramayabiliriz ya da anlatmak istediğimiz şey hakkında nasıl pekiştirici cümle kuracağımızı bilemeyebiliriz. Eğer Almanca deyimleri biliyorsak bu durumla çok karşılaşmayız.

Almanca deyimleri öğrenmeden önceki halimi düşünüyorum da, şimdiye göre gerçekten çok fark var. Önceden öğretmenimden yardım almadan kurabileceğim cümleler bir kaç taneyle sınırlıydı. Fakat şimdi bu konuda kendime daha çok güveniyorum. Bu yüzden deyim deyimte geçilmemeli. Deyimlerin Almanca konuşmadaki kolaylaştırıcı etkisi tartışılmalıdır.

Kenime Nur SARACIOĞLU

Bu seneki Almanca dersyle Almanları daha yakından tanımaya başladım. Kültürlerini, yaşam tarzlarını, konuşma şekillerini daha yakından öğrendim.

Mesela; bu dersin derste gördüğümüz deyimler onları daha yakından tanımama neden oldu. Çünkü günlük olaylarda bildim deyimlerimiz onlarda hangi anlamda kullanıldığını öğrendim. Önceden pek bir fikrim yokken şimdi onlar hakkında daha çok bilgiye sahibim.

ŞERİBE BURAN

Almanca derslerinde deyim öğrenmenin bize birçok faydası oldu. Bu deyimleri kendi Türkçemiz'deki deyimlerle karşılaştırıp Alman ve Türk kültürünün hemer hemer benzer olduğunu anladık. Bu deyimleri öğrenmeden önce Alman kültürü hakkında fazla bilgimiz yoktu. Bu sayede Alman kültürünü biraz da olsa tanımamıza yardımcı oldu. Almanca cümleler kurarken bu deyimlerden de yararlanmamızı sağladı.

Deyimlere olan merakımız sayesinde dersler daha eğlenceli hale geldi. Deyim öğrenirken aynı zamanda cümle kurmayı ve yeni kelimeler öğreniyoruz...

Özge ARSLAN
10-YD 52

Yabancı dillere her zaman önem vermişimdir. Almanca dersini görmeden önce hakkında hiçbir fikrim yoktu. 8. sınıfta bir otadaşımın teşvigiyle biraz olsun öğrenmeye başladım. 10. sınıfa geldiğimde Almanca'yı daha yakından tanıdım. Bu dili daha çok sevmeye başladım. Bu dil hakkında daha çok bilgi edindim. Nitekim bir dil olduğunu, Türkçe ile olan benzerliklerini ve farklılıklarını hakkında bilgi edindim.

Bu süreçte daha yeni şeyler öğrendim. Yeni şeyler öğrendikçe daha çok daha çok sevmeye başladım. Dersle olan ilgim daha da arttı. Bu süreçte öğrendiklerimi sağladı. Onların kültürlerini daha yakından tanıdım. Türkçemizdeki deyimlere olan ilişkisini inceledim. Bu benim için daha iyi bir kazanım oldu.

Özlem KARAKÖSE

Almanca dersleriyle öğrenimim faydaları, düşündüğüm, yaptığım olumsuz yorumları daha olumlu hale getirdi. Türk kültürüyle karşılaştığımda daha kaba görünürken daha hoş bir kültüre sahip olduklarını anladım. Her ne kadar zor olsada insanda merak uyandıran bir dil. Öğrendiğimle değişim, krallık olsun, Türkçeyle konuşulmaması yapmamda kolaylık sağladı. Fahri

T.C.
KONYA NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Yağmur ÖZKUL
Doğum Yeri:	Şarkikaraağaç/Isparta
Doğum Tarihi:	06.06.1986
Medeni Durumu:	Bekar

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	İnönü İlköğretim Okulu		Şarkikaraağaç/Isparta	1992-1997
Ortaöğretim	İnönü İlköğretim Okulu		Şarkikaraağaç/Isparta	1997-2000
Lise	Adem Tolunay Anadolu Lisesi		Antalya	2000-2004
Lisans	S.Ü. Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği	Alman Dili Eğitimi	Konya	2004-2009
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniv.Eğitim Bilimleri Enstitüsü Alman Dili Eğitimi	Alman Dili Eğitimi	Konya	2009-2012
İş Deneyimi	Almanca Öğretmeni-Şarkikaraağaç Anadolu Öğretmen Lisesi 2011-2012			
Adres	Kerkük mah. 1994. Sokak No:22 Şarkikaraağaç/Isparta			